

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Lucie Černá

**Podstatné náležitosti a účel kupní smlouvy
v historické komparaci**

Diplomová práce

Olomouc 2020

Poděkování

Za cenné odborné vedení a pomoc při psaní této práce, ale neméně také za předcházející roky plodné spolupráce, během nichž mě stihl mnohé naučit a přitom se mnou nikdy neztratil trpělivost, náleží můj srdečný vděk vedoucímu této práce, doc. JUDr. Petru Dostálíkovi, Ph.D.

Velké poděkování dlužím také vedoucí katedry, JUDr. Kamile Bubelové, Ph.D., za obětavost a ochotu, s níž při mně stála po dobu mého studia, zprostředkovala mi stále nové příležitosti, jak akademicky růst, a vždy tu pro mne byla, když jsem na těch cestách zaškobrtla.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podstatné náležitosti a účel kupní smlouvy v historické komparaci vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V..... dne.....

.....
Lucie Černá

Seznam použitých zkratk:

OZO	Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., všeobecný zákoník občanský
OZ50	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
ZMO	Zákon č. 101/1963 sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku
OZ64	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
HospZ	Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
CC	Code civil
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
KC	Kodeks cywilny

Obsah

1) Úvod.....	7
2) Kupní smlouva obecně:.....	8
3) Římské právo	9
a) <i>Emptio venditio</i> do konce 2. století př. Kr.	9
b) <i>Emptio venditio</i> od konce 2. století př. Kr.	10
i) Podstatné náležitosti kupní smlouvy.....	12
ii) Předmět koupě.....	13
iii) Kupní cena	16
iv) Účel smlouvy	18
v) Povinnosti prodávajícího.....	19
vi) Povinnosti kupujícího	20
vii) Přechod nebezpečí škody na věci.....	20
c) Další osudy římskoprávních koncepcí přechodu nebezpečí v <i>ius commune</i>	24
4) Moderní a paralelní úpravy	25
a) Obecný zákoník občanský	26
i) Náležitosti kupní smlouvy:	27
ii) Předmět kupní smlouvy	27
iii) Trhová cena.....	27
iv) Práva a povinnosti stran	30
v) Povinnosti kupujícího	32
vi) Nebezpečí škody na věci.....	32
b) Vládní návrh 1937.....	35

c) OZ1950.....	36
i) Předmět koupě	36
ii) Kupní cena	37
iii) Funkce kupní smlouvy	38
iv) Práva a povinnosti stran.....	39
d) Zákoník mezinárodního obchodu	41
i) Podstatné náležitosti	41
ii) Povinnosti stran	41
iii) Předmět koupě	42
iv) Funkce kupní smlouvy	42
v) Kupní cena	43
vi) Nebezpečí škody na věci	44
e) OZ 1964.....	46
i) Předmět koupě	46
ii) Kupní cena.....	47
f) OZ 19644 po novele 509/1991 Sb.....	48
i) Charakteristika kupní smlouvy	48
ii) Podstatné náležitosti kupní smlouvy	49
iii) Předmět kupní smlouvy	50
iv) Práva a povinnosti stran.....	52
v) Kupní cena.....	53
vi) Riziko nahodilé zkázy	54
g) Obchodní zákoník 1991	56
i) Předmět koupě	56
ii) Kupní cena.....	57
iii) Povinnosti prodávajícího	58
iv) Povinnosti kupujícího.....	59
v) Nebezpečí škody na zboží	59
h) NOZ.....	61
i) Povaha a podstatné náležitosti.....	61
ii) Účinky kupní smlouvy	62
iii) Kupní cena.....	62
iv) Předmět koupě	65
v) Povinnost zaplatit kupní cenu:.....	66
vi) Povinnosti stran	66
vii) Účel kupní smlouvy.....	68

viii)	
	Nebezpečí škody na věci.....	69
5)	Závěr:	71
	a) Charakteristika a povaha kupní smlouvy	71
	b) Podstatné náležitosti.....	72
	c) Kupní cena	73
	d) Předmět koupě.....	75
	e) Povinnosti stran a převod vlastnického práva.....	76
	f) Přechod nebezpečí náhodné zkázy.....	78
6)	Bibliografie	81
7)	Abstrakt, klíčová slova.....	85

Úvod

Kupní smlouva je snad nejzákladnějším myslitelným právním institutem dnes a dennodenně používaným každým z nás už od dob, kdy společnost překonala historický milník prvobytně pospolné společnosti. Fenomén univerzálního platidla coby prostředku směny a jeho využití při takové transakci je proto jedním z prvních procesů, který musel nutně začít podléhat právní regulaci.

Jakým vývojem si prošla kupní smlouva v novějších dějinách, nakolik se její koncepce měnila a zejména otázka, co dělá kupní smlouvu kupní smlouvou, tedy právním pojmem – které prvky byly a jsou historicky pojímány coby *essentialia negotii*, a dále role platidla, výše jeho hodnoty, nutnost jejího exaktního určení a dopady tohoto určení pro existenci a platnost smlouvy; zejména tyto aspekty si klade za cíl sledovat má práce, přičemž při srovnání bude kladen důraz na úpravu práva římského.

Co se bližšího vymezení sledování vyjmenovaných prvků v historických úpravách týče, mé zkoumání se bude věnovat těmto významným dějinným epochám: římskému právu coby kolébce moderního celoevropského práva a základnímu východisku, které se po středověkem přetržené kontinuitě opět silně odráží v novějších zkoumaných úpravách; naváže úprava obecného zákoníku občanského, a bude pokračovat úpravami vládního návrhu občanského zákoníku z r. 1937 z důvodu jeho významu coby inspiračního zdroje účinné úpravy, středním kodexem z r. 1950, občanským zákoníkem z r. 1964 a konečně novým občanským zákoníkem z r. 2012. Pominuty nezůstanou úpravy zákoníku mezinárodního obchodu z r. 1963 a obchodní zákoník z roku 1991, kteréžto oba kodexy přišly s vlastním vymezením kupní smlouvy.

Hlavním přínosem této práce by tedy mělo být kategorizované, jednotnými měřítky provedené srovnání podstatných náležitostí kupní smlouvy, textuálního i teleologického vymezení jejího účelu včetně doktrinálního i judikatorního hodnocení těchto úprav.

Kupní smlouva obecně:

Kupní smlouva (koupě) je soukromoprávní kontrakt, jehož účelem je převedení vlastnického práva k předmětu kupní smlouvy mezi oběma stranami smlouvy za protiplnění v podobě dohodnuté kupní ceny vyjádřené v penězích.¹

Smlouva obecně může být reálná (vznikne až tehdy, pokud alespoň jedna strana již plní)², nebo konsensuální (vznikající již samotným konsensem obou stran)³.

V případě, že kupní smlouva má vznikat konsensuálně, musí dojít ke shodě na jejích podstatných náležitostech (*essentialia negotii*)⁴, tj. na takových kusech právního jednání, které daný smluvní typ v konkrétní příslušné právní úpravě charakterizují.

Jde o smlouvu synallagmatickou, tedy takovou, z níž každá ze stran je druhé straně zavázána k nějakému plnění;⁵ strany jsou si z ní navzájem současně každá dlužníkem i věřitelem.

Ke svému cíli – převodu vlastnického práva – se kupní smlouva může dobrat skrze dvě různé cesty. Může být zákonodárcem obdařena účinkem translačním, který působí převod vlastnického práva samotnou účinností kupní smlouvy, může ale také mít pouze účinek obligační, tedy sama působit vznik povinnosti k převedení, které nastane až jinou právní skutečností, jež musí přistoupit.⁶

V různý časový okamžik, který může být spojen typicky např. s účinností smlouvy, přechodem vlastnického práva, přechodem držby či prodlením kupujícího, přejde na kupujícího také nebezpečí, že se věc zhorší nebo podlehne nahodilé zkáze; také úprava tohoto momentu je velmi důležitou součástí každé konkrétní úpravy.

1 ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 719-721

2 VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační I.* Bratislava, 1924. s. 59-60

3 SKŘEJPEK, Michal a kol. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 1997. s. 250-251

4 OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný. Osmý díl*. Praha : J. Otto, 1894. S. 760

5 FIALA, Josef a kol. *Lexikon. Občanské právo*. 2. vydání. Ostrava : Nakladatelství Sagit, 2001. s. 395.

6 HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 461

Římské právo

Emptio venditio do konce 2. století př. Kr.

Emptio venditio, čili smlouvu trhovou, definuje pro období do konce 2. století př.n.l. Heyrovský jako smlouvu *o směně věci za peníze*.⁷ V této své nejstarší podobě byla *emptio venditio* smlouvou reálnou, tj vznikala současným odevzdáním věci a odvážením (tehdy neražených) peněz.⁸ Aby šlo o smlouvu kupní a nikoliv o směnu, předmět koupě musí být rozdílný od kupní ceny (resp. způsobu, jakým je vyjádřena).⁹

Stanovisko Prokuliánů, že pouze vyjádření ceny v penězích vede k možnosti odlišení kupujícího a prodávajícího, napadal Caelius Sabinus, který navrhl, aby prodávajícím v případech, že kupní cena je vyjádřena nikoliv v penězích, byl ten, kdo svou věc vystavil k prodeji. Ani v těch případech, kdy by navrhované hledisko bylo možno uplatnit, by však podle Zuluety nebylo použitelné, neboť by bylo nespravedlivé činit rozdíly mezi závazky obou stran (neboť i tak se jedná o směnu, kde by obě strany měly mít rovné postavení).¹⁰

Všeobecným příklonem k názoru Prokuliánů tak mohlo dojít ke konstituování kontraktu *emptio venditio* a jeho konečnému odlišení od starší směny.¹¹

Zmíněný vývoj kupní smlouvy dokládá tento fragment:

Dig. 18.1.1pr.

Paulus libro 33 ad edictum

Origo emendi vendendique a permutationibus coepit. olim enim non ita erat nummus neque aliud merx, aliud pretium vocabatur, sed unusquisque secundum necessitatem temporum ac rerum utilibus inutilia permutabat, quando plerumque evenit, ut quod alteri superest alteri desit. sed quia non semper nec facile concurrebat, ut, cum tu haberes quod ego desiderarem, invicem haberem quod tu accipere velles, electa materia est, cuius publica ac perpetua aestimatio difficultatibus permutationum aequalitate quantitatis subveniret. eaque materia forma publica percussa usum dominiumque non tam ex substantia praebet quam ex quantitate nec ultra merx utrumque, sed alterum pretium vocatur.

Dig. 18. 1.1pr

Paulus v Knize 33. k Ediktu

Původ koupě a prodeje je odvozen od směň, neboť původně peníze nebyly známy a nebyl žádný název pro obchod nebo cenu čehokoli, ale každý, v souladu s potřebami času a okolností, směňoval předměty, které pro něj byly nepotřebné za jiné věci, které potřeboval; neboť se často stává, že čeho jeden má nadbytek, jiný postrádá. Ale, z důvodu že se ne vždy nebo ihned stalo, že tys měl, co já chtěl, nebo na druhou stranu, že já měl, cos byl ochoten vzít, byla vybrána jako prostředek směny látka trvanlivé a známé hodnoty a stejnakosti, [a ta]

7 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 337

8 VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.-II.* 2. vydání. Brno: Čs. A. S. Právník, 1946. s. 78

9 ZULUETA, Francis de. *The Roman Law of Sale*. Oxford: Clarendon Press, 1945. s.17

10 Tamtéž

11 DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. s. 322

obešla těžkosti plynoucí z výměny, a tato látka, byvše ořažena veřejnou autoritou, představovala užitek a vlastnictví, ani ne pro materiál samotný, jako pro svou hodnotu, a oba předměty už nebyly určeny za zboží, ale jeden byl nazván cenou druhého.¹²

Původně šlo o bezprostřední vzájemné odevzdání věci a hotových peněz; tím se rozumí okamžité a současné vzájemné předání obou komodit. Částečně se podle O. Sommera tento rys smlouvy trhové uchoval i v pozdějším období v tom faktu, že není-li umluveno jinak, jedná se o smlouvu s plněním z ruky do ruky.¹³ Tato původní forma smlouvy trhové nepůsobila jiné obligační účinky než ty pramenící z mancipace, mezi nimiž Heyrovský zmiňuje jednak povinnost prodejce “státi za to, že věc kupiteli nebude odňata z práva třetí osoby”, a jednak “[státi za] pravost toho, co prohlásil nunkupací mancipační”. Výslovně však Heyrovský v tomto případě popírá vznik závazku na vydání kupované věci nebo na zaplacení kupní ceny.¹⁴

Podle Vážného docházelo k převodu vlastnického práva až v okamžiku zaplacení kupní ceny, ač třeba mancipace nastala dříve. Mimo účinek převodu vlastnictví s sebou nesla transakce další, obligační účinky: především povinnost prodávajícího, aby se na soudě zastal kupujícího, napadla-li jej třetí osoba žalobou o vydání věci. Zároveň musel prodávající převzít procesní garanci, že kupující věc případně vítěznému žalobci i s plody a užitky vydá; nevydal-li, musel prodávající platit *litis aestimaci* (soudcem penězi oceněná hodnota nesplněné žalované povinnosti)¹⁵; pokud se kupujícího vůbec nezastal a kupující spor prohrál, musel prodávající kupujícímu zaplatit dvojnásobek kupní ceny.¹⁶

***Emptio venditio* od konce 2. století př. Kr.**

Podle Heyrovského je od konce 2. století spolehlivě doložitelné, že v tomto období již smlouva trhová nabyla konsensuálního charakteru,¹⁷ a to jak mezi římskými občany, tak i peregriny.¹⁸

K tomuto posunu došlo následkem několika vlivů. Zejména šlo o potlačování formálnosti při právním jednání na jedné straně, na druhé straně se zároveň neformální právní úkony vyzdvihovaly na úroveň těch formálních co do účinků i ochrany. Důvodem byla snaha o podporu hospodářského styku s cizinci, kteří nemohli být kviritskými vlastníky. Rozpracování římského práva proto v tomto období výrazně přispěli magistráti, římská právní věda a

12 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut..

13 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 55

14 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 337

15 VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich a.s, 1935. 34-35

16 VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.-II.* 2. vydání. Brno: Čs. A. S. Právník, 1946. s. 79

17 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 337-338

Gaius 3, 139

18 KASER, Max. *Das Römische Privatrecht*. München: C. H. Beck, 1971. s. 546

poznatky z činnosti cizineckých prétorů. Výsledkem uvedeného vývoje proto je konsensuální, neformální charakter kupní smlouvy.¹⁹

Praktickým dopadem uznání významu kontraktu *emptio venditio* pro fungování hospodářského života ve starém Římě bylo, že nadále nebyla potřeba užívat pro převod vlastnictví vysoce formálních, složitých aktů *mancipatio* a *in iure cessio*. Předání držby skrze kontrakt spolu se zaplacením kupní ceny totiž samy o sobě vedly k nabytí vlastnictví u *res nec Mancipi*.²⁰

Změna se odráží i v obměně definice kontraktu dle Heyrovského: tržní smlouva je kontraktem, kterým “dva se sobě navzájem zavazují, jeden (prodávatel, venditor), že druhému postoupí věc, tento (kupitel, emptor) že onomu zaplatí cenu peněžnou (...)”²¹. Podobně též definice Arndtse, který za smlouvu trhovou považuje situaci, kdy “kdo (vendor, prodávající) se zavazuje druhému, že mu postoupí jistý předmět majetkový, a tento (emptor [sic!], kupec) slíbí za to cenu peněžitou, co plnění vzájemné.”²²

Smlouva je podle Heyrovského neformální. Její konsensuálnost spatřuje zejména v tom, že pro žalovatelnost nároků stran není nutné, aby nejprve přistoupilo plnění jedné z nich.²³

Toto poněkud nepřesné vyjádření, které může vést k interpretačním omylům, vhodněji vysvětluje O. Sommer: k perfekci smlouvy postačuje konsensus na podstatných náležitostech mezi stranami kontraktu; přistoupení plnění jedné z nich nepodmiňuje platnost takové smlouvy. Žalovatelnost, či spíše žalovatelnost potenciálně úspěšná, už nicméně na podmínce plnění ležet může. K tomu O. Sommer píše, že “jedna strana není povinna plniti, neplní-li současně strana druhá. Kdyby tedy ten, kdo sám nesplnil nebo není ochoten současně plniti, požadoval plnění vzájemné, lze jeho žalobě čeliti námitkou, nazvanou v právu obecném *exceptio non adimpleti contractus*.”²⁴

Konsensuálnost kontraktu je patrná např. z tohoto fragmentu Gaiových Institucí:

Gaius 3, 139

Emptio et venditio contrahitur, cum de pretio convenerit, quamvis nondum pretium numeratum sit, ac ne arra quidem data fuerit; nam quod arrae nomine datur, argumentum est emptionis et venditionis contractae.

19 REBRO, K., BLAHO, P. *Rímské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava 2010

20 DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. s. 323

21 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 337-338

22 ARNDTS, Karl Ludwig. *Učební kniha Pandekt, II. díl*. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer, 2010.

23 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

24 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 55

Gaius 3, 139

*Smlouva o koupi a prodeji se uzavírá (tehdy), když dojde k dohodě o tržové ceně, i když by zatím cena nebyla vyplacena a také by ani nebyl dán závdavek. Neboť to, co se dává jako závdavek, je (pouze) doklad o uzavření smlouvy a koupi a prodeji.*²⁵

Jde o smlouvu svým charakterem dvojstrannou, synallagmatickou. Z takové smlouvy je ohledně svých práv a povinností každá ze stran zčásti dlužníkem, zčásti věřitelem, tedy existují z ní vzájemné nároky. Zároveň, neujednalo-li se jinak, byly nároky vzájemně vázané, tj. strana, které mělo být plněno, mohla své plnění odpírat do doby, než jí plněno bude. Ze synallagmatických smluv byla poskytnuta žaloba každé ze stran k vynucení svých oprávnění z tohoto závazku.²⁶ Podle Moylea je dokonce synallagmatická povaha je zachována také, pokud závazek jedné ze stran je pouze závazkem naturálním.²⁷

Podstatné náležitosti kupní smlouvy

Heyrovského definice podstatných náležitostí zní takto: “K smlouvě té se vyhledává, aby srovnalou vůlí stran bylo stanoveno, jaký předmět má být postoupen kupiteli a jakou cenu má tento za něj zaplatiti.”²⁸

Jinými slovy, aby bylo lze hovořit a smlouvě tržové, musí být podle Heyrovského kumulativně přítomny tyto znaky:

- srovnalá vůle stran, tj. strany musí být jednak ve shodě, ve vzájemném srozumění o zamýšleném společném právním jednání, k němuž se zároveň upíná vůle každého z nich; jednají v konsensu; k tomuto prvku je však třeba poznamenat, že se jedná o nutný předpoklad jakéhokoli právního jednání a jeho posuzování se bude řídit obecnou naukou, není tedy určujícím prvkem vydělujícím právní jednání jakou smlouvu kupní, ale spíše jakousi prvotní podmínkou;
- určení předmětu, jenž má být smlouvou postoupen, tj. identifikace sekundárního předmětu pojednávaného závazku, a konečně
- určení kupní ceny.

Z takového konsensu coby výsledku bezvadného kontraktačního procesu pak podle O. Sommera vycházejí dva základní vzájemné nároky, a sice nárok kupce na vydání věci, který je chráněn pomocí *actio empti*, a nárok prodavače na zaplacení tržové ceny, jenž je chráněn skrze *actio venditi*.²⁹

K ochraně nároku kupujícího skrze *actio empti* vedla cesta vývoje institutu v předklasickém období nejprve přes uzavření garanční stipulace, z níž vznikl prodávajícímu závazek zaplatit

25 KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 231

26 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Rímské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 340-341

27 MOYLE, John Baron. *The Contract of Sale in the Civil Law*. Oxford: Clarendon Press, 1892. s. 2

28 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

29 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 55

kupujícímu určitou částku, pokud by mu měla věc být vlastníkem odňata. Postupem času se s výsledky diskuze právníků začala tato garanční stipulace chápat jako automatická součást závazků vznikajících z *emptio venditio*. Pak se už přímo skrze *actio empti* kupující mohl na prodávajícím domáhat částky odpovídající hodnotě narušeného “zájmu”. Při takovém určení soudce zvažoval mimo hodnotu plnění též případný nárůst cen v mezidobí a jiné faktory.³⁰

Dig. 21.2.8.

Iulianus libro 15 digestorum

Venditor hominis emptori praestare debet, quanti eius interest hominem venditoris fuisse. Quare sive partus ancillae sive hereditas, quam servus iussu emptoris adierit, evicta fuerit, agi ex empto potest: et sicut obligatus est venditor, ut praestet licere habere hominem quem vendidit, ita ea quoque quae per eum adquiri potuerunt praestare debet emptori, ut habeat.

Dig. 21.2.8.

Iulianus v Knize 15. Digest

Prodejce otroka musí kupujícímu ručit do výše úplné interesse, kterou později jmenovaný měl v tom, že otrok měl patřit prodejci. Pročež, pokud by kupující měl kvůli evikci přijít o potomstvo otrokyně nebo nemovitost, na niž otrok jeho příkazem vstoupil, může vznést žalobu z koupě. A právě jako je prodejce vázán doručit mu otroka, kterého mu prodal, stejně tak je vázán nahradit kupujícímu vše, co mohl získat skrze otroka, kdyby o něj byl nepřišel.³¹

Předmět koupě

Podle O. Sommera je předmětem kupní smlouvy zpravidla zboží (*merx*)³². Shodně s ním mezi způsobilé předměty koupě vyjmenovává Heyrovský věci movité i nemovité, dále všechna věcná práva k věci cizí, pohledávky a *actiones* obecně, dokonce i samotné držení. Způsobilé být předmětem koupě jsou také věci budoucí, dokonce i věci cizí³³, nelze však koupit věc vlastní³⁴.

Dig. 18.1.34.1.

Paulus libro 33 ad edictum

Omnium rerum, quas quis habere vel possidere vel persequi potest, venditio recte fit: quas vero natura vel gentium ius vel mores civitatis commercio exuerunt, earum nulla venditio est.

30 DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. s. 328

31 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

32 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 57

33 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

34 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 388

Dig. 18.1.34.1

Paulus v knize 33. K Ediktu

Prodej může být po právu sjednán ohledně veškerého majetku, který má někdo ve vlastnictví, nebo který může následně nabýt; ale kupní smlouva je neplatná ohledně toho, co právo přírody nebo národa, nebo zvyky státu, vyňaly z obchodu.³⁵

Ke kategorii věcí budoucích dále O. Sommer poznamenává, že je lze prodat jak pod podmínkou, že v budoucnu vzniknou (podmínečná *emptio rei speratae*), stejně jako bez této podmínky, ať již věc vznikne, či nikoli (*emptio spei*).³⁶

Pro oba typy smluv se ustálily pojmy *prodej věci očekávané (emptio rei speratae)* a *koupě naděje (emptio spei)* a platily pro ně odlišné režimy:

Dig. 18.1.8.pr

Pomponius libro nono ad Sabinum

pr. *Nec emptio nec venditio sine re quae veneat potest intellegi. Et tamen fructus et partus futuri recte ementur, ut, cum editus esset partus, iam tunc, cum contractum esset negotium, venditio facta intellegatur: sed si id egerit venditor, ne nascatur aut fiant, ex empto agi posse.*

Dig. 18.1.8pr

Pomponius v knize deváté K Sabinovi

Ani koupě, ani prodej nemohou být považovány za uzavřené bez majetku, který může být prodán; nicméně obilí a výnos dobytka mohou být učiněny předmětem koupě; a jak se plody oddělily, je transakce perfektní, prodej se považuje za uzavřený. Pokud, nicméně, jednáním prodejce obilí nevzešlo nebo se dobytek nerozmnožil, bude náležet žaloba z koupě.³⁷

Dig. 18.1.8.1

Pomponius libro nono ad Sabinum

1. *Aliquando tamen et sine re venditio intellegitur, veluti cum quasi alea emitur. Quod fit, cum captum piscium vel avium vel missilium emitur: emptio enim contrahitur etiam si nihil inciderit, quia spei emptio est: et quod missilium nomine eo casu captum est si evictum fuerit, nulla eo nomine ex empto obligatio contrahitur, quia id actum intellegitur.*

Dig. 18.1.8.1

Pomponius v knize deváté K Sabinovi

Někdy se má za to, že prodej byl sjednán bez majetku, který by byl jeho předmětem, jako například, kde koupě je sjednána závislá na náhodě; která tu je například, kde mají být koupeny ryby nebo ptáci, kteří mají teprv být lapeni, nebo peníze, [které mají být] hozeny

35 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut..

36 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 57

37 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

*datu. Koupě je také sjednána, dokonce i když se nic nestane, protože se vztahuje k očekávání. Kde je koupě peněz hozených datu, a kupec je evikcí vyhnán z toho, co si zajistil, žádný závazek na poli koupě nevznikne; neboť se rozumí, že to byl úmysl stran.*³⁸

Z dnešního pohledu Dajczak a kol. bilancují tak, že vyjma řeckého institutu závdavku (*arrha*) byla koupě naděje “historicky první právní konstrukce, vedoucí k tržní hře založené na oceňování rizika. Je tedy funkčním předchůdcem vyvinuté obecné kategorie tzv. derivativních nástrojů finančních trhů.”³⁹

Dále byl platný též prodej cizí věci; nikoliv však, jednalo-li se o prodej věci, která již byla vlastnictvím kupujícího.⁴⁰

Věc mohla být určena stejně tak individuálně, jako blíže či širěji genericky.⁴¹

Naproti tomu nezpůsobilé jsou věci *extra commercium* a svobodní lidé. Heyrovský dále zmiňuje posun, který se v římském právním myšlení odehrál ohledně kupní smlouvy uzavřené na předmět *extra commercium*, kde kupec o této vadě nevěděl: klasičtí právníci takovou smlouvu mají za neplatnou; přesto kupci dávají *actio in factum* a *actio empti*. Proti tomu Justiniánova kompilace vnímá už takovou smlouvu za platnou, podle Heyrovského zde došlo k interpolacím v pramenech.⁴²

Diskutabilní je také prodej svobodných lidí, Bonfante zmiňuje, že klasické právo v pramenech i takovou smlouvu uznalo za platnou, ačkoliv s účinky jen pro vznesení *actio empti* a náhradní plnění.⁴³ Jeho tvrzení dokládá následující fragment:

Dig. 18.1.4

Pomponius libro nono ad Sabinum

Et liberi hominis et loci sacri et religiosi, qui haberi non potest, emptio intellegitur, si ab ignorante emitur,

Dig. 18. 1. 4.

Pomponius v deváté knize K Sabinovi

*Má se za to, že koupě byla sjednána, kde jejím předmětem je svobodný člověk nebo posvátné či náboženské místo, které není přístupné prodeji, pokud je koupeno stranou, která o tom neví.*⁴⁴

38 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

39 DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. Olomouc 2013 s. 324

40 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 388

41 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 58

42 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

43 BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. Deváté vydání. Brno: Čs. A. S. Právník, 1932. s. 518

44 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

Kupní cena

Cena trhová (*pretium*), předmět plnění kupcova, jak uvádí Heyrovský, záleží v penězích, kterýžto prvek, jak již bylo řečeno, odlišuje smlouvu trhovou od smlouvy směnné.⁴⁵

Toto odlišení od směny (*permutatio*) je podstatné, neboť směna byla v římském právu kontraktem reálným, tedy žalovatelným pouze tím, kdo již splnil svou část povinností ze směny, kdežto smlouva kupní je nejpozději od 2. stol. př. n. l. doložitelně konsensuální.⁴⁶

Samotné vedlejší ujednání, že vedle kupní ceny bude předmětem plnění také něco jiného, však nikterak nenarušuje charakter takové smlouvy jako smlouvy kupní, jak dokládá také fragment D. 19. 1. 6. 1.

Dig. 19. 1. 6. 1.

Pomponius libro nono ad Sabinum

1. Si vendidi tibi insulam certa pecunia et ut aliam insulam meam reficeres, agam ex vendito, ut reficias: si autem hoc solum, ut reficeres eam convenisset, non intellegitur emptio et venditio facta, ut et Neratius scripsit.

Dig. 19.1.6.1.

Pomponius v deváté knize K Sabinovi

Pokud jsem ti za určitou částku a za to, že opravíš můj nájemní dům, prodal nájemní dům, mohu tě na opravu žalovat z prodeje. Pokud jsme se ale pouze dohodli, že mi ho opravíš, není to pokládáno, jak říká Neratius, za kupní smlouvu.⁴⁷

Výše ceny musí být objektivně stanovena v okamžiku kontraktace. Způsobů určení je více: krom prostého vyčíslení k okamžiku kontraktace zmiňuje Heyrovský dále též nepřímý odkaz na konkrétní cenu (ujednání typu “prodává se za cenou, za kterou prodejce koupil dříve”), u věcí určených podle vah či rozměrů postačí určení ceny jednotky.⁴⁸

Výše popsaná ujednání ilustruje následující fragment:

Dig. 18.1.7

Ulpianus libro 28 ad Sabinum

1. Huiusmodi emptio "quanti tu eum emisti", "quantum pretii in arca habeo", valet: nec enim incertum est pretium tam evidenti venditione: magis enim ignoratur, quanti emptus sit, quam in rei veritate incertum est.

45 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 58

46 ZULUETA, Francis de. *The Roman Law of Sale*. Oxford: Clarendon Press, 1945. s.18

47 SKŘEJPEK, Michal a kol. *Digesta seu Pandectae. Tomus II liber XVI-XXXV fragmenta selecta. Digesta neboli Pandekty. Svazek II kniha XVI-XXXV vybrané části*. Praha: Karolinum, 2019. s. 167-169

48 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338-339

Dig. 18. 1. 7

Ulpianus v knize dvacáté osmé K Sabinovi

1. Koupě sjednaná v následujících podmínkách: „Koupím toto od tebe za stejnou cenu, jakou jsi za to zaplatil, nebo dám částku, jakou mám při sobě“ je platná. Neboť cena není nejistá, protože částka zaplacená při prodeji může být ihned zjištěna, jak více pochybností existuje vzhledem k částce, za kterou byl předmět kouspen, než ohledně předmětu samotného.⁴⁹

Předmětem sporů byla platnost kupní smlouvy, v níž bylo ujednáno, že kupní cenu později určí třetí osoba. Heyrovský píše, že Justinianovým rozhodnutím bylo později stanoveno, že se na takové ujednání nahlíží jako na smlouvu pod odkládací podmínkou, že *tertius* cenu určí.⁵⁰ Rebbo a Blaho takové ujednání (*arbitrium boni viri*) připouští zřejmě již dříve.⁵¹ Oproti tomu ujednání, že cenu určí později jedna ze stran kontraktu, činí podle Heyrovského smlouvu “nezávaznou”.⁵² V této souvislosti odkazuje Heyrovský na fragment D. 18.1. 35.

Dig. 18.1.35

Gaius libro decimo ad edictum provinciale

1. Illud constat imperfectum esse negotium, cum emere volenti sic venditor dicit: "Quanti velis, quanti aequum putaveris, quanti aestimaveris, habebis emptum".

Dig. 18.1.35

Gaius v knize desáté K Provinciálnímu ediktu

1. Je uznáváno, že transakce není perfektní, když prodejce řekne straně koupěchtivé: “Můžeš toto koupit za jakoukoli cenu si přeješ dát, nebo jakoukoliv považuješ za spravedlivou, nebo na jakoukoli si hodnoty předmětu ceníš.”⁵³

V tomto ohledu uvádí Zulueta zajímavý fakt: římské právo podle něj žádá, aby cena byla určena buď pevnou částkou, nebo podle jistých existujících skutečností, které pouze vyžadují, aby byly posléze vyčísleny či určeny. Je také možné sjednat cenu tak, že se v závislosti na budoucích událostech podle jistých daných měřítek změní, zvýší. Ale nelze uzavřít smlouvu s výší ceny závislou zcela na budoucí události. Logické by proto bylo, že by neměla být připuštěna cena určená až pozdějším odhadem či ohodnocením. Zulueta však píše, že zde

49 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

50 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 339

51 REBBO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 388

52 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 339

53 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

zvítězil zdravý rozum nad logikou: to právě zde Justinian připustil dohodu o pozdějším ocenění třetí osobou jako dokonanou podmíněnou kupní smlouvu.⁵⁴

Aby smlouva, kterou strany uzavírají, byla opravdu smlouvou kupní, je třeba, aby se kupní cena vyznačovala takovou výší, kterou strany považují za přiměřenou hodnotě předmětu (*pretium verum*); v opačném případě by šlo pouze o “trh na oko”.⁵⁵ Pokud se cena jen předstírala, nebo sice určena byla, ale prodávající ji neměl [dle úmluvy, poz. aut.] skutečně požadovat, šlo o darování.⁵⁶

Tato přiměřená cena však nemusí být nutně cenou spravedlivou (*pretium iustum*), v kteréžto souvislosti Heyrovský poukazuje na fragment D. 19. 2. 22.3.

Dig. 19. 2. 22.

Paulus libro 34 ad edictum

3. *Quemadmodum in emendo et vendendo naturaliter concessum est quod pluris sit minoris emere, quod minoris sit pluris vendere et ita invicem se circumscribere, ita in locationibus quoque et conductionibus iuris est.*

Dig. 19. 2. 22.

Paulus v knize třicáté čtvrté K Ediktu

3. *Právě jako u smlouvy o koupi a prodeji se přirozeně uznává, že strany mohou koupit či prodat něco za více či méně a tudíž se navzájem omezit, tak totéž pravidlo je u nájmu.*⁵⁷

Možnost prodejce nařknout kupní smlouvu, v níž byla cena stanovena na méně než polovinu skutečné hodnoty předmětu, znalo až právo justiniánské. Tento institut, tzv. neúměrné zkrácení, *laesio enormis*, je zakotven v reskriptech Diokletiánových⁵⁸ (obsažených v Justinianově Kodexu C 4.44.2 a C 4.44.8 pozn. aut.), a dává kupci možnost zhojit platnost smlouvy doplacením do výše ceny skutečné.⁵⁹

Účel smlouvy

O. Sommer píše, že “prodavač jest povinen na požádání věc kupci odevzdati, *rem tradere*, nikoliv *rem dare*.”⁶⁰ Pointou této povinnosti totiž není převod vlastnictví, ale převod držby

54 ZULUETA, Francis de. *The Roman Law of Sale*. Oxford: Clarendon Press, 1945. s.18

55 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 339

56 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Rímské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 388

57 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

58 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 339

59 KASER, Max. *Das Römische Privatrecht*. München: C. H. Beck, 1971.. s. 550

60 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského*. II. Díl. Majetková práva. Praha 1933. s. 59

takové kvality, která musí být způsobilá odolat případným nárokům třetích osob na věc vzneseným.⁶¹ Odpovídá tomu i Bonfanteho definice kupní smlouvy, a sice, že kupní smlouvou “jedna ze stran, prodátele, slibuje druhé, kupiteli, převedení držby nějaké věci, ruče mu, že bude moci věci nerušeně užívat (...).”⁶²

K tomuto blíže fragment D. 19. 1. 11. 13.

Dig. 19. 1. 11.

Ulpianus libro 32 ad edictum

13. Idem Neratius ait venditorem in re tradenda debere praestare emptori, ut in lite de possessione potior sit: sed Iulianus libro quinto decimo digestorum probat nec videri traditum, si superior in possessione emptor futurus non sit: erit igitur ex empto actio, nisi hoc praestetur.

Dig. 19.1.11.

Ulpianus v knize třicáté druhé K Ediktu

*13. Dále Neratius říká, že odevzdáním věci musí být kupci zajištěno, že ve sporu bude mít lepší postavení. Iulianus ale v patnácté knize Digest uvedl názor, že zjevně odevzdáno nebylo, pokud kupec nebude v držbě silnější; pokud toto nebude zajištěno, bude dána žaloba z koupě.*⁶³

V klasickém právu proto byl prodávající povinen pouze k tradici věci, nikoliv k mancipaci. Toto dělení ovšem později v justiniánském právu ztratilo smysl, když byl kompilátory rozdíl mezi tradicí a mancipací zrušen.⁶⁴

Povinnosti prodávajícího

Prodávající byl z kontraktu povinnen:

- 1) chránit předmět koupě až do odevzdání, kdy odpovídal za *omnis culpa (dolus, culpa levis i lata a custodie)* (tj. za veškeré zavinění – úmysl, lehkou i těžkou nedbalost)⁶⁵, nikoliv za *vis maior*, neboť ta tížila po uzavření kupní smlouvy kupujícího. Rebro a Blaho stojí pevně za tímto názorem s odůvodněním, že toto východisko lépe respektuje obligační charakter koupě a lépe vystihuje vzájemná práva a povinnosti stran.⁶⁶ K opačným názorům viz. *přechod nebezpečí* níže.
- 2) odevzdat věc kupujícímu a zajistit mu pokojné užívání a nerušenou držbu (*rem habere licere*).

61 Tamtéž

62 BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. Deváté vydání. Brno: Čs. A. S. Právnick, 1932. s. 516

63 SKŘEJPEK, Michal a kol. *Digesta seu Pandectae. Tomus II liber XVI-XXXV fragmenta selecta. Digesta neboli Pandekty. Svazek II kniha XVI-XXXV vybrané části*. Praha: Karolinum, 2019. s. 167-169

64 SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 704

65 SKŘEJPEK, Michal a kol. *Učebnice římského práva*. Praha: C.H. Beck 1994. s. 252-253

66 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 389-390

Samotná povinnost převést vlastnické právo se kupní smlouvou neukládala, proto bylo potřeba převod zajistit jiným právním způsobem. Podle Rebra a Blaha důvod tkví v tom, že smyslem úpravy kupní smlouvy bylo zajistit oběh zboží. Ne každý subjekt na soudobém trhu však mohl být kviritským vlastníkem, z tohoto důvodu se konstruovala pouze povinnost odevzdání a *habere licere*. Kupující byl jako bonitární vlastník chráněn publiciánskou žalobou, mimo to mohl kviritské vlastnictví vydržet.⁶⁷

Vlastnictví bylo lze převést skrze *mancipatio*, *iniurecessi* nebo *tradici*. Kde to nebylo možné, zabezpečovala se kupujícímu ochrana proti třetím osobám skrze *stipulatio rem habere licere* nebo *stipulatio duplae* (tedy slib k povinnosti zabezpečit *habere licere* pod hrozbou nahradit dvojnásobek kupní ceny). V pozdějším vývoji se právě *stipulatio duplae* začala považovat za součást kupní smlouvy a této ochrany tedy šlo žádat už skrze *actio empti*.⁶⁸

- 3) ručit za evikci, tj. povinnost poskytnout kupujícímu úplné zadostiučinění, bude-li mu věc soudně odňata.⁶⁹

Povinnosti kupujícího

Povinnostmi kupujícího pak bylo zrcadlově proti povinnostem prodávajícího jednak zaplatit kupní cenu a jednak nahradit náklady na věc od okamžiku uzavření smlouvy do převzetí věci a případnou náhradu škody za totéž mezidobí.⁷⁰

Není-li vyhrazeno jinak, má kupující povinnost zaplatit kupní cenu ihned poté, co je smlouva uzavřena a kdy prodávající dodává předmět koupě. Kupní cena se zásadně platí vcelku a na rozdíl od převodu pouhé držby předmětu koupě, u peněz musí dojít k převodu vlastnického práva k nim.⁷¹

Přechod nebezpečí škody na věci

Římské právo znalo dvě základní zásady, podle nichž rozvažovalo riziko náhodného zhoršení nebo zkázy věci: *periculum est emptoris*, která klade takové zhoršení k tíži kupci ihned po uzavření platné kupní smlouvy, ačkoliv ještě vůbec nemusí být vlastníkem, a zásada protichůdná, *casus sentit dominus*, podle níž toto riziko náleželo vždy vlastníku věci, tedy v mezidobí mezi uzavřením smlouvy a převodem vlastnického práva prodejci věci.

Přechod nebezpečí nahodilé zkázy podle O. Sommera přechází na kupce zpravidla perfekcí smlouvy, kterým zpravidla bude moment uzavření této smlouvy.⁷² Ze shodné premisy vychází ze svých výkladech též Turošík.⁷³

67 Tamtéž. s. 390

68 Tamtéž. s. 390-391

69 VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.-II.* 2. vydání. Brno: Čs. A. S. Právnick, 1946. s. 85

70 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo. Štvrté prepracované a doplnené vydanie.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 392

71 MOYLE, John Baron. *The Contract of Sale in the Civil Law.* Oxford: Clarendon Press, 1892. s. 142

72 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva.* Praha 1933. s. 64-65

Toto východisko se projeví zejména v povinnosti kupce zaplatit kupní cenu i tehdy, když po uzavření smlouvy, ale před jejím odevzdáním, věc zanikla.

Tato idea je vyjádřena ve fragmentu D. 18. 6. .8. pr.

Dig. 18. 6 .8.

Paulus libro 33 ad edictum

pr. Necessario sciendum est, quando perfecta sit emptio: tunc enim sciemus, cuius periculum sit: nam perfecta emptio periculum ad emptorem respiciet. Et si id quod venierit appareat quid quale quantum sit, sit et pretium, et pure venit, perfecta est emptio: quod si sub condicione res venierit, si quidem defecerit condicio, nulla est emptio, sicuti nec stipulatio: quod si exstiterit, Proculus et Octavenus emptoris esse periculum aiunt: idem Pomponius libro nono probat. Quod si pendente condicione emptor vel venditor decesserit, constat, si exstiterit condicio, heredes quoque obligatos esse quasi iam contracta emptio in praeteritum. Quod si pendente condicione res tradita sit, emptor non poterit eam usucapere pro emptore. Et quod pretii solutum est repetetur et fructus medii temporis venditoris sunt (sicuti stipulationes et legata condicionalia peremuntur), si pendente condicione res exstincta fuerit: sane si exstet res, licet deterior effecta, potest dici esse damnum emptori.

Dig. 18.6.8.

Paulus v knize třicáté třetí K Ediktu

pr. Je nezbytné ujasnit, kdy je prodej perfektní, neboť pak budeme vědět, kdo musí být odpovědný za riziko; jako když prodej byl dokonán, kupec je musí přebrat. Pokud jsou kvalita a kvantita majetku, který má být prodán, určeny, stejně jako cena téhož, a je prodán bez jakékoli podmínky, je transakce dokonána. Pokud, nicméně, je pro prodáno pod podmínkou, a podmínka by neměla být dodržena, je prodej nicotný, stejně jako v případě stipulace. Proculus a Octavenus říkají, že majetek je na riziko kupujícího, jakmile je podmínka naplněna, a Pomponius tento názor schvaluje v Deváté Knize. Pokud by, nicméně, zatímco podmínka nebyla [dosud] rozhodnuta, buď kupující nebo prodávající měl zemřít, bylo ustaveno, že pokud se podmínka naplní, jejich dědicové budou též vázáni, právě jako kdyby ta transakce byla uzavřena pod doložením času. Ale pokud je majetek předán, zatímco podmínka je nerozhodná, kupující jako takový jej nemůže nabýt vydržením a může vyžádat zpět jakoukoli cenu, kterou mohl zaplatit, zatímco plody sklizené v mezičase budou náležet kupci; stejně jako stipulace a podmíněná dědictví jsou zrušeny, kdyby majetek měl být zničen, dokud podmínka zůstává nenaplněná. Je zjevné že pokud majetek přežije, ačkoliv poničený, ztrátu musí nést kupující.⁷⁴

73 TUROŠÍK, Michal. *Niektoré teoretické aspekty rímskej kúpno-predajnej zmluvy*. Banská Bystrica: Belianum, 2017. s. 149

74 Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

Musí se ovšem jednat o věc určenou individuálně a škodu způsobenou vyšší mocí, nikoliv nedbalostí nebo úmyslem prodávajícího. Stejně tak by kupující riziko nenesl, pokud by zánik byl způsoben v důsledku očekávatelné události.⁷⁵

Dig 18. 6. 3

Paulus libro quinto ad Sabinum

Custodiam autem venditor talem praestare debet, quam praestant hi quibus res commodata est, ut diligentiam praestet exactiorem, quam in suis rebus adhiberet.

Dig. 18.6.3.

Paulus v knize páté K Sabinovi

Prodejce musí vynaložit stejnou péči, jakou by měl, kde jsou předměty půjčeny k užívání; to je, aby se řeklo, že musí vykazovat přísnější míru péče, než by měl vzhledem k vlastnímu majetku.⁷⁶

Tato zásada, později akceptovaná v *ius commune*⁷⁷, byla Justiniánem potvrzena v tomto fragmentu jeho Institucí:

Inst. 3. 23. 3.

Cum autem emptio et venditio contracta sit (quod effici diximus, simulatque de pretio convenerit, cum sine scriptura res agitur), periculum rei venditae statim ad emptorem pertinet, tametsi adhuc ea res emptori tradita non sit. itaque si homo mortuus sit vel aliqua parte corporis laesus fuerit, aut aedes totae aut aliqua ex parte incendio consumptae fuerint, aut fundus vi fluminis totus vel aliqua ex parte ablatus sit, sive etiam inundatione aquae aut arboribus turbine deiectis longe minor aut deterior esse coeperit, emptoris damnum est, cui necesse est, licet rem non fuerit nactus, pretium solvere. quidquid enim sine dolo et culpa venditoris accidit, in eo venditor securus est. sed et si post emptionem fundo aliquid per alluvionem accessit, ad emptoris commodum pertinet: nam et commodum eius esse debet cuius periculum est.

Inst. 3.23.3

Jakmile je smlouva o prodeji uzavřena – to je, jak jsme řekli, jakmile je dohodnuta cena, pokud není smlouva písemná – věc je prodána okamžitě na riziko kupujícího, ačkoliv mu ještě nebyla předána. Podle toho, umře-li otrok nebo je-li zraněn na jakékoli části těla, nebo pokud dům úplně nebo částečně vyhoří, nebo pokud je kus země úplně nebo zčásti smeten prýč proudem řeky, nebo se zmenší výměra odplavením, nebo se znehodnotí tím, že bouře na něm vyvrátí některé stromy, padá ztráta na kupujícího, který musí zaplatit cenu, přestože nedostal, co koupil. Prodejce není odpovědný a nenesé břímě za nic, co se nestalo jeho vlastní vinou

⁷⁵ DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. s. 326

⁷⁶ Z lat. jazyka s přihlédnutím k překladu angl. edice SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932. přel. aut.

⁷⁷ DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. s. 326

nebo úmyslem. Pokud, nicméně, po prodeji pozemku se tento naplaveninou zvětší, je to kupující, kdo z toho tyje: neboť zisk náleží tomu, kdo nese také riziko.⁷⁸

Turošík poukazuje na poněkud kuriózní řešení takovéto úpravy: kupní smlouva měla účinky pouze obligační a nikoli translační, tj. převod práva musel, jak je pojednáno výše, proběhnout samostatným právním jednáním. Zároveň ale, ač samotnou smlouvou nepřechází vlastnické právo, přechází riziko náhodné zkázy věci – která kupujícímu dosud nepatří.⁷⁹

Určitým protipólem takovéhoho zatížení kupce je pak podle Turošíka ale též přiznání přírůstků vzniknuvších v mezidobí uzavření smlouvy a převodu vlastnického práva kupujícímu. Tento krok je od římských právníků už zcela nesystematický – jde přímo proti klasickým zásadám, podle nichž plody a přírůstky náležejí vlastníku věci, příp usufruktáři. Podle Turošíka se zde promítl nad zásadami stojící princip spravedlnosti; zároveň navrhuje, že by mohlo jít o projev dobovými právníky užívaného principu utility, podle něhož se jinak zejména určovalo, kdo ponese škodu v nezaviněných případech – sice ten, komu je na prospěch onen kontrakt.⁸⁰

V protikladu proti výše traktovanému, obecně přijímanějšímu řešení, nicméně stojí snad původnější zásada *casus sentit dominus* vyjádřená v D 18. 6. 15.

Dig. 18.6.15

Paulus libro tertio epitomarum Alfeni digestorum

pr. Quod si neque traditi essent neque emptor in mora fuisset quo minus traderentur, venditoris periculum erit.

1. Materia empti si furto perisset, postquam tradita esset, emptoris esse periculo respondit, si minus, venditoris: videri autem trabes traditas, quas emptor signasset.

Dig. 18.6.15

Paulus v knize třetí Komentáře Alfenových Digest

pr. Jestliže nebylo (zboží) předáno a ani kupující nebyl v pordlení s převzetím věci, bude nebezpečí náležet prodávajícímu.

1. Jestliže byla uzavřena koupě ohledně (stavebního) materiálu tento materiál byl ukraden a zničen poté, co byl předán, (právník) odpověděl, že nebezpečí bude náležet kupci, jestliže nebyl předán, prodávajícímu: má se ovšem zato, že trámy byly předány, pokud byly kupujícím označeny.⁸¹

Problematiku vztahu protichůdných zásad *casus sentit dominus* a *periculum est emptoris* vykládá O. Sommer tak, že zásada *periculum est emptoris* se prosadila až v právu justiniánském a to po zásahu kompilátorů; proti tomu v dřívějším právu klasickém se

78 z lat. jazyka s přihlédnutím k angl. překladu přel. aut.

79 TUROŠÍK, Michal. *Niektoré teoretické aspekty rímskej kúpno-predajnej zmluvy*. Banská Bystrica: Belianum, 2017. s. 150

80 Tamtéž. s. 153-155

81 Z lat. jazyka přel. doc. JUDr. Petr Dostalík, Ph.D.

uplatňovala zásada *casus sentit dominus*, tedy nebezpečí přecházelo na kupce až odevzdáním věci,⁸² shodně míní též Vážný⁸³.

Různý dopad zásady *casus sentit dominus* je dle O. Sommera třeba též vnímat v perspektivě měnícího se obsahu pojmu náhody: zatímco právo klasické rozumí pod pojmem *casus* pouze náhodu vyšší, neodvratitelnou (*vis maior*). Za náhodu nižší odpovídá prodáváč stejně tak, ale nikoliv z titulu pojednávané zásady, ale z titulu jej tížící *custodie*.⁸⁴

Pro úplnost se sluší dodat, že zcela svébytnou úpravou takřka na půli cesty pak podle Bonfanteho oplývá smlouva uzavřená pod podmínkou: pak již od uzavření tíží kupce riziko zhoršení věci, nebezpečí nahodilé zkázy ale až do splnění podmínky nese prodejce.⁸⁵

Další osudy římskoprávních koncepcí přechodu nebezpečí v *ius commune*

Právní věda *ius commune* převzala Justiniánem zformulovaný princip *periculum est emptoris* u individuálně určené věci. Nadále bylo také stranám umožněno se dohodou od tohoto východiska odchýlit.

Od 18. století se však podle Dajczaka⁸⁶ objevuje pře o smysluplnosti této zásady pro rozpor se zásadou *periculum est emptoris*, což kritizovali zejména právníci přirozenoprávního směru.⁸⁷ Pandektistika přijala zásadu, že koupená věc přechází do vlastnictví kupujícího bez ohledu na to, zda již byla přenesena držba.⁸⁸ Toto východisko však bylo kritizováno pro nepoměr práv kupujícího, který ihned nabude vlastnické právo k věci, a prodávajícího, který vlastnictví k penězům nikoli.⁸⁹

Po takto se rozvinuvší diskuzi se kodifikace v přijatých řešeních začaly dále rozcházet. Francouzské právo přijalo podle Dajczaka východisko *periculum est emptoris* k okamžiku uzavření smlouvy (art. 1583 CC), zatímco §446 BGB váže přechod nebezpečí až na přechod držby. Stejně se k problému přechodu nebezpečí postavilo i právo polské v art. 546 § 1 KC, nicméně co do nabývání vlastnického práva se uchýlilo ke koncepci francouzské.⁹⁰

82 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 65

83 VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.-II. 2. vydání*. Brno: Čs. A. S. Právnick, 1946. s. 81

84 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 65

85 BONFANTE, Pietro. *Institute římského práva*. Deváté vydání. Brno: Čs. A. S. Právnick, 1932. s. 522

86 DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013 s. 326-327

87 GROTIUS, Hugo. *De jure belli ac pacis. II.* Paris: 1631. 12, 15 res perit domino

88 WINDSCHEID, Bernhard. *Lehrbuch des Pandektrechts*. Stuttgart: 1879. §390

89 MUGDAN, Benno. *Die gesammten Materialien zum Bürgerlichen Gesetzbuch für das Deutsche Reich. Theil II*. Berlin: R.v. Decker's Verlag, 1899. s. 113 an.

90 DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013 s. 326-327

Moderní a paralelní úpravy

Pojetí kupní smlouvy v moderním evropském prostoru lze roztrždit na tři základní koncepce: francouzskou, německou a britskou.

Koncepce francouzská se vyznačuje krystalicky čistou konsenzuálností, převod vlastnického práva bez dalšího splývá se souhlasným projevem vůle stran. V protikladu proti koncepci francouzská stojí dualistická koncepcí německá, v níž se kontraktem vytváří “toliko závazkový rámec”, samotný převod vlastnického práva se ale děje až tradicí. K dovršení smlouvy proto kontraktace nestačí. Třetí koncepcí je koncepcí britská, autory označená jako pragmatická. Okamžik převodu vlastnického práva je ponechán čistě na vůli stran.⁹¹

Vedle obecného práva soukromého se v průběhu 17. až 19. století vyvinulo jako zvláštní disciplína právo obchodní. Šlo o předpisy upravující podle Pinze zvláštní soukromé poměry obchodu, skládající se jednak z práva obchodněprávních jednání osob a sdružení zabývajících se obchodem po živnostensku, jednak z práva obchodníků.⁹² Svůj původ podle Pinze toto právo odvozuje nikoliv z práva římského, ale ze středověkých výsad kupců.⁹³ Úpravy těchto obchodních kodexů jsou podle Pinze zpravidla v poměru zvláštního práva vůči obecnému soukromoprávnímu kodexu, který se použije subsidiárně a pouze až tehdy, nevyplňuje-li mezeru v obchodněprávní úpravě obchodní zvyklost.⁹⁴

V této práci sledovaném období se podobných úprav vyskytlo hned několik: jedná se o Všeobecný zákoník obchodní č. 1/1863 ř.z., Zákoník mezinárodního obchodu č. 101/1963 Sb., Hospodářský zákoník č. 109/1964 Sb. a konečně Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. Všeobecný zákoník obchodní ambici samostatně vymezit kupní smlouvu neměl, obsahoval pouze některá zvláštní ustanovení doplňující úpravu v Obecném občanském zákoníku.⁹⁵

Hospodářský zákoník upravuje v §165 Smlouvu o dodávce zboží, kterou podle Pelikánové je nutno chápat též za svého druhu smlouvu kupní.⁹⁶ Vzhledem vysoce specifickým, dnes již anachronickým společenským podmínkám, které zákon normoval (“hospodářské vztahy vznikající při řízení hospodářské činnosti socialistických organizací a jiných subjektů socialistického sektoru a hospodářské vztahy spolupráce, které mezi socialistickými organizacemi vznikají při plnění plánovaných úkolů a tvoří se vztahy vznikajícími při řízení hospodářské činnosti jednotný a nedílný komplex”⁹⁷) a k technické povaze tohoto předpisu, který se sledovaných kvalit kupní smlouvy dotýká pouze velice málo a nikterak novým způsobem, nepovažují nicméně pro účely této práce Hospodářský zákoník za významný článek vývoje kupní smlouvy a pojednání o něm se dále zdržím.

Jiná je situace v případě Zákoníku mezinárodního obchodu a Občanského zákoníku, kteréžto oba kodexy vlastní úpravu kupní smlouvy obsahují a přinášejí do jejího vývoje nové prvky, které moderním zákonodárcem nezůstaly nepovšimnuty.

91 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1716-1718

92 PINZ, Jan. Filosofické otázky genese a koncepce všeobecného obchodněprávního kodexu. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc 2012. s. 17

93 Tamtéž s. 18

94 Tamtéž. s. 20

95 PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. §409-565*. Praha: Linde, 1997. s. 31

96 Tamtéž. s. 32

97 DUŠÁNEK, František a kol. *Hospodářský zákoník. Komentář*. Praha: Panorama, 1986. s. 11

O těchto pramenech obchodního práva proto v příslušné časové ose pojednám vedle úprav občanských zákoníků dále také.

Obecný zákoník občanský

Obecný zákoník občanský, vyhlášený císařským patentem č. 946/1811 Sb. zákonů soudních, platil na našem území v letech 1812-1950.

Vymezení kupní smlouvy obsahoval v ustanovení §§1053 an.:

§1053: Trhovou smlouvou přenechává se věc za určitou částku peněz jiné osobě. Náleží tak - jako směna k právním důvodům nabytí vlastnictví. Nabytí nastává teprve odevzdáním koupeného předmětu. Až do odevzdání podrží prodavač vlastnické právo.

Ustanovení §1053 obsahuje definici kupní smlouvy. Podle Kubeše pravou povahu kupní smlouvy dává poznat až druhá, a zejména třetí a čtvrtá věta: sloveso “přenechává” je překladem originálního „überlassen“ a může značit jak pouhou obligaci k převedení vlastnického práva, tak i samotné převedení. Až zbylé věty tedy podle autora staví najisto, že je kupní smlouva pouhým *titulem*, nikoli *modem adquirendii dominii*, a tedy že se kupní smlouva v OZO konstruuje s účinky toliko obligačními, nikoli věcněprávními.⁹⁸

Základními povinnostmi z této smlouvy je “povinnost prodatelova prodanou věc s jejími součástkami i se vším příslušenstvím v pravý čas na náležitém místě a v témž stavu, ve kterém byla při sjednání smlouvy, odevzdati do svobodné držby, t. zn. odevzdati věc do držby i do vlastnictví kupitele” a “povinnost kupitelova zaplatiti cenu trhovou”.⁹⁹

Základním východiskem je, že plnění má proběhnout současně, není-li umluveno jinak. Obě strany mohou na takové plnění žalovat.¹⁰⁰

Konsensuální povaha kupní smlouvy byly nicméně v jednom specifickém případě předmětem diskuze. Podle Kubešova referátu se dobová doktrína dostávala do úzkých ohledně tzv. koupě ruční; tedy takové koupě, při níž nedojde k předchozí zvláštní úmluvě a věc se přímo vyměňuje za peníze. Část dobové doktríny podle Kubeše zastávala názor, že v tomto případě o kupní smlouvu vůbec nejde, dokonce že jednání stran při ruční koupi vůbec není obligací, ale jen “vzájemné plnění bez závazků”, resp. o “dvě současné kausou spojené tradice.”¹⁰¹ Následkem tohoto názoru by byla nemožnost prodávajícího žalovat na zaplacení, pouze na vydání věci. Kubeš tento přístup odsuzuje, neboť podle něj nemá oporu v zákoně a neodpovídá potřebám praktického života.¹⁰²

98 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 728

99 Tamtéž. s. 729

100 Tamtéž. s. 729

101 Tamtéž. s. 728-729

102 Tamtéž. s. 729

Náležitosti kupní smlouvy

Až judikatura ustálila¹⁰³, že tržová smlouva je kontraktem konsensuálním, tedy že ke vzniku takové smlouvy stačí souhlasný projev vůle obou smluvních stran a přistoupení alespoň jednoho plnění již není k platnosti smlouvy nutné.

Kubeš cituje Zeillera v jeho vymezení podstatných součástí tržové smlouvy, kterými podle něj jsou:

1. vzájemné přivolení
2. věc jako předmět tržové smlouvy
3. tržová cena.

Dále s odkazem na judikaturu¹⁰⁴ tvrdí, že “k perfekci smlouvy tržové se vyžaduje dohoda stran o předmětu a ceně, leda že by si strany vyhradily dohodu o jiných bodech.”¹⁰⁵

Předmět kupní smlouvy

Předmětem kupní smlouvy je ze zákona “věc”, přičemž ta je definována v §285 jako “vše, co se liší od osoby a slouží potřebě lidí”. Kubeš dodává zároveň, že co se interpretace týče, je třeba z tohoto vymezení dovodit také *a contrario*, že předmětem naopak být nemůže činnost dlužníková, zavazuje se totiž k *dare*, nikoli k *facere*.¹⁰⁶

Věcí nejsou peníze, dokud si drží svoji povahu obecného měnidla.¹⁰⁷

Předmětem tržové smlouvy může být věc hmotná, nehmotná, hromadná, tržové (cenné) papíry, práva k věci cizí, zákaznictvo, lékařská prakse [sic!]. Stejně tak může předmětem smlouvy tržové být také věc budoucí, a to jak pod odkládací podmínkou svého vzniku (*emptio rei speratae*), tak budoucí užitek kupovaný úhrnkem (*emptio spei*), tj. smlouva odvážná (aleatorní).¹⁰⁸

Tržová cena

Tržovou cenu definuje ustanovení §1054:

103 Vážný č. 9695

104 Vážný č. 8829; č. 7461; č. 3977

105 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 741

106 Tamtéž. s. 729

107 Tamtéž. s. 730

108 Tamtéž. s. 730

§1054: *Jaké musí býti svolení kupce a prodavače a které věci smějí býti kupovány a prodávány, to určuje se pravidly o smlouvách vůbec. Trhová cena musí záležeti v hotových penězích a nesmí býti ani neurčitá, ani proti zákonu.*

Na náležitosti trhové ceny klade dobová doktrína tyto požadavky:

- musí býti v hotových penězích
- musí býti určitá
- nesmí býti protizákonná

K těmto jednotlivým aspektům blíže:

- **Musí býti v hotových penězích**

Dle Krčmáře se cena trhovává má určit jako “určitá suma peněžítá” s tím, že §1054 navíc pro tuto sumu stanoví, že musí být v penězích hotových.¹⁰⁹ Kubeš vysvětluje, že pojem hotových peněz neznamená protiklad peněz uvěřených. Může jít i o cizí, nikoli tuzemskou měnu. Akceptovatelné jsou též směnky, šeky, peněžité poukázky, veřejné dluhopisy; ohledně akcií nicméně existuje spor, neboť “platba” akciemi se spíše podobá *datio in solutum*. Kupní cena může také záležet v převzetí hypotekárního břemene.¹¹⁰

Judikatura doplňuje rozhodnutí, podle něhož existuje-li smluvní ujednání o zaplacení kupní ceny hotově, nepostačuje její část nabídnout ve vkladních knížkách.¹¹¹

Ustanovení §1055¹¹² dále změkčuje požadavek výhradně v hotovosti daných peněz tak, že připouští, že cena trhovává může spočívat části v plnění peněžním a části nepeněžním, o kupní smlouvu se bude jednat, dokud bude hodnota peněžního plnění převyšovat plnění nepeněžní. Vodítkem pro rozlišení smlouvy kupní od smlouvy směnné je tak pro Krčmáře charakter plnění, kterým se plní převažující část protihodnoty. Sám Krčmář nicméně vzápětí dodává, že rozlišení nemá velký význam, protože jde o dva konsensuální kontrakty řídicí se zásadně stejnými pravidly.¹¹³

- **Musí býti určitá**

Krčmář shrnuje, že není nutné, aby cena byla určena jako “konkrétní ciferní suma”, stačí, “jsou-li určeny momenty, podle kterých může se vyměřiti.”¹¹⁴ Shodně i Kubeš poznamenává, že “kupní cena musí být určena tak, že musí býti dána možnost cenu vypočíst.” Odkazuje v tomto ohledu také na judikaturu¹¹⁵, podle níž postačuje, aby “podle úmyslu stran bylo patrné,

109 Tamtéž. s. 214

110 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 745

111 Vážný čís. 9280

112 §1055 OZO: *Zcizí-li se věc dílem za peníze, dílem za jinou věc; považuje se smlouva za kup nebo za směnu, podle toho, činí-li cena v penězích více nebo méně než obecná cena dané věci, při stejné ceně věci za kup.*

113 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 214

114 Tamtéž. s. 214

115 Vážný č. 10.025 a č. 10.325

že trhovou cenu lze určit podle objektivních znaků, podle pevného měřítka stranami ujednaného,”¹¹⁶ tj. je podle něj třeba změkčit doslovnou interpretaci zákona tak, že cena nemusí být nutně určitá, je-li alespoň určitelná. Tomuto měřítku podle judikatury nevyhovuje dohoda, že cena bude stanovena při inventuře podle ceny pro obchodníky.¹¹⁷

Oproti tomu je cena dostatečně určitá, je-li ponechána slušnému uvážení kterékoli ze stran,¹¹⁸ lze přitom, jsou-li požadavky přemrštěné, připustit korekturu soudce.¹¹⁹

K určení kupní ceny se lze mimo to dobrat také skrze pověření k tomuto úkonu ať jedné, nebo i více osob¹²⁰, případně poukazem učiněným výslovně či mlčky na cenu, za niž byl předmět zcizen naposled, či poukazem na řádnou cenu tržní.¹²¹

Svá specifika dále nese pověření třetí osoby, aby cenu určila. Je-li smlouveno, že cena bude určena třetí osobou, ale není-li současně určena tato třetí osoba, smlouva není perfektní. Je-li určena lhůta, v níž má k určení třetí osobou dojít, a ona tak neučiní, smlouva je zmařena. Není-li tato lhůta určena, může každá ze stran od závazku odstoupit, dokud k určení nedošlo.¹²²

V návaznosti na určování ceny dále Kubeš upozorňuje na chybějící kus analogické úpravy. Zatímco pro situaci, kdy cena trhovává není ujednána u smlouvy služební či smlouvy o dílo, OZO zná východisko, podle něhož má být zaplacená cena přiměřená, taková úprava pro smlouvu trhovou absentuje.¹²³

- **Nesmí být nezákonná**

Na tento aspekt pamatuje §1059, který normuje, že: *“Je-li pro zboží ustanovena sazba, jest vyšší cena protizákonnou a kupitel může za každé, byť sebemenší její porušení, žádati u politického úřadu odškodnění.”*

Nezákonnost, na kterou tento paragraf pamatuje, má tedy dopad na situace, kdy je cena určená veřejnoprávním předpisem. Tyto sazby (taxy) definuje Kubeš jako “úředně stanovené, určité,

116 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 749

117 Vážný č. 8814

118 Vážný č. 2090

119 Gl. U. 4588

120 §1056 OZO: *Kupitel a prodávající mohou také svěřiti, určité osobě třetí, aby určila cenu. Jestliže tato osoba ve smluveném čase nic neustanoví, nebo jestliže v případě, když nebyl čas smluven, chce některá strana odstoupiti dříve, než byla cena určena, jest na trhovou smlouvu hleděti tak, jako by se nebyla stala.”*

§105 OZO7: *Bylo-li určení ceny přenecháno několika osobám, rozhoduje většina hlasů. Hlasují-li tak různě, že cena se neurčí ani skutečnou většinou hlasů; budiž koupě pokládána za nesjednanou.*

121 § 1058 OZO: *Také cena, která byla vymíněna při dřívějším zcizení, může sloužiti k určení ceny. Byla-li položena řádná tržní cena za základ, rozumí se tím prostřední tržní cena místa a času, kde a kdy smlouva musí býti splněna.*

122 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 215

123 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s.750

číselně nepohyblivé úplaty za zboží;(…) pevné sazby, od nichž úchyly jsou vyloučeny.”¹²⁴ Jde o sazby pro prodej předmětů nezbytné potřeby. Dojde-li k jejich překročení, mimo povinnosti přeplatek vrátit je odůvodněno zahájení trestního stíhání.¹²⁵

Práva a povinnosti stran

Úprava práv a povinností stran nese v OZO specifika: aplikuje se jednak úprava řazená přímo ke kupní smlouvě, zároveň ale také úprava smlouvy směnné¹²⁶.

Ustanovení v §§ 1047 - 1052, systematicky řazené do hlavy dvacáté třetí, o smlouvě směnné, jsou podle Sedláčka nikoli úpravou týkající se pouze právě zmíněné smlouvy směnné, ale naopak jsou obecného charakteru a užit se mají pro synallagmatické závazky obecně, tj. též na smlouvu kupní.¹²⁷

- **Úprava dle smlouvy směnné:**

Z úpravy smlouvy směnné (neboť speciální povinnost úprava smlouvy kupní nezahrnuje), je třeba zmínit a vyložit zejména ustanovení §1047:

§1047: Směňující jsou dle smlouvy povinni, věci směněné dle úmluvy s jejich součástmi i se vším příslušenstvím v pravý čas, na místě náležitém a ve stavu, ve kterém byly, když se uzavřela smlouva, ve svobodné držení odevzdati a převzítí.

Původ formulace „ ve svobodné držení odevzdati a převzítí“ vysvětluje Sedláček tím způsobem, že povinnost „opatřiti nabyvateli svobodnou držbu(…) je reminiscence na římské právo, podle něhož prodatel měl kupiteli opatřiti právo *uti frui habere licere*, což v klasickém právu znamenalo, že nebyl povinen k mancipaci, nýbrž jen ke tradici.“ Dále zmiňuje, že rozlišování v římském právu pozbylo významu v momentě, kdy došlo právem justiniánským k odstranění významu tradice a mancipace.¹²⁸

Ohledně povinnosti opatřit kupujícímu vlastnictví odkazuje k § 1045, znějícímu :

Směna je smlouva, kterou se přenechává věc za jinou věc. Skutečného odevzdání není potřebí ku zřízení; nýbrž jen ku splnění směnné smlouvy a k nabytí vlastnictví.

124 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 753

125 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 215

126 §1066 OZO: *Ve všech případech vyskytujících se při tržové smlouvě, které nejsou v zákoně výslovně rozhodnuty, buď použito předpisů daných v hlavách o smlouvách vůbec a směnné smlouvě zvláště.*

127 SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 702

128 Tamtéž. s. 704

Srovnáním obou ustanovení pak dochází názoru, že prodávající je povinen opatřit kupujícímu jak držbu (tradicí), tak vlastnické právo, nabývá-li se obojího rozličně, typicky u nemovitostí až intabulací.¹²⁹

Jinak se na problematiku dívá Krčmář. Ten tvrdí, že je nutné zvlášť posuzovat prodej věci hmotné. Kde jde o reálnou smlouvu trhovou, má kupující ihned (účinností smlouvy pozn. aut.) nabýt vlastnické právo k předmětu smlouvy a prodávající vlastnické právo k ceně trhově. Nebylo-li takto vlastnictví získáno, získal-li kupující jen *habere licere*, je prodávající odpovědný podle §923¹³⁰. K tomu Krčmář dovysvětluje, že ustanovení §923 nelze omezovat pouze na vady předmětu, o nichž prodávající věděl, aby bylo zachována rovnost postavení jednotlivých prodávajících při rozličných vadách předmětů koupě. Mimo to argumentuje, že římské právo poskytovalo kupujícímu v takových případech ochranu, kterou již jeho soudobé právo neznalo (nárok na zajištění, hrozila-li evikce); přitom ale nelze mít za to, že bylo úmyslem zákonodárce postavení kupcovo ještě zhoršit; proto se použije §923.¹³¹

- **Úprava dle smlouvy kupní:**

Zvlášť definované povinnosti prodávajícího dle §1061¹³² jsou podle Kubeše následující:

- povinnost předmět trhově smlouvy pečlivě opatrovati. Tuto povinnost Kubeš přibližuje jako odpovědnost za každé zavinění, v podstatě jde o rozsah odpovědnosti totožný s tou schovatele. K modifikaci dochází v případě, že je kupující v prodlení, pak se odpovědnost prodávajícího snižuje pouze na odpovědnost za zlý úmysl a hrubou nedbalost.¹³³
- povinnost tento předmět odevzdati kupujícímu podle týchž pravidel, která byla určena §1047 při směně.¹³⁴ I v tomto kontextu Kubeš znovu zmiňuje, že jde o zrcadlení římskoprávní povinnosti *habere licere*. Zpětně odkazuje k §1047 a dovozuje, že právě výkladem z něj lze podat, že se zde označuje dvojí povinnost, a sice jednak věc odevzdat do vlastnictví kupujícího, jednak odevzdat v jeho dispoziční sféru, resp. v jeho držení. Pro hmotné movité věci pak podle něj tato povinnost znamená tradici, pro nemovité věci odevzdání do držby a vklad do pozemkové knihy.¹³⁵

129 Tamtéž. s. 704

130 §923 OZO: *Kdo tedy věci přikládá vlastnosti, kterých nemá a které byly vymíněny výslovně nebo podle povahy jednání mlčky; kdo zamlčí kromobyčejné vady nebo závady její; kdo zcizí věc, které tu již není, nebo cizí věc jako svoji; kdo nesprávně předstírá, že věc se hodí k určitému užívání, nebo že je prostá i obyčejných vad a závad, odpovídá za to, vyjde-li na jevo opak.*

131 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 216

132 §1061 OZO: *Prodáváč je povinen věc pečlivě opatrovati až do doby odevzdání a odevzdati ji kupci podle týchž předpisů, které byly ustanoveny shora při směně (§ 1047).*

133 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 756

134 Tamtéž. s. 755

135 Tamtéž. s. 756

Povinnosti kupujícího

Povinnosti kupujícího zvláště normuje §1062¹³⁶, a sice tak, že kupující “jest zavázán věc převzít ihned anebo ve smluvený čas, zároveň však také hotově zaplatiti trhovou cenu”. Zároveň též paragraf udává možnost prodávajícího odepřít odevzdání předmětu tržové smlouvy, dokud není cena zaplácena.

Kubeš zmiňuje, že panuje spor ohledně vynutitelnosti povinnosti věc převzít, tj. zda je přípustná žaloba na převzetí věci. Panující dobový názor je podle Kubeše ten, že na převzetí žalovat nelze, hlavním argumentem pro tento závěr přitom je, že převzít věc je pouze právem, nikoli povinností. S touto teorií vyjadřuje Kubeš svůj nesouhlas, který opírá o formálně-logický argument: “Mluví-li zákon o povinnosti a není-li výslovně řečeno, že taková povinnost jest nežalovatelná, pak žaloba na splnění této povinnosti jest přípustná.”¹³⁷

Mimo žaloby na převzetí zná ovšem dobové právo další, nepřímé prostředky vynucení splnění povinností kupujícího. Následky spojenými s prodlením kupujícího mohou být povinnost k náhradě nákladů delší úschovy či utrpené škody, nepřevzatá nemovitá věc může být postoupena pod soudní správu, nemovitou věc je možno složit k soudu podle §1425¹³⁸. S prodlením přijetí kupujícím se též mění odpovědnost prodávajícího při úschově – odpovídá nyní pouze za *dolus* a *culpa lata*, nebezpečí věci přechází na kupujícího.¹³⁹

Kubeš píše, že k převzetí věci “patří vše, co se vyžaduje ze strany kupitelovy, aby prodaná věc se dostala z disposiční moci prodatelovy do kupitelovy”, tj. převzetím věci chápe veškerou součinnost, kterou je povinnen při transferu hmotné i právně-ovládací složky věci kupující vynaložit. Náklady s převzetím spojené nese kupující. Dále poznamenává, že okamžik splnění povinností prodávajícího věc odevzdat a kupujícího ji přijmout nemusí se nutně časově krýt, tak to může být typicky u zaslání věci.¹⁴⁰

Druhá povinnost kupujícího záleží v zaplacení tržové ceny současně s odevzdáním věci (mimo případy prodeje na úvěr). Není-li dohodnuto jinak, není prodávající povinen přijmout plnění po částech či na splátky.¹⁴¹

Nebezpečí škody na věci

Úprava nebezpečí náhodné zkázy u kupní smlouvy vychází v OZO též z úpravy téhož u smlouvy směnné, ovšem s několika výkladem dovozenými změnami, zejm. je vhodné

136 § 1062 OZO: *Kupec je naproti tomu povinen převzít věc ihned nebo ve vymíněný čas, zároveň však také hotově zaplatiti trhovou cenu; jinak je prodavač oprávněn odepřít mu odevzdání věci.*

137 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 767

138 §142 OZO5: *Nelze-li dluh zaplatiti proto, že věřitel je neznám, nepřítomen nebo s tím, co se mu nabízí, nespokojen, nebo z jinakých důležitých důvodů, je dlužník oprávněn dluhovanou věc složit k soudu; nebo, nehodí-li se věc k tomu, žádati, aby soud učinil opatření k její úschově. Každé z těchto jednání, stalo-li se po právu a bylo-li oznámeno věřiteli, osvobozuje dlužníka od jeho závazku a přenáší nebezpečí plnění věci na věřitele.*

139 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 767-768

140 Tamtéž. s. 768

141 Tamtéž. s. 769-769

poznamenat, že výklad dále se týká pouze nebezpečí na věci coby (sekundárním) předmětu smlouvy tržové; na tržovou cenu jej aplikovat nelze.¹⁴²

§1064 O nebezpečnosti a užitcích věci sice koupené, ale ještě neodevzdané, platí tytéž předpisy, které byly dány při smlouvě směnné (§ § 1048 až 1051).

§1048 Byl-li vymíněn čas, kdy se má státi odevzdání, a byla-li v mezidobí směněná určitá věc buď zákazem obchodu odňata, nebo náhodou zničena zcela nebo aspoň přes polovici ceny, má se za to, jakoby směna nebyla sjednána.

§1049: Jiná zhoršení věci, která se v mezidobí náhodou stala, a břemena jdou na vrub držitelův. Bylo-li však s věcmi nakládáno úhrnkem, postihuje nahodilá zkáza jednotlivých kusů přejímatele, nebyl-li tím jinak celek znehodnocen přes polovici ceny.

§1050: Držiteli náležejí užitky směněné věci až do vymíněné doby odevzdání. Od tohoto času náležejí s přírůstkem přejímатели, třebas věc nebyla ještě odevzdána.

§1051: Nebyla-li vymíněna doba pro odevzdání určité věci a nepostihuje-li žádnou stranu nedopatření; buďtež použity hořejší předpisy o nebezpečnosti a užitcích (§ § 1048-1050) pro dobu samého odevzdání, pokud strany neustanovily něco jiného.

Sedláček ve svém výkladu nejprve vymezuje pojem nebezpečí coby následek nahodilé zkázy (případně exkomerciality) věci; přičemž náhodou je vše, za co neodpovídá směnitel [=prodávající] při opatrování směněné věci. “Custodia směnitelova a náhoda se vzájemně ohraničují.”¹⁴³ Přechodem nebezpečí se rozumí okamžik, kdy následky nahodilé zkázy jdou za nabyvatelem a nemají následky na platnost smlouvy.¹⁴⁴

Okamžik přechodu rizika nahodilé zkázy váže Sedláček na okamžik, kdy mělo dojít k odevzdání věci, bez ohledu na to, zda s držbou přešlo též vlastnictví.¹⁴⁵

Pro případ, že ve sjednanou dobu věc odevzdána nebyla, rozlišuje Sedláček následující další možnosti:

- nabyvatel neprojevil potřebnou součinnost (prodlení věřitelovo, kupce): pak na věřitele riziko náhodné zkázy stejně tímto okamžikem přejde;
- k předání nedošlo kvůli prodlení dlužníka (prodejce), přičemž toto prodlení bylo
 - nezaviněné: zákon situaci výslovně neřeší;
 - zaviněné: dlužník nese všechny následky z prodlení podle §920¹⁴⁶, které je proti 1047 speciální.¹⁴⁷

142 Tamtéž. s. 787

143 SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 706

144 Tamtéž. s. 706

145 Tamtéž. s. 707

Důležité je měřítko polovice ceny. Dojde-li ke zhoršení věci o míře vyšší, než je polovina její hodnoty (hodnota věci je po zhoršení méně než poloviční), toto zhoršení jde k tíži prodavačově a dojde ke zrušení smlouvy podle §1048 a §1064. Jiná zhoršení (hodnota ceny zůstala nadpoloviční) tíží držitele, tj. v popisované situaci stále ještě prodejce. Dle Krčmáře je majoritní výklad (ač zcela neodpovídá znění zákona) ten, že v takové situaci smí kupec žádat snížení ceny, aby na kontraktu netratil. Krčmář se nicméně s tímto výkladem neztotožňuje, neboť může nastat situace, kdy kupec nemá pro zhoršený předmět koupě užití a přesto je nucen, byť za nižší cenu, plnění přijmout.

Krčmář proto výklad odmítá. Tvrdí, že úmyslem zákonodárce nebylo postavit §1048 a §1049 do protipozic, k tomu zdánlivě došlo až redakčními úpravami. Smyslem obou paragrafů je podle něj východisko, kdy menší než poloviční zhoršení věci nese prodavač a z toho důvodu má kupec právo žádat buď snížení ceny, nebo i zrušení smlouvy.¹⁴⁸

O specifickou situaci jde při posuzování koupě úhrnkem, při níž nebezpečí zkázy a zhoršení věci přechází na kupce okamžikem uzavření smlouvy. K zániku smlouvy by došlo jedině, pokud by všechny jednotlivé věci zanikly, nebo kdyby zhoršení jednotlivých věcí hodnota celku klesla pod polovinu. Menší škody nese kupec, který tak musí zaplatit celou cenu trhovou.¹⁴⁹

146 §92 OZO: Bude-li splnění zmařeno vinou povinovaného nebo náhodou, za kterou odpovídá, může druhá strana žádati za náhradu pro nesplnění neb odstoupiti od smlouvy. Bude-li splnění zmařeno z části, může odstoupiti, když lze usouditi z povahy jednání nebo z účelu plnění známého povinovanému, že na částečném plnění nemá zájmu.

147 SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 707

148 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 217-218

149 Tamtéž. s. 218

Vládní návrh 1937

Obecný zákoník občanský, o němž bylo pojednáno výše, platil jen v části tehdejšího Rakousko-Uherska. Týkal se zemí Koruny české, nikoliv však území Slovenska. Po vzniku samostatného československého státu bylo takovéto štěpení právního režimu pro obě části státu vnímáno jako velmi problematické a již roku 1920 byly zahájeny rekodifikační práce, jejichž cílem bylo tento stav odstranit a zároveň stávající úpravu modernizovat. Výsledkem prací byl Vládní návrh občanského zákoníku z r. 1937, který však nebyl pro politické dění doby nikdy přijat.¹⁵⁰

Salák uvádí, že prakticky celá úprava kupní smlouvy ve vládním návrhu byla převzata z OZO. Výjimku tvoří dopady ve změně obecné části obligací, kdy se komise rozhodla namísto pojmu *nicotnost* operovat raději, podle ní přesnějším, pojmem *neplatnosti*, a dále též změna terminologická. Namísto *smlouvy kupní* hovoří osnova o *smlouvě trhově*, jejíž stranami jsou *kupující* a *prodávající*. Důvodová zpráva v této změně odkazuje k převzetí tradiční terminologie Koldínových Práv městských.^{151 152}

§899: *Dává-li se věc za peníze nebo přijme-li se slib takové výměny, vznikne smlouva trhová.*

150 ELIÁŠ, Karel., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Důvodová zpráva k Návrhu občanského zákoníku*. s. 1 online citováno z: [https://www.cak.cz/assets/files/550/OZ-konsolidovan_verze.pdf] 8. 7. 2020.

151 SALÁK, Pavel. a kol. *Historie osnovy občanského zákoníku z roku 1937. Inspirace, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. s. 78

152 Sněmovní tisk 844. *Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Důvodová zpráva*. Praha 1937, s. 349

OZ50

Občanský zákoník z roku 1950, zákon č. 141/1950 Sb., také nazývaný Střední kodex, účinný u nás mezi lety 1950-1964, upravuje kupní smlouvu v ustanoveních §§366 a násl.

Základní vymezení tohoto smluvního typu se podává z §366:

§366: Kupní smlouvou se prodávající zavazuje odevzdat kupujícímu předmět koupě a kupující se zavazuje jej odebrat a zaplatit ujednanou cenu.

Jde o smlouvu konsensuální, výslovně to Knapp zmiňuje u poněkud matoucí koupě z ruky do ruky; ačkoliv zde totiž vznik smlouvy a její splnění spadá časově v jedno, nelze jen z tohoto důvodu smlouvu považovat za reálnou, neboť o povaze smlouvy nerozhoduje, zda a jak dlouhé existuje mezidobí mezi jejím vznikem a splněním.¹⁵³

Jde též o kontrakt synallagmatický, neboť, jak Knapp píše, jde oprávnění a povinnosti stran nejen vzájemné, ale i vzájemně podmíněné. Průmětem této povahy bude pak podle něj zejména aplikace §220¹⁵⁴.¹⁵⁵

Pojmovými znaky se proto i podle tohoto vymezení rozumí jednak předmět koupě a jednak kupní cena.¹⁵⁶

Předmět koupě

Za způsobilý předmět koupě pokládá Knapp “všechno, co a pokud může být předmětem občanskoprávního styku, tedy zejména věci a práva”¹⁵⁷. V tomto směru je třeba zmínit, že se Střední kodex hlásí k úzké koncepci věci, neboť dle §23¹⁵⁸ jsou věcmi pouze ovladatelné věci hmotné a (ovladatelné) přírodní síly.

Bližší pak Knapp pojednává o jednotlivých možných předmětech koupě: mohou jimi být věci současné, jakož i věci budoucí: umožněna je koupě věci budoucí jakož i koupě naděje¹⁵⁹. Dále také spoluvlastnický podíl, věci druhové i individuální, věci hromadné, energie a konečně také práva za podmínky, že jsou zcizitelná.¹⁶⁰ Knapp zmiňuje, že v případě pohledávek může dojít ke sporu, zda jde o její koupi, nebo o její úplatné postoupení,

153 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 106

154 §220 OZ50: *Mají-li si ze smlouvy plnit obě strany navzájem, může se domáhat splnění závazku jen ten, kdo sám splnil dříve závazek svůj nebo je hotov jej splnit. I ten, kdo je povinen plnit napřed, může své plnění odepřít až do té doby, kdy bude poskytnuto nebo zajištěno plnění vzájemné, jestliže je plnění druhé strany ohroženo okolnostmi vyskytnuvšími se u druhé strany, které mu nebyly známy, když smlouvu ujednal.*

155 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 110

156 Tamtéž s. 100

157 Tamtéž s. 100

158 §23 OZ50: *Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě.*

159 §373OZ50: *Tomu, kdo koupí budoucí užítky nějaké věci úhrnkem (§ 228) nebo naději na nejisté budoucí užítky, náleží všechny užítky řádně vytěžené. Nese však ztrátu, bylo-li jeho očekávání zmařeno.*

160 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 103

vzhledem k tomu, že se však praktické důsledky aplikace obou variant neliší, považuje tento problém za nevýznamný.¹⁶¹

Naopak předmětem kupní smlouvy podle Knappa nemohou být:

- věc individuálně určená, v době uzavření smlouvy již však neexistující;
- věci, které nejsou předmětem občanskoprávního styku, jako například výrobní prostředky, jež mohou být pouze ve státním socialistickém vlastnictví;
- část věci, neboť není samostatným předmětem práva;
- příslušenství po dobu, kdy trvá jeho určení coby příslušenství, neboť tehdy jej lze nabýt pouze společně s věcí hlavní. Samostatným prodejem ztrácí povahu příslušenství.¹⁶²

Kupní cena

Kupní cenou se rozumí úplata za předmět koupě sjednaná v penězích.¹⁶³

Základní způsob tvorby kupní ceny je třeba rozlišit podle postavení stran kupní smlouvy. Jedná-li se o smlouvy mezi socialistickými organizacemi navzájem, nebo mezi nimi a občany, uplatní se ceny plánovitě utvořené, které jsou určeny “se zřetelem k potřebě účelné socialistické akumulace a postupného zvyšování materiálního a kulturního blahobytu obyvatelstva”, přičemž příslušným předpisem je pak vládní nařízení č. 235/1949 Sb., o plánování a jině tvorbě cen. Výjimku tvoří prodej zemědělských produktů družstvy a rolníky, kteří splnili povinné dodávky státu, a styk mezi občany, kde se připouští tvorba ceny na trhu, tedy domluvou stran.¹⁶⁴

Cena musí být určitá, tj. úmluva o ní je natolik určitá, že cenu “pomocí údajů v úmluvě obsažených je nakonec možno cenu zjistit.”¹⁶⁵ Dovolují si podotknout, že z který časový okamžik považuje Knapp ono přízračné “nakonec”, autor blíže nespecifikuje, a dále jen podává typový výčet ujednání, která zákonným požadavkům na cenu vyhoví. Ujednat lze podle něj cenu číselnou sumou, případně bez tohoto údaje explicitě, ale např. formulkou, že se kupuje za cenu, za kterou byla předtím koupena, či za cenu běžnou, úřední, tržní. Pro cenu běžnou existuje, není-li ujednána ve smlouvě jinak, domněnka její výše v §367¹⁶⁶. Ujednat lze také, že stanovení ceny bude ponecháno k určení jen jedné ze stran, pro platnost takovéto dohody však musí být dány pevné, stranami předvídané předpoklady. Cena určená jednou stranou na základě její libovůle je naopak nepřijatelná. Lze také určení ceny přenechat třetí osobě, nutně však je též dohodnout, jaké následky bude mít, pokud třetí osoba cenu neurčí nebo určit nebude moci; v takové situaci by byla celá smlouva neplatná.¹⁶⁷

161 Tamtéž. s. 103

162 Tamtéž. s. 102

163 Tamtéž. s. 104

164 Tamtéž. s. 104

165 Tamtéž. s. 104

166 §367 OZ50: *Byla-li v kupní smlouvě ujednána běžná cena, rozumí se tím cena v místě a čase plnění.*

167 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 105

Mimo požadavek určitosti kupní ceny připomíná také Knapp, že cena má být také “spravedlivou odplatou za předmět koupě”, tedy že cena má být oproti předmětu koupě více či méně ekvivalentním plněním. Tradiční instrument ochrany proti ceně, která tento aspekt nenaplnuje, tedy úpravu nadměrného zkrácení, však Střední kodex nepřevzal. Knapp tento fakt vysvětluje následovně: “*Poněvadž však za podmínek socialistických směnných vztahů nemůže dojít k takovým spekulacím úchylkám od tohoto požadavku [ekvivalence, pozn. aut.] jako za podmínek kapitalistické tržní anarchie, není také možné v socialistickém právu tak mechanické aplikování této zásady, jaké je obvyklé v kapitalistickém občanském právu v ustanovení o nadměrném či nadpolovičním zkrácení (laesio enormis, laesio dimidium). V našem právu se tu celkem vystačí s ustanoveními §36¹⁶⁸ o právních úkonech, které jsou v rozporu se zákonem nebo s obecným zájmem, jakož i s ustanovením §37¹⁶⁹ občanského zákoníka o úkonu uzavřeném v tísní.*”¹⁷⁰

Kupní cena může být splatná současně s plněním předmětu koupě, ale také před tímto plněním nebo až po něm. Při splatnost pozdější hovoří se o koupi na úvěr, opačným východiskem je koupě prenumerativní, posledním východiskem je koupě tzv. z ruky do ruky, též zvaná jako koupě za hotové či koupě reálná (ačkoliv i tak si podrží kupní smlouva svůj konsenzuální charakter).¹⁷¹

Funkce kupní smlouvy

Hlavní funkcí kupní smlouvy podle Knappa je převod věci [sic! nikoli vlastnického práva k ní, pozn. aut] z vlastnictví socialistického do vlastnictví osobního. Jde podle něj o smluvní typ, kterým si občané obstarávají prostředky osobní spotřeby.¹⁷²

Zajímavé ovšem je pojetí této funkce a vůbec zařazení kupní smlouvy v systému socialistického záazkového práva, potažmo ideologická justifikace zařazení těchto kontraktů vůbec, bez výraznějších zásahů do jejich povahy. Knapp proklamuje, že soudobé socialistické záazkové právo se výrazně liší od záazkového práva buržoazního, které podle něj je prostředkem vykořisťování lidu. Oproti tomu záazkové právo socialistické slouží k uskutečňování “zákona plánovitého (proporcionálního) rozvoje národního hospodářství”¹⁷³. V záazkových poměrech leží též jeden z prostředků podpory budování socialismu, a to důsledné uplatňování třídního hlediska v záazkových poměrech. Záazkové právo má být “účinným prostředkem k odstraňování pozůstatků soukromovlastnických pozic”¹⁷⁴. Po objasnění zcela nové, odlišné povahy socialistického práva přistupuje Knapp k vysvětlení užití již známých, buržoazních norem Středním kodexem.

168 §36 OZ50: (1) Neplatný je právní úkon, který se přičí zákonu nebo obecnému zájmu.

(2) Je-li právní úkon neplatný, protože se přičí zákonu nebo důležitému zájmu obecnému, může soud na návrh prokurátora vyslovit, že to, co bylo plněno straně, která o neplatnosti věděla, propadá ve prospěch státu.

169 §37 OZ50: Neplatný je také právní úkon učiněný v tísní, za nápadně nevýhodných podmínek.

170 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Záazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 105

171 Tamtéž. s. 114

172 Tamtéž. s. 106

173 Tamtéž. s. 7-16

174 Tamtéž. s. 7-16

Knapp postuluje, že použité formy závazků, které jsou římskoprávního původu, jsou díky své abstrakci vhodné pro vyjádření směnných forem každé společnosti. Ačkoliv se nezměnila jejich forma, nového obsahu tak nabývají sepečetím s vlastnictvím socialistickým a osobním, nikoliv již s vlastnictvím soukromým.¹⁷⁵ Vhodnost užití úpravy římskoprávního původu si Knapp svědčí citací B. Engelse, jenž se o právu římském vyjádřil jako o právu s “nedostižně přesným vypracováním všech podstatných právních vztahů prostých vlastníků zboží.”¹⁷⁶ Ideu použití starých forem v socialistické společnosti aprobejuje také doložená citace J. V. Stalina, v níž tentýž zmiňuje, že vývoj se děje nikoliv zvrty, nýbrž tím, že staré mění svoji podstatu, aby odpovídalo novému.¹⁷⁷

Práva a povinnosti stran

Stranami tohoto kontraktu jsou kupující a prodávající.

Prodávajícím může být vlastník, příp. jde-li o převedení operativní správy majetku v socialistickém vlastnictví, operativní správce. Ve výjimečných případech lze kupní smlouvou nabýt věc i od nevlastníka¹⁷⁸, jde-li v osobě prodávajícího o osobu oprávněnou s daným předmětem obchodovat, nebo osobu, které vlastník věc svěřil a kupující ji následně nabyt za úplatu a v dobré víře.¹⁷⁹

- **Povinnosti prodávajícího**

Mezi povinnosti prodávajícího Knapp řadí:

- povinnost odevzdat předmět koupě kupujícímu. Odevzdání je podle něj aktem, který působí převod vlastnického práva, příp. operativní správy u všech věcí odlišných od věcí určených jednotlivě (zde se vlastnictví převádí již samotným uzavřením smlouvy ve shodě s §111 odst. 1¹⁸⁰);
- odpovědnost za to, že předmět koupě nemá faktické ani právní závady;
- povinnost plnit v ujednané lhůtě. Nebyla-li lhůta ujednána, určí se podle zvyklostí plynoucích z pravidel socialistického soužití, a nejsou-li takové zvyklosti, pak je třeba plnit bez

175 Tamtéž. s. 7-16

176 MARX, Karl, ENGELS, Friedrich. *Vybrané spisy. Svazek II.* Praha: Svoboda, 1950. s. 412

177 STALIN, Josif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR.* Praha: Ústřední výbor KSČ, 1952. s. 53-44

178 Nabytí od neoprávněného normuje §154 OZ50: (1) *O vydání věci nelze žalovat oprávněného držitele (§ 145), který věci nabyt výrokem úředním (§ 114) nebo ve veřejné dražbě i mimo úřad provedené, a jde-li o věc movitou, ani tehdy, nabyt-li jí za plat buď od někoho, kdo je oprávněn s takovými věcmi obchodovat, anebo od toho, komu ji žalobce sám svěřil. V těchto případech nabývá oprávněný držitel práva vlastnického.*

(2) *Tato ustanovení však neplatí, žaluje-li o vydání věci socialistická právnická osoba a je-li na vrácení věci obecný zájem.*

179 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo).* Praha: Orbis, 1954. s. 109

180 §111 OZ50: (1) *Vlastnictví k věcem jednotlivě určeným převádí se už samou smlouvou, není-li nic jiného ze zvláštních předpisů.*

(2) *Jde-li o věci určené podle druhu, je k převodu vlastnictví třeba jejich odevzdání.*

zbytečného odkladu. Výjimka může plynout ze synallagmatické povahy smlouvy, tedy plnění může být odepřeno, nezaplatil-li dosud kupující již splatnou kupní cenu, nebo plnění kupujícího je ohroženo okolnostmi na jeho straně, o nichž prodávající nevěděl¹⁸¹;

- povinnost nést nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení až do převodu vlastnického práva.¹⁸²

- **Povinnosti kupujícího**

Podle Knappa je povinnostmi kupujícího zejména:

- zaplatit kupní cenu;
- spolupůsobit ke splnění povinností prodávajícího, tj. zejména předmět koupě převzít. V opačném případě stíhají kupujícího následky prodlení podle §370¹⁸³, v tom je zahrnuta i povinnost nést náklady k poskytnutí této součinnosti, jako např. náklady spojené s odebráním předmětu koupě.¹⁸⁴

Přechod nebezpečí nahodilé zkázy

Úprava přechodu nebezpečí nahodilé zkázy je obsažena v ustanovení §368. Úprava přechod nebezpečí váže na okamžik nabytí vlastnického práva, což u věcí individuálně určených, jak bylo již řešeno, je již uzavření smlouvy.

§ 368: Není-li nic jiného ujednáno, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, jakož i jeho užítky zároveň s nabytím vlastnictví (§ 111). Nabude-li kupující vlastnictví dříve, než se předmět koupě odevzdá, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele.

181 §369 OZ50: *Není-li nic jiného ujednáno ani obvyklé, jsou strany povinny plnit bez zbytečného odkladu. Prodávající je oprávněn odevzdání předmětu koupě odepřít, nezaplatí-li mu kupující kupní cenu včas. Odesílá-li se předmět koupě na místo splnění nebo určení, není kupující povinen zaplatit kupní cenu, dokud nemá možnost si předmět prohlédnout.*

182 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 112-113

183 §370 OZ50: *Prodlévá-li kupující s odebráním, může prodávající předmět koupě uložit na náklad kupujícího ve veřejném skladišti nebo u jiného vhodného schovatele nebo jej může po upozornění dát prodat na účet kupujícího ve veřejné dražbě. Jde-li o věc podléhající rychlé zkáze a není-li čas na upozornění, není upozornění třeba.*

184 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 113

Zákoník mezinárodního obchodu

Zákoník mezinárodního obchodu obsahuje vlastní úpravu kupní smlouvy použitelnou na smlouvy v mezinárodním obchodním styku, jak jej definuje sám zákon (§2 odst. 1) vyjma nemovitostí (§2 odst. 3)

Základní ustanovení vymezující tento kontrakt je §276:

§ 276

(1) Kupní smlouvou se prodávající zavazuje odevzdat kupujícímu zboží určené jednotlivě nebo alespoň co do množství a druhu a umožnit mu, aby k němu nabyt vlastnického práva, a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.

(2) Smluvené určité kupní ceny netvoří podstatnou náležitost pro vznik kupní smlouvy, jestliže strany projeví vůli uzavřít smlouvu i bez dohody o kupní ceně; není-li výše kupní ceny smluvena ani smluven způsob jejího určení, je kupující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou v § 340.

Zákon též v §106 odst. 2 definuje pojem podstatných částí (náležitostí) takto:

§106: Za podstatné části smlouvy se považují ty, o nichž při jednání jedna ze stran dala najevo, že dohoda o nich je předpokladem uzavření smlouvy, jakož i náležitosti uvedené v základních ustanoveních pro jednotlivé druhy smluv upravených v hlavě IV.

Podstatné náležitosti

Dle názoru Kandy tedy je vždy podstatnou náležitostí smlouvy shoda na určitém zboží jako předmětu koupě, a zpravidla též dohoda o výši kupní ceny.¹⁸⁵ Kopáč dodává, že podstatnou náležitostí smlouvy je kupní cena, není-li projevována vůle ji za ni nepovažovat. Pouhá dohoda o ostatních částech smlouvy, aniž je taková vůle projevována, proto k uzavření smlouvy nevede.¹⁸⁶

Podle Kandy musí prodávající být vlastníkem zboží, tento svůj názor opírá o ustanovení §13 odst. 2¹⁸⁷. Naopak Kopáč se přiklání k názoru opačnému, tedy že prodávající být vlastníkem nemusí. Argumentuje takto: “Odstavec 1 vyžaduje pouze *umožnění nabytí* vlastnického práva, takže prodávající nemusí být vlastníkem a postačí, jestliže kupující nabude vlastnické právo k prodávánému zboží na základě §325 (např. od osoby, která vystupovala ve vztahu k vlastníku jako komisionář podle §505n).”¹⁸⁸

Povinnosti stran

Povinnosti prodávajícího vymezují §278an. Jde především o povinnost věc řádně, včas a na správném místě odevzdat. Účinkem odevzdání je podle Kopáče přechod vlastnického práva;

185 KANDA, Antonín. *Zákoník mezinárodního obchodu*. Praha: Orbis, 1976. s. 142-143

186 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 159

187 §13 (2) ZMO: *Věc je zároveň zbožím, jestliže na základě právního poměru, jehož je předmětem, dochází k převodu vlastnického práva.*

188 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 159

účinky odevzdání má i dodávka pozdní, neodstoupil-li kupující od smlouvy, stejně jako dodávka předčasná, kterou kupující neodmítl.¹⁸⁹

§ 278

Prodávající je povinen kupujícímu zboží odevzdat. Odevzdáním zboží ve smyslu tohoto zákona rozumí se předání (dodání) zboží a jeho příslušenství, pokud se uskutečňuje ve shodě se smlouvou, popřípadě tímto zákonem.

Předmět koupě

Předmětem koupě je zboží, kterýžto pojem definuje §13:

§ 13

(1) Předmětem právního vztahu mohou být věci, práva nebo jiné hospodářské hodnoty; věcmi jsou hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly, které slouží potřebám lidí.

(2) Věc je zároveň zbožím, jestliže na základě právního poměru, jehož je předmětem, dochází k převodu vlastnického práva.

Předmět koupě nemusí v době uzavření smlouvy podle Kopáče ještě existovat. Aby bylo zřejmé, že se jedná o kupní smlouvu, musí být z obsahu zřejmé, že cílem smlouvy je umožnit nabytí vlastnického práva ke zboží; to je splněno, jsou-li strany závazku označeny jako kupující a prodávající nebo označena smlouva coby smlouva kupní.¹⁹⁰

§ 295

Prodávající je povinen dodat zboží v určeném množství, jakosti a provedení.

Funkce kupní smlouvy

Ustanovení §321 dále charakterizuje povinnosti prodávajícího:

§ 321

Prodávající je povinen umožnit kupujícímu, aby nabyl vlastnického práva neomezeného právy jiných osob.

Podle Kopáče volí ZMO dikci “umožní nabytí” a nikoliv “převést” proto, že povinnost prodávajícího je splněna také, nabude-li kupující vlastnické právo alespoň na základě §325¹⁹¹ (úprava nabytí od nevlastníka).

§ 322

189 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 160

190 Tamtéž. s. 158-159

191 §325 ZMO: *Kupující získává vlastnické právo i tehdy, jestliže prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy mělo dojít k nabytí vlastnického práva, kupující věděl, že prodávající není vlastníkem a že ani není oprávněn zbožím nakládat.*

- (1) *K nabytí vlastnického práva k zboží dochází jeho odevzdáním na základě smlouvy.*
(2) *Nabytí vlastnického práva nebrání, jestliže k odevzdání zboží nedošlo jen proto, že zboží mělo vady.*

Ustanovení §322 normuje okamžik, kdy dojde k převodu vlastnického práva; jde o úpravu dispozitivní.¹⁹²

Podle Kandy je důvodem zařazení úpravy nabytí od neoprávněného zájem na právní jistotě v mezinárodních obchodních vztazích. Jde o rozsáhlou výjimku z principu *nemo plus iuris*¹⁹³. Kopáč s Kandovým odůvodněním souhlasí, dodává, že k nabytí vlastnického práva tímto způsobem postačí, jedná-li kupujícív dobré víře, že je prodávající vlastník nebo je jinak oprávněn se zbožím nakládat. Krom toho je podle Kopáče rozhodné skutečné vědomí kupujícího, a to dokonce bez ohledu na odůvodněnost jeho představ.¹⁹⁴

§ 325

Kupující získává vlastnické právo i tehdy, jestliže prodávající není vlastníkem prodávávaného zboží, ledaže v době, kdy mělo dojít k nabytí vlastnického práva, kupující věděl, že prodávající není vlastníkem a že ani není oprávněn zbožím nakládat.

Kupní cena

§ 339

Kupující je povinen zaplatit kupní cenu a převzít dodané zboží.

Kupní cena se určuje zpravidla dohodou smluvních stran, Kopáč připouští také určení ceny třetí osobou.¹⁹⁵

§ 340

(1) *Kupující je povinen zaplatit smluvenou kupní cenu.*

(2) *Není-li cena ve smlouvě určena a není-li stanoven ani způsob jejího určení a jestliže je smlouva platná s přihlédnutím k § 276 odst. 2, zaplatí kupující cenu, kterou prodávající zpravidla za totéž zboží dosahoval v době uzavření smlouvy, jinak zaplatí cenu přiměřenou cenám dosahovaným u obdobného zboží v době uzavření smlouvy za obdobných smluvních podmínek. Při opakujících se dodávkách téhož zboží má se zato, že zboží má být dodáno za tutéž cenu a za týchž dodacích podmínek jako v předešlé dodávce, ledaže se od uzavření předešlé smlouvy podstatným způsobem změnilo dovozní ceny v zemi kupujícího.*

Ustanovení §361 ilustruje i v ZMO přetrvávající synallagmatický charakter tohoto kontraktu:

§ 361

192 §324 (1) ZMO: *Strany si mohou smluvit odchylnou dobu nabytí vlastnického práva. Má-li však vlastnické právo přejít na kupujícího teprve po době, kdy by je nabyt podle § 322 nebo 323, musí být tato výhrada vlastnického práva ujednána písemně.*

193 KANDA, Antonín. *Zákoník mezinárodního obchodu*. Praha: Orbis, 1976. s. 168

194 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 158-159

195 Tamtéž. s. 159

(1) *Není-li ve smlouvě stanoveno o vztahu mezi plněním kupujícího a prodávajícího nic jiného, musí se zaplacení kupní ceny a odevzdání zboží uskutečnit současně; kupující však není povinen zaplatit kupní cenu, pokud mu byla odepřena možnost přezkoumat dodané zboží.*

(2) *Lze-li zboží převzít nebo jím nakládat pouze na základě dokladů, je kupující povinen kupní cenu zaplatit při jejich převzetí a není oprávněn odmítnout zaplacení kupní ceny z důvodu, že si nemohl zboží prohlédnout.*

(3) *V případech upravených v odstavcích 1 a 2 je prodávající oprávněn odložit odevzdání zboží, popřípadě příslušných dokladů, až do zaplacení kupní ceny a kupující je oprávněn odložit zaplacení kupní ceny až do doby odevzdání zboží nebo dokladů umožňujících nakládání zbožím.*

Nebezpečí škody na věci

Zákon přechod nebezpečí škody na věci váže výslovně na dobu rozhodnou pro posuzování vad zboží, nezávisle na momentu přechodu vlastnického práva¹⁹⁶, podle Kopáče proto, aby mohla být jednoznačně posouzena odpovědnost prodávajícího.¹⁹⁷

Vyjma tohoto obecného pravidla obsahuje zákon další zvláštní ustanovení o přechodu nebezpečí v ustanoveních §§381¹⁹⁸ a 382¹⁹⁹.

§ 380

(1) *Nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího odevzdáním zboží bez ohledu na dobu, kdy kupující nabývá vlastnického práva, a bez ohledu na to, zda platnost smlouvy je vázána podmínkou. Strany si mohou smluvit, že nebezpečí škody na zboží určeném podle druhu přejde na kupujícího před odevzdáním zboží, jen jestliže je toto zboží v době uzavření smlouvy nebo před stanovenou dobou přechodu nebezpečí dostatečně odděleno a označeno k rozlišení od jiného zboží.*

(2) *Nedojde-li k odevzdání podle odstavce 1 jen proto, že zboží má vady, přechází nebezpečí škody na zboží v době, v níž by k tomuto přechodu došlo, kdyby zboží vady nemělo, jestliže kupující, ač je k tomu oprávněn, bez zbytečného odkladu od smlouvy neodstoupí nebo nepožádá o dodání náhradního zboží nebo jestliže kupující takové oprávnění nemá; jinak přechází na kupujícího nebezpečí škody na zboží dodáním náhradního zboží bez vad.*

(3) *Kupující, na něhož přešlo nebezpečí škody na zboží, je povinen zaplatit plnou kupní cenu, jestliže došlo k ztrátě, zničení, poškození nebo znehodnocení zboží po době přechodu nebezpečí, a to bez ohledu na to, z jakých příčin škoda vznikla, ledaže ji způsobil prodávající.*

¹⁹⁶ §29 ZMO8: *Rozhodnou dobou pro posuzování jakosti a množství zboží je doba přechodu nebezpečí škody na zboží (§ 380). Jestliže však k přechodu nebezpečí nedojde pro včasné odstoupení od smlouvy nebo uplatnění nároku na náhradní dodání [§ 305 odst. 1 písm. a)], je rozhodnou doba, kdy by bývalo došlo k přechodu tohoto nebezpečí v případě, že zboží by bylo bez vad.*

¹⁹⁷ KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 213

¹⁹⁸ §381 ZMO: *(1) Nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího i tehdy, je-li kupující v prodlení s převzetím zboží.*

(2) K přechodu nebezpečí podle odstavce 1 u zboží určeného podle druhu je zapotřebí, aby zboží bylo odděleno od ostatního zboží a zřetelně označeno jako zboží určené k splnění určité smlouvy a aby prodávající kupujícího o způsobu uložení zboží vyrozuměl.

¹⁹⁹ §382 ZMO: *Je-li v době uzavření smlouvy zboží již přepravováno (zboží na cestě), přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího okamžikem předání zboží prvnímu dopravci, jsou-li zároveň splněny podmínky pro odevzdání zboží. Jestliže prodávající při uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, že již došlo ke škodě na zboží, nese tuto škodu prodávající.*

Kupující není oprávněn odstoupit od smlouvy nebo uplatňovat nárok na náhradu škody, jestliže prodávající nesplnil svůj závazek pro škodu na zboží vzniklou po přechodu nebezpečí škody na zboží na kupujícího.

OZ 1964

Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. u nás byl účinný v letech 1964-2014. Dlouhá doba účinnosti se na něm značně podepsala: byl celkem jednašedesátkrát novelizován; z toho asi nevýznamněji v roce 1991.

Až do novely zákonem č. 509/1991 Sb. obsahoval OZ64 velice sporou úpravu obecné kupní smlouvy. Věnoval jí pouze §§399-406, u smluvního typu bylo upraveno pouze základní ustanovení, práva z vad, možnost úpravy nákupu zemědělských a lesních výrobků zvláštními předpisy a aplikovatelnost ustanovení kupní smlouvy i na výměnu věci za věc. Podrobnější úprava existuje pouze pro zvláštní případy prodeje zboží v obchodě, a v to v ustanoveních §§239-256.

§399:

(1) Z kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost věc kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost věc převzít a zaplatit za ni prodávajícímu dohodnutou cenu.

(2) původní: Dohodnutá cena koupené věci nesmí přesahovat cenu stanovenou podle cenových předpisů. Nelze-li cenu takto určit, určí se odhadem.

(2) po novele 131/1982: Dohodnutá cena koupené věci nesmí přesahovat cenu stanovenou podle cenových předpisů. Nelze-li cenu takto určit, nesmí dohodnutá cena koupené věci překročit cenu téhož nebo srovnatelného druhu nové věci, za níž se věc prodává v obchodě v době uzavření smlouvy; v ostatních případech nesmí dohodnutá cena podstatně překročit obvyklou cenu, odpovídající povaze věci.

Češka a kol. definují koupi jako “úplatný převod vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího”. Je to podle nich smlouva konsenzuální, vznikající okamžikem vzniku dohody o předmětu koupě a o kupní ceně jako o podstatných náležitostech.²⁰⁰ Jde též o smlouvu typicky synallagmatickou, což Češka a kol. dokládají skutečností, že domoci se plnění může pouze ten, kdo již plnil, nebo je ochoten a schopen plnit současně.²⁰¹

Předmět koupě

Předmětem koupě chápou Češka a kol. “věc anebo její ideální díl”. Převod příslušenství připouští po dobu určení funkce příslušenství pouze s věcí hlavní, součást je samostatně nepřevoditelná. Věc, která je předmětem závazku, může být určena individuálně či genericky, může to být též věc hromadná.²⁰² Knapp a Luby jako způsobilý předmět uvádí věci, které nejsou vyloučeny z právního styku; zpravidla věci již existující, ale i budoucí v případě koupi věci budoucí či koupě naděje. Možné je koupit též podíl na věci; nikoliv však podíl manžela v

200 ČEŠKA, Zdenek a kol. *Občanský zákoník. Komentář díl II.* Praha: Panorama, 1987. s. 426

201 Tamtéž. s. 430

§76: *Mají-li si ze smlouvy zároveň plnit účastníci navzájem, může se domáhat plnění jen ten, kdo již sám dluh splnil anebo je ochoten a schopen jej splnit.*

202 ČEŠKA, Zdenek a kol. *Občanský zákoník. Komentář díl II.* Praha: Panorama, 1987. s. 427

bezpodílovém spoluvlastnictví manželů. Úplatně podle nich může být zcizeno i právo, ačkoliv vyvstává otázka, zda by úprava připouštěla; podle autorů textace spíše tenduje k pojetí předmětu koupě jako pouze věci hmotné. U prodeje věci nehmotné by se podle nich užila spíše úprava o smlouvě postupní podle §63 an., úprava prodeje by se užila podpůrně.²⁰³

Kupní cena

Kupní cena se určuje dohodou a podléhá omezení podle odst. 2; sankcí by byla absolutní neplatnost podle §39²⁰⁴. Překročení se považuje za podstatné ve smyslu pozdějšího znění odst. 2, jde-li o překročení vyšší než-li o pětinu oproti ceně obvyklé.²⁰⁵ Pouze právě podstatné překročení může takový následek vyvolat.²⁰⁶ Hovoří-li zákon o určení ceny odhadem, nemá se tím na mysli nutně znalecké ocenění, ale připouští se i to, aby účastníci sami cenu odhadli a na tomto základě došlo k dohodě o ceně.²⁰⁷ Pokud nicméně ke znaleckému odhadu dojde, nesmí cena dohodnutá na základě odhadu tento odhad podstatně převyšovat.²⁰⁸ Cena nižší než stanovená cenovými předpisy naproti tomu smlouvu neplatnou nečiní.²⁰⁹ Pokud by ale strany ve smlouvě uvedly jinou cenu, než na jaké se dohodly., smlouva by kvůli disimulaci skutečné ceny byla neplatná.²¹⁰

Prodávajícího podle Češky a kol. tíží povinnosti odevzdat předmět koupě i s příslušenstvím a včas; kupující má naopak povinnost zaplatit včas kupní cenu. Samotný převod vlastnického práva se pak realizuje tradicí u věcí movitých, registrací smlouvy u věcí nemovitých.²¹¹

Vývoj odstavce 2 citovaného ustanovení předpověděla už judikatura: podle Krajského soudu v Ústí nad Labem je za cenu určenou odhadem třeba považovat obecnou cenu, za niž bylo možno věc prodat v době uzavření právního úkonu jako za cenu v místě a čase právního úkonu obvyklou.²¹²

203 KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo*. Druhé přepracované a doplněné vydání. Svazek II. Praha: Orbis, 1974. s 167

204 §39 OZ64: *Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičií zájmům společnosti.*

205 ČEŠKA, Zdenek a kol. *Občanský zákoník. Komentář díl II*. Praha: Panorama, 1987. s. 428

206 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.9.1974, sp. zn. 3 Cz 46/74

207 Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16.5.1977, sp. zn. Cpj 258/76

208 Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 05.1.1966, sp. zn. D Co 216/65

209 KNAPP, Viktor, LUBY, Štefan a kol. *Československé občanské právo. Druhé přepracované a doplněné vydání. Svazek II*. Orbis Praha 1974. s. 168

210 Usnesení pléna Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 1967 sp. zn. Pls 1/67

211 ČEŠKA, Zdenek a kol. *Občanský zákoník. Komentář díl II*. Praha: Panorama, 1987. s. 430

§134 OZ64: (1) *Převádí-li se movitá věc na základě smlouvy, nabyvá se vlastnictví převzetím věci, není-li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak.*

(2) *Převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabyvá se vlastnictví účinností smlouvy; k její účinnosti je třeba registrace státním notářstvím, nejde-li o převod do socialistického vlastnictví.*

212 Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6.2.1973, sp. zn. 7 Co 623/72

OZ64 po novele 509/1991 Sb.

Velká novela zákonem č. 509/1991 Sb. úplně vypustila původní sporou úpravu kupní smlouvy v ustanoveních §§399-406 -- vypuštěny byly celé části třetí, čtvrtá a pátá, tedy §§152-414. Namísto nich nastupuje nová podrobná úprava obsažená v ustanoveních §§588-610.

§ 588: (1) Z kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost předmět koupě převzít a zaplatit za něj prodávajícímu dohodnutou cenu.

Charakteristika kupní smlouvy

Dvořák a Elischer charakterizují kupní smlouvu jako “základní smluvní typ”, jenž pro jeho význam zákonodárce vhodně zařadil v katalogu smluvních typů občanského zákoníku jako první. Jde o nástroj vymezující “rámeček směny zboží za peníze”. Mezi konkrétními znaky pak Dvořák a Elischer uvádějí:

- konsenzuální charakter; ovšem Dvořák a Elischer tuto konsenzuálnost chápou v odlišném světle, než jak je v této práci (a převážně většině prací zde rozebíraných) pojímána; Dvořák a Elischer naráží na to, že k uzavření kupní smlouvy nelze nikoho nutit (s výjimkou účinků smlouvy o uzavření smlouvy budoucí)²¹³. Konsenzuální charakter přisuzuje kupní smlouvě také Fiala, Kindl a kol., nicméně již s obvyklejším vymezením, tedy že tato vlastnost znamená, že smlouva nabývá platnosti svým uzavřením, a nikoli až předáním předmětu koupě.²¹⁴
- synallagmatická povaha -- vznikají vzájemné čili reciproční závazky vůči sobě navzájem každé ze stran²¹⁵, či dikcí Fialy, Kindla a kol. situace, kdy “právu kupujícího získat do vlastnictví předmět kupní ceny odpovídá právo prodávajícího získat za předmět kupní smlouvy sjednanou kupní cenu”.²¹⁶ Korelativní povinnosti nicméně dříve jmenovaní ve svém vymezení již neuvádějí. Také Škárová zmiňuje synallagmatickou povahu závazku; synallagma přitom vysvětluje tak, že “povinnost jedné strany plnit je vázána na současné splnění povinnosti druhé strany poskytnou protiplnění (zaplacení kupní ceny při současném převzetí předmětu koupě). Je-li však doba plnění každé ze stran dohodnuta k jinému časovému okamžiku, je vzájemný závazek zbaven tohoto synallagmatického charakteru.”²¹⁷ O

213 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1720

214 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1125

215 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1720

216 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1125

217 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1721

synallagmatické povaze hovoří také Nejvyšší soud²¹⁸, který dospívá názoru, že kupní smlouva je synallagmatem; nicméně z této povahy kontraktu automaticky neplyne, že by povinnosti splnění jednoho byla podmíněna splněním druhého ve smyslu §560²¹⁹.

- úplatnost, přičemž úplata musí být sjednána (čistě) v penězích; v opačných případech jde o směnu či smlouvu smíšenou²²⁰
- důsledky smlouvy mají směřovat k převodu vlastnického práva²²¹
- smlouvou vznikají pouze povinnosti stran, obvykle nedochází přímo smlouvou také k převodu vlastnického práva (výjimkou je smlouva, jejímž sekundárním předmětem je nemovitost nezapisovaná do katastru nemovitostí, nebo zvláštní ujednání stran u prodeje věci movité)²²²
- s převodem vlastnického práva přechází v témže okamžiku nebezpečí nahodilé zkázy, poškození či ztráty na kupujícího²²³

Podstatné náležitosti kupní smlouvy

Za pojmové znaky kupní smlouvy označují bez přílišného bližšího vymezení Dvořák a Elischer “souhlas účastníků smlouvy ohledně předmětu kupní smlouvy a jeho ceně”²²⁴, podobně též Škárová, která v této souvislosti hovoří o „určení předmětu koupě a sjednání ceny“.²²⁵

Odlišně se však k této otázce staví Fiala, Kindl a kol., podle nichž “podstatnými náležitostmi kupní smlouvy (tzv. essentialia negotii), bez nichž nemůže být kupní smlouva platně uzavřena, jsou: označení smluvních stran, označení předmětu kupní smlouvy a ujednání o kupní ceně.”²²⁶

Titěž pak blíže vymezují, že označení smluvních stran musí být určité a srozumitelné, musí též jít o subjekty mající způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům ve vztahu ke konkrétní kupní smlouvě.²²⁷

K témuž problému se vyjadřuje Nejvyšší soud tak, že samotné vadné označení účastníka smlouvy neplatnost nezpůsobí, lze-li totožnost tohoto účastníka zjistit výkladem z celého právního úkonu či objasněním skutkových okolností.²²⁸

218 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.1997, sp. zn. 2 Cdon 1356/96

219 §560 OZ64: *Mají-li si ze smlouvy plnit účastníci navzájem, může se domáhat splnění závazku jen ten, kdo sám splnil svůj závazek dříve anebo je připraven jej splnit. I ten, kdo je povinen plnit předem, může své plnění odepřít až do té doby, kdy bude poskytnuto nebo zabezpečeno plnění vzájemné, je-li plnění druhého účastníka ohroženo skutečnostmi, které nastaly u druhého účastníka a které mu nebyly známy, když smlouvu uzavřel.*

220 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1720

221 Tamtéž. s. 1720

222 Tamtéž. s. 1720

223 Tamtéž s. 1720

224 Tamtéž. s. 1721

225 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1718

226 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1125

227 Tamtéž. s. 1126

228 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 386/96

Předmět kupní smlouvy

U vymezení předmětu kupní smlouvy odkazují Dvořák a Elischer k ustanovení §118, který stanoví:

“(1) Předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Předmětem občanskoprávních vztahů mohou být též byty nebo nebytové prostory.”

Zároveň je v této souvislosti třeba připomenout, že OZ64 sleduje úzkou koncepci vymezení věci, jak plyne mj. z textuálního rozboru §118, který vymezuje pojem “věci” mimo pojem “právo” a “jiných majetkových hodnot”.

Předmětem kupní smlouvy proto mohou podle autorů být jak věci ve smyslu, který stanoví OZ64, ať již vymezené individuálně, druhově, hromadně či úhrnně nebo též i soubor věcí, tak také práva a jiné majetkové hodnoty, pakliže to jejich povaha připouští.²²⁹ Jako dodatečné kritérium vymezují Fiala, Kindl a kol. způsobilost předmětu koupě být předmětem vlastnictví vzhledem k danému kupujícímu, neboť některé věci mohou být ve vlastnictví jen některých subjektů (stát, určené právnické osoby).²³⁰

Možné je též uzavření kupní smlouvy ohledně věci dosud neexistující²³¹ a též věci, která v době kontraktace dosud prodávajícímu nenáleží²³².

Podrobněji vymezuje okruh způsobilých předmětů koupě ŠKÁROVÁ, a sice jako věci určené individuálně, druhově, hromadně, úhrnně (jak stojí a leží), spoluvlastnický podíl k věci, soubor věcí, práva a jiné majetkové hodnoty, pokud to jejich povaha připouští.²³³

Z okruhu možných předmětů koupě Dvořák a Elischer skrze reflexi zákona o ochraně spotřebitele vylučují nebezpečné výrobky a výrobky, u nichž hrozí zaměnitelnost s potravinami.²³⁴

Podle Fialy, Kindla a kol. může předmětem kupní smlouvy být též věc, která v době uzavírání smlouvy není [zatím] ve vlastnictví prodávajícího. Autoři zde zdůrazňují, že podstatné je zde rozlišování obligačního a věcněprávního účinku kupní smlouvy; skutečnost, že prodávající je též vlastníkem věci je rozhodující až v momentě, kdy má (ať ze zákona či z odlišné dohody stran) nastat věcněprávní účinek kupní smlouvy, tj. kdy má být převedeno vlastnické právo.²³⁵

229 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1721

230 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1126

231 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1721

232 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1442/2004

233 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1717

234 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1721

235 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1125

Jaké dopady by ale nastaly v situaci, kdy ani v době převodu vlastnického práva prodávající vlastníkem není, autoři neuvádějí.

Fiala, Kindl a kol. se také vyjadřují ke způsobilosti součásti věci a příslušenství stát se předmětem kupní smlouvy, a to následovně: “[p]ředmětem koupě nemůže být součást věci, neboť není samostatnou věcí v právním slova smyslu. Ze stejného důvodu nemůže být předmětem ani příslušenství věci, neboť dokud trvá vůle vlastníka, aby příslušenství bylo užíváno spolu s věcí hlavní, nelze příslušenství považovat za samostatnou věc v právním slova smyslu. Součást a příslušenství věci sledují právní osud věci hlavní, a jsou proto vždy převáděny kupní smlouvou s věcí hlavní. Příslušenství však lze převést kupní smlouvou, je-li zde dostatečně specifikované jako samostatná věc. Tím vlastník dává dostatečně najevo vůli dále neužívat příslušenství věci s věcí hlavní a na základě takto projevené vůle se příslušenství stává samostatnou věcí hlavní, která je nadále způsobilým předmětem kupní smlouvy.”²³⁶

Citovaná úvaha Fialy, Kindla a kol. dle mého zaslouží alespoň ještě krátký prostor v mé práci zejména pro neotřelost názorů, které se pokouší reprezentovat.

V první řadě jde o odvážné tvrzení, že shodným rysem součásti věci a příslušenství věci je to, že ani jednu z nich *nelze považovat za samostatnou věc v právním smyslu*. S autory lze souhlasit jedině, pokud zůstaneme slepí a hluší vůči §120 odst. 1 a §121 odst. 1 OZ64, kterážto ustanovení součásti věci a příslušenství definují.

Ustanovení znějí takto:

§120 (1) Součástí věci je v š e, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila.

§121 (1) Příslušenstvím věci jsou v ě c i, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány.

Zákon, který autoři sami komentují, přímo stanoví, že příslušenstvím jsou *věci*, zatímco součásti věci věcmi *nejsou*. Kritérium, zda vlastník příslušenství užívá u věci hlavní nebo ne, je rozhodující pouze pro to, zda je možné věc za příslušenství označit, nemůže tím však pozbýt svého charakteru samostatné věci.

Vysvětlení, které autoři podávají, se proto jeví jako až blatantně zcestné.

Pomyslnou třešničkou na dortu už pak je jejich tvrzení, které lze shrnout zhruba tak, že příslušenství *nemůže být předmětem kupní smlouvy, ledaže se buď prodává s věcí hlavní, s níž sdílí osud, nebo jestli se vymezí a prodá samostatně*; přičemž požadavek na vymezení příslušenství u prodeje jeho samého není nikterak tvrdší, než na vymezení jakékoli jiné věci (hlavní) při jejím prodeji.

Nutno dodat, že s tímto názorem nejsou výše uvedení autoři v dobovém diskurzu osamocení: podobně hodnotí situaci též Škárová: podle ní nemůže být předmětem koupě součást, neboť nemá charakter samostatné věci, ale ani příslušenství. Vysvětlení Škárové pro toto tvrzení je následující: “Naproti tomu příslušenství je samostatnou věcí a – i když platí zásada, že příslušenství sleduje právní osud věci hlavní -- může být věc tvořící příslušenství věci hlavní

236 Tamtéž. s. 1126

samostatným předmětem kupní smlouvy. Pak ale z rozhodnutí vlastníka přestává být určena k trvalému užívání s věcí hlavní a přestává být příslušenstvím jiné věci.”²³⁷

Škárová tedy nakonec dochází k témuž závěru, co autoři výše -- příslušenství nemůže být předmětem kupní smlouvy, ledaže se stane předmětem kupní smlouvy buď u věci hlavní, nebo jednotlivě. Škárové se však přeci jen povedlo zprostředkovat čtenáři lépe myšlenku, že samostatným prodejem ztrácí příslušenství charakter příslušenství, neboť se prodává jako věc samostatná, tj. postavená jakoby na roveň věcem (hlavním), které obvykle jsou předmětem obchodu.

Nejvyšší soud v tomto ohledu dospívá k názoru, že příslušenství je samostatnou věcí a proto je lze převádět bez současného převodu věci hlavní, měřítko hospodářské účelnosti u takového rozdělení nehraje roli.²³⁸

Dále také judikuje, že příslušenství věci může být převáděno buď s věcí hlavní nebo samostatně; s věcí hlavní se tak ale neděje automaticky, neboť k takovému převodu je potřeba, aby vedle věci hlavní bylo ve smlouvě řádně specifikováno i její s ní přecházející příslušenství.²³⁹

Práva a povinnosti stran

Dostí úsečně zmiňují Dvořák a Elischer, že z kupní smlouvy vznikají závazky prodávajícího “dodat věc kupujícímu” a “poskytnout záruku za vady věci”, a závazky kupujícího “převzít věc” a “zaplatit dohodnutou kupní cenu”.

Dále pak traktují, že pojmem převzetí se míní “faktické (fyzické, hmotné) uchopení, přebrání věci ‘z ruky do ruky’”. Tam, kde již kupující věc z nějakého důvodu má v držení, lze převzetí nahradit prohlášením, jehož obsahem má být vyjádření vůle držitele/kupce “věc nadále užívat, již jako vlastník”.²⁴⁰

Povinností prodávajícího je podle Škárové “předmět koupě opatřit a předat jej kupujícímu”. Touto elegantní konstrukcí se přenáší přes jindy problematickou otázku, zda musí být prodávající v době kontraktace již vlastníkem. Samotnou kontraktací podle Škárové dochází pouze ke vzniku závazku prodávajícího předmět odevzdat a pro kupujícího předmět převzít. Až převzetím (resp. zápisem vlastnického práva do katastru) dochází podle ní k převodu vlastnického práva.²⁴¹

Vlastnické právo podle této úpravy lze, není-li ujednáno jinak, nabýt ke třem různým okamžikům: věci movité k okamžiku převzetí, věci nemovité evidované zápisem do veřejného seznamu, věci nemovité neevidované již samotnou účinností smlouvy.²⁴²

237 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1717

238 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1248/96

239 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1724

240 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek §488-880. Praha: Linde, 2008. s. 1722

241 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1718

242 § 133 OZ64:(1) *Převádí-li se movitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví převzetím věci, není-li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak.*

Kupní cena

§ 589: *Cenu je třeba sjednat v souladu s obecně závaznými právními předpisy, jinak je smlouva neplatná podle § 40a.*

Ke sjednání kupní ceny musí dle Dvořáka a Elischera dojít v každém případě; kdyby k tomu nedošlo, smlouva by vůbec nevznikla.²⁴³ O způsobu, jakým má být sjednána, nicméně OZ64 mlčí. Neobsahuje také žádné ustanovení o neúměrném zkrácení.

Požadavek sjednání ceny v souladu s obecně závaznými právními předpisy odkazuje k zákonu o cenách č. 526/1992 Sb.²⁴⁴ Podle toho může dohodou o ceně být dohoda o výši ceny nebo o způsobu, jakým cena bude vytvořena, ovšem za podmínky, že tento způsob cenu dostatečně určuje. K tomuto výčtu Fiala, Kindl. a kol. doplňují ještě zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku.²⁴⁵

Podle Dvořáka a Elischera teorie i praxe akceptuje takové vymezení, kdy ze smlouvy lze i po jejím uzavření dovodit postup pro určení výše kupní ceny. Strany mohou též zmocnit třetí osobu, aby kupní cenu určila (cenová arbitráž).²⁴⁶

Sankcí za určení ceny v rozporu s cenovými předpisy je relativní neplatnost²⁴⁷ takového ujednání, nicméně jen v té části, v němž sjednaná cena předpisu odporuje.²⁴⁸ Tentýž názor zastává také Škárová.²⁴⁹

Ohledně vymezení kupní ceny zmiňuje Fiala, Kindl a kol. zejména fakt, že “musí být určena dohodou stran, jinak je kupní smlouva relativně neplatná”²⁵⁰ a odkazují u toho na ustanovení §589²⁵¹ a §40a²⁵². Text až o několik stran dále osvětluje toto zavádějící tvrzení autorů v tom

(2) *Převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.*

(3) *Převádí-li se na základě smlouvy nemovitá věc, která není předmětem evidence v katastru nemovitostí, nabývá se vlastnictví okamžikem účinnosti této smlouvy.*

243 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1721

244 Tamtéž. s. 1722

245 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1131

246 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1726

247 BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou (včetně věcného rejstříku).* 3. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1995. s. 400

248 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. s. 1727

249 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1718

250 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1127

251 §589 OZ64: *Cenu je třeba sjednat v souladu s obecně závaznými právními předpisy, jinak je smlouva neplatná podle § 40a.*

252 §40a OZ64: *Jde-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a, 140, § 145 odst. 2, § 479, 589, § 701 odst. 1, § 775 a § 852b odst. 2 a 3, považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá. Neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. Totéž platí, nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje dohoda účastníků (§ 40). Je-li právní úkon v rozporu s obecně závazným právním předpisem o cenách, je neplatný pouze v rozsahu, ve kterém odporuje tomuto předpisu, jestliže se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti dovolá.*

směru, že dohoda musí být souladná se závaznými cenovými předpisy, sjednaná výše nesmí nastavené rozmezí převyšovat ani jej podkračovat, ledaže to zákon povoluje²⁵³.

Fiala, Kindl a kol. dále uvádí, že relativní neplatnost z tohoto důvodu postihuje celou smlouvu z toho důvodu, že určení kupní ceny je podstatnou náležitostí kupní smlouvy, a tedy neoddělitelné.²⁵⁴ Oproti tomu Nesnídal míní, že taková smlouva bude relativně neplatná jen v rozsahu, který cenové předpisy převyšuje nebo nedovoleně podkračuje.²⁵⁵

Mezi možnými mechanismy vymezení kupní ceny uvádí Fiala, Kindl a kol. buď určení konečné přesné částky (ceny konečné), nebo i jiný způsob za podmínky, že v momentě splatnosti je možné určit přesnou výši kupní ceny. Přípouštějí odkaz na ceník, rozpočet, ale též odhad se současným sjednáním, kdo odhad provede a na základě jakých podkladů.²⁵⁶

Mimo měřítek poukazovaných cenových předpisů nesmí podle Kindla, Fialy a kol. cena být sjednána v rozporu s dobrými mravy; takové ujednání by podle nich způsobilo absolutní neplatnost celé kupní smlouvy podle §3 odst. 1²⁵⁷.²⁵⁸ V porovnání s tím připomínají, že rozpor s cenovými předpisy působí pouze neplatnost relativní.²⁵⁹

Oproti přednovelové úpravě je nicméně možnost sjednání výše ceny volnější: při volném sjednání totiž podle Bičovského a Holuba již není vyloučeno sjednání ceny zvláštní obliby, která by dříve mohla být coby převyšující odhadní cenu o více jak polovinu neplatná.²⁶⁰

Riziko nahodilé zkázy

Přechod rizika nahodilé zkázy upravuje ustanovení §590:

§ 590: Není-li dohodnuto jinak, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, včetně užitků, současně s nabytím vlastnictví. Jestliže nabude kupující vlastnictví dříve, než dojde k odevzdání předmětu koupě, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele.

Zákon tento přechod svazuje s okamžikem nabytí vlastnického práva, tedy u movité věci s tradicí, u nemovité se zavkládováním vlastnického práva k nemovitostí. Korecká a kol. k tomuto ustanovení píše, že přechod rizika je spojen s nabytím vlastnictví, protože „není spravedlivé, aby nebezpečí nahodilé zkázy nebo zhoršení předmětu koupě zatěžovalo toho, kdo dosud není vlastníkem věci.“²⁶¹ K přechodu dojde bez ohledu na to, zda předmět koupě

253 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s.1131

254 Tamtéž. s. 1127

255 NESNÍDAL, Jiří. Sjednávání ceny – Smluvní cena. *Ekonom*, roč. 1997, č. 29, s. 49

256 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1127

257 §3(1 OZ64): *Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.*

258 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s.1131

259 Tamtéž. s.1132

260 BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou (včetně věcného rejstříku).* 3. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1995. s. 400

261 KORECKÁ, Věra a kol. *Komentář k zákonu č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.* ASPI 1999, ASPI - Původní nebo upravené texty pro ASPI, Identifikační číslo ASPI: LIT16230CZ

byl již odevzdán; pakliže jej ale u sebe má dosud prodávající, má postavení schovatele. Podle Korecké a kol. se tak děje z důvody ochrany kupujícího, který, ač již vlastník, nemá faktickou možnost věc před náhodnou zkázou chránit.

Obchodní zákoník 1991

Obchodní zákoník, zákon č. 513/1991 Sb., upravoval obchodní právo soukromé v letech 1992-2014, kdy byl derogován zčásti novým občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., zčásti zákonem o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb. Pro oblast své působnosti, tj. zejména vztahy podnikatelů, vymezoval kupní smlouvu následovně:

§ 409

(1) Kupní smlouvou se prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.

(2) původní: Ve smlouvě musí být kupní cena dohodnuta nebo musí v ní být alespoň stanoven způsob jejího dodatečného určení, ledaže strany ve smlouvě projeví vůli ji uzavřít i bez určení kupní ceny. V tomto případě je kupující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou podle § 448.

(2) po novele 370/2000 Sb: Ve smlouvě musí být kupní cena dohodnuta nebo musí v ní být alespoň stanoven způsob jejího dodatečného určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran ji uzavřít i bez určení kupní ceny. V tomto případě je kupující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou podle § 448.

Ustanovení §409 vymezuje podstatné náležitosti kupní smlouvy.²⁶²

Za podstatné náležitosti smlouvy chápe Dědič určení věcí (zboží) a určení kupní ceny nebo způsobu jejího určení, neuplatní-li se výjimka §409 odst. 2.²⁶³ Pelikánová mimo tyto dva prvky za podstatnou náležitost, bez níž smlouva nevznikne, chápe též určení stran smlouvy, tj. určení subjektu prodávajícího a kupujícího. Především má za to, že musí být vymezení provedeno tak, aby přesně odpovídalo příslušným zápisům subjektů v obchodních a jiných rejstřících.²⁶⁴

Závazkem z této smlouvy je na straně prodávajícího dodat zboží a převést vlastnické právo, a z druhé strany na straně kupujícího zaplatit kupní cenu. Pelikánová kontrastuje povinnosti z kupní smlouvy podle ObchZ s těmi vymezenými v úpravě kupní smlouvy podle ObčZ64 a konstatuje, že se jí dikce ObchZ jeví zdařilejší, neboť vyjadřuje explicitně požadavek, aby prodávající převedl vlastnické právo (zatímco ObčZ64 žádá v tomto ohledu pouze povinnost odevzdat). Jedním dechem ale dodává, že “koupě je operace natolik běžná, že není nutno, aby ji kodex definoval z hlediska její podstaty.”²⁶⁵

Předmět koupě

Předmětem koupě může dle dikce §409 být pouze movitá věc, resp. zboží. Podle Pelikánové se touto dikcí má na mysli pouze věc hmotná movitá, tedy věc v právním smyslu podle soudobé úpravy OZ64. Upozorňuje ovšem na ten problém, že paralelní úprava OZ64 používá termín “předmět koupě”, který je možno vykládat širěji. Argumentuje, že úmyslem zákonodárce nemohlo být umožnit v režimu OZ64 dispozice se širší množinou předmětů, než-

262 POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 1510

263 DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* Praha: Prospektrum, 1997. s. 917

264 PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. §409-565.* Praha: Linde, 1997. s. 34

265 Tamtéž. s. 31

li by umožnil ObchZ. Důsledkem by totiž bylo štěpení povahou ryze obchodních smluv do dvou větví podle právních režimů, kde pod ObchZ by se “vešly” pouze smlouvy se sekundárním předmětem povahy hmotné věci movité a jakékoli transakce s předměty této definici nevyhovující by se musely dít podle širší úpravy občanskoprávní. Jako dobrý příklad uvádí převod obchodního podílu. Tímto argumentem tedy dochází k názoru, že nelze vykládat úpravu ObchZ jako užší, než-li úpravu obsaženou v OZ64.²⁶⁶

Použitý pojem “zboží” je problematický též, neboť jde o legislativní zkratku, která není definována. Podle Pelikánové jde o *movité věci, které mají být dodány a které mají být převáděny kupní smlouvou (a už nikoli jiným smluvním typem, výslovně např. smlouvou o dílo)*.²⁶⁷

Plnění má být bezvadné, tj. podle §420 ObchZák musí prodávající dodat zboží v určeném množství, jakosti i provedení a zabalené nebo opatřené k přepravě řádným způsobem. Riegrová v tomto ohledu upozorňuje na problém, kdy lze v praxi těžko stanovit hranici mezi plněním zboží jiné jakosti a plněním jiného zboží. Zákon se s problémem vyrovnává nicméně tak, že obojí zboží považuje za vadné.²⁶⁸

Právní vadou zboží také není, nebyl-li prodávající jeho vlastníkem; ledaže kupující v době, kdy měl vlastnické právo nabýt, věděl, že prodávající vlastníkem není a postrádá oprávnění zbožím tímto způsobem nakládat.²⁶⁹

Kupní cena

Kupní cena je podstatnou náležitostí kupní smlouvy. Musí být dohodnuta ve smlouvě, nebo být určen způsob jejího určení. Lze též ujednat, že cena bude dodatečně určena třetí osobou (cenová arbitráž), nelze však bez dalšího sjednat pouze, že cena bude určena dodatkem. Takové ujednání by bylo podle Pokorné a kol. a možné pouze, ujednaly-li by strany zároveň, že kupní cena není podstatnou náležitostí.²⁷⁰

Možnosti stran uzavřít smlouvu bez určení ceny se historicky liší:

- podle stavu do dne 31. 12. 2000 zákon vyžadoval, aby smluvní strany výslovně prohlásily, že ujednání o ceně ve smlouvě nepožadují; úmluva o kupní ceně je proto podstatnou náležitostí vždy,²⁷¹
- po novele zákonem č. 370/2000Sb. postačuje, aby takový úmysl plynul z jednání a vůle stran. Podle Tomsy tak touto novelou byla upřednostněna skutečná vůle stran proti formálnímu vyjádření této vůle.²⁷²

266 Tamtéž. s. 36

267 Tamtéž. s. 37

268 RIEGROVÁ, Vladislava. Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy. *Právo a podnikání*, roč. 1997, č. 1, s. 9

269 Tamtéž. s. 9

270 POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 1511

271 POHL, Tomáš. Cena jako náležitost smluv uzavíraných podle občanského a podle obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*, roč. 1994, č. 2, s. 24

272 ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1072

Také v tomto případě, kdy se strany dohodnou (příp. je tak dovozeno z jejich jednání), že cena nebude ve smlouvě určena, zůstává však cena podstatnou náležitostí: podle Tomsy tak totiž vlastně strany jen vyjadřují, že zaplacená má být cena běžná (tzv. cena obecná)²⁷³, tedy takto určují cenu nepřímou.²⁷⁴ Podobně také Dušánek uzavírá, že podstatnou náležitostí je buď určení ceny, nebo jednoznačná vůle, že tak učinit nechtějí.²⁷⁵

Povinnosti prodávajícího

Tomsa ohledně ustanovení §409 nicméně usuzuje, že zde povinnost prodávajícího k “převedení vlastnického práva” je jen obecným uvedením cíle. Konkretizaci, jak tuto povinnost naplní, nachází tentýž v §411, tedy konkretizaci podle něj představuje dikce “umožní kupujícímu nabytí vlastnického práva ke zboží”.²⁷⁶

§ 411: Prodávající je povinen kupujícímu dodat zboží, předat doklady, které se ke zboží vztahují, a umožnit kupujícímu nabytí vlastnického práva ke zboží v souladu se smlouvou a tímto zákonem.

Tomsa preferuje tuto formulaci, neboť vystihuje i případy, kdy prodávající zároveň není vlastníkem zboží, typicky v případě prodeje komisionářem.²⁷⁷

Samotné nabytí vlastnického práva upravují pak §§ 443-446.

Základním východiskem pro nabytí vlastnického práva je okamžik předání zboží kupujícímu, může k tomu ale dojít před i po tomto okamžiku za modifikace jak zákonem, tak smlouvou.²⁷⁸

§ 443

- (1) Kupující nabývá vlastnického práva ke zboží, jakmile je mu dodané zboží předáno.
- (2) Před předáním nabývá kupující vlastnického práva k přepravovanému zboží, když získá oprávnění zásilkou nakládat.

§ 444

Strany si mohou písemně dojednat, že kupující nabude vlastnické právo před dobou uvedenou v § 443, jestliže předmětem koupě je zboží jednotlivě určené nebo zboží určené podle druhu a v době přechodu vlastnického práva bude dostatečně označeno k odlišení od jiného zboží, a to způsobem sjednaným mezi stranami, jinak bez zbytečného odkladu sděleným kupujícímu.

§ 445

273 MACEK, Jiří, ROZLÍVKOVÁ, Lyana. Kupní smlouva podle obchodního zákoníku I. část. *Právní praxe v podnikání*, roč. 1993, č. 3, s.1

274 ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1071

275 DUŠÁNEK, František. Vznik smluv z hlediska ujednání o ceně. *Právní praxe v podnikání*, roč. 1998, č. 5, s. 1

276 ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1071

277 Tamtéž. s. 1074

278 DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Prospektum, 1997. s. 944

Strany si mohou písemně smluvit, že kupující nabude vlastnického práva ke zboží později, než je stanoveno v § 443. Nevyplývá-li z obsahu této výhrady vlastnického práva nic jiného, má se za to, že kupující má nabytí vlastnického práva teprve úplným zaplacením kupní ceny.

§ 446

Kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabytí, věděl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje.

Povinnosti kupujícího

Povinnosti kupujícího specifikuje ustanovení §447 a §448. Jsou jimi zejména povinnosti zaplatit kupní cenu a povinnost převzít dodané zboží.

Podle Dědiče se tak kupující staví z každé této povinnosti do jiné pozice, stejně tak se i různé následky, které nastanou při jejich porušení. Co do povinnosti zaplatit kupní cenu vystupuje kupující jako dlužník a vztahovat se budou §§365-369; naopak porušení povinnosti převzít zboží jej staví do pozice věřitele, na jehož prodlení dopadají následky podle §§370-372 ObchZ.²⁷⁹

§ 447

Kupující je povinen zaplatit za zboží kupní cenu a převzít dodané zboží v souladu se smlouvou.

§ 448

(1) Kupující je povinen zaplatit dohodnutou kupní cenu.

(2) Není-li cena ve smlouvě dohodnuta a není-li stanoven ani způsob jejího určení a je-li smlouva platná s přihlédnutím k § 409 odst. 2, může prodávající požadovat zaplacení kupní ceny, za kterou se prodávalo obvykle takové nebo srovnatelné zboží v době uzavření smlouvy za smluvních podmínek obdobných obsahu této smlouvy.

(3) Je-li kupní cena stanovena podle hmotnosti zboží, je v pochybnosti rozhodující jeho čistá hmotnost.

Nebezpečí škody na zboží

Moment přechodu nebezpečí škody na věci podrobně normují ustanovení §§455-461. Obecně je svázán s momentem, kdy kupující převezme držbu zboží, nebo kdy ji převzít měl, je-li s plnění této povinnosti v prodlení. Zákon v tomto ohledu poskytuje dosti rozsáhlou samostatnou úpravu.²⁸⁰

279 DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Prospektrum, 1997. s. 947

280 § 455 ObchZ: *Nebezpečí škody na zboží (§ 368 odst. 2) přechází na kupujícího v době, kdy převezme zboží od prodávajícího, nebo jestliže tak neučiní včas, v době, kdy mu prodávající umožní nakládat se zbožím a kupující poruší smlouvu tím, že zboží nepřevezme.*

§ 456 ObchZ: *Má-li kupující převzít zboží od jiné osoby, než je prodávající, přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího v době stanovené pro dodání zboží, jestliže v této době bylo kupujícímu umožněno nakládat se zbožím a o této možnosti kupující věděl. Je-li kupujícímu umožněno nakládat se zbožím nebo dozví-li se o této možnosti teprve později, přechází nebezpečí v době, kdy má tuto možnost a dozví se o ní.*

V případech, kdy k převzetí zboží dojde, tak přechází nebezpečí škody na věci v tomtéž momentu, kdy také vlastnictví podle §443; nebezpečí škody však přejde dříve než vlastnické právo, pokud kupující řádně včas nabídnuté zboží nepřevzme.

§ 457 ObchZ: Jestliže je prodávající povinen podle smlouvy předat zboží dopravci v určitém místě pro přepravu zboží kupujícímu, přechází na kupujícího nebezpečí škody na zboží jeho předáním dopravci v tomto místě. Jestliže kupní smlouva zahrnuje povinnost prodávajícího odeslat zboží, avšak prodávající není povinen předat zboží dopravci v určitém místě, přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího, když zboží je předáno prvnímu dopravci pro přepravu do místa určení. Skutečnost, že prodávající nakládá s doklady vztahujícími se k přepravovanému zboží, nemá vliv na přechod nebezpečí škody na zboží.

§ 458 ObchZ: Nebezpečí škody na zboží určeném podle druhu a kupujícím nepřevzatém však nepřechází na kupujícího, dokud zboží není jasně vyznačeno pro účel smlouvy označením na zboží nebo přepravními doklady či určeno ve zprávě zaslané kupujícímu nebo jinak vymezeno.

§ 459 ObchZ: Strany si mohou smluvit, že nebezpečí škody na zboží přechází před dobou uvedenou v § 455 a 458 jen u zboží jednotlivě určeného nebo u zboží určeného podle druhu, jestliže toto zboží je v době přechodu nebezpečí škody dostatečně odděleno a odlišeno od jiného zboží téhož druhu.

§ 460 ObchZ: Je-li v době uzavření smlouvy zboží již přepravováno, přechází nebezpečí škody na zboží jeho předáním prvnímu dopravci. Jestliže však prodávající při uzavření smlouvy věděl nebo s přihlédnutím ke všem okolnostem měl vědět, že již došlo ke škodě na zboží, nese tuto škodu prodávající.

§ 461 ObchZ: (1) Škoda na zboží, jež vznikla po přechodu jejího nebezpečí na kupujícího, nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže ke škodě na zboží došlo v důsledku porušení povinnosti prodávajícího.

(2) Účinky odstavce 1 nenastanou, jestliže kupující využil svého práva požadovat dodání náhradního zboží nebo práva odstoupit od smlouvy.

NOZ

Platnou a účinnou úpravu kupní smlouvy nalezneme v §§2079 an. zák. č. 89/2012 Sb, občanského zákoníku.

Základní ustanovení kupní smlouvy, zmiňovaný §2079, stanoví následující:

“(1) Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.

(2) Neplyne-li ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni plnit své povinnosti současně.”

Povaha a podstatné náležitosti

Tichý definuje kupní smlouvu jako synallagmatické právní jednání, jehož obsahem je závazek prodávajícího převést na kupujícího vlastnické právo k předmětu koupě a závazek kupujícího k zaplacení kupní ceny a převzetí předmětu koupě.²⁸¹ Zapletal k tomu míní, že o synallagma nemusí jít u konkrétních kontraktů v rámci tohoto smluvního typu vždy, tedy že o synallagma “půjde pouze tehdy, nebude-li ze smlouvy nebo zvyklostí vyplývat něco jiného. Pokud např. smlouva stanoví, že kupní cena bude uhrazena až po předání věci, nelze s odkazem na obecně synallagmatickou povahu kupní smlouvy odmítat věc předat předtím, než je kupní cena uhrazena, v takovém případě totiž o synallagma vůbec nejde.”^{282 283}

Ke vzniku smlouvy je nutná dohoda na podstatných náležitostech tohoto smluvního typu, konkrétně podle Tichého jednak na předmětu koupě co do jeho identifikace a množství, jednak na kupní ceně. Dále Tichý zmiňuje, že kupní cena nutně nemusí být udána v určité částce, ale musí být určitá.²⁸⁴

Podobně se vyjadřuje Zapletal, který při vymezení podstatných náležitostí odkazuje k Roučkovi a Sedláčkovi a setrvává u názoru, že podstatnými náležitostmi je “dohoda na předmětu koupě a kupní ceně”, přičemž kupní cena nemusí být vždy určena přímo ve smlouvě.²⁸⁵

Zatímco na vymezení předmětu kupní smlouvy coby podstatné náležitosti panuje mezi autory shoda, ohledně ceny vzniká s úpravou NOZu diskuze. V protikladu k názoru Tichého Bednář

281 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 721

282 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2109

283 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2002, sp. zn. 25 Cdo 1164/2000

284 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 721

285 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2109

a Kasík míní, že kupní cena nově podstatnou náležitostí kupní smlouvy není, že je jí pouze úplatnost,²⁸⁶, jak bude pojednáno dále. K témuž názoru dochází také Šabata.²⁸⁷

Účinky kupní smlouvy

Zapletal rozlišuje dva druhy účinků, které kupní smlouva vyvolává, a sice obligačněprávní a věcněprávní. První jmenovaná kategorie spočívá ve vzniku povinností smluvních stran, tedy zejména povinnosti prodávajícího odevzdat věc a umožnit mu nabýt vlastnické právo k ní, a povinnosti kupujícího věc převzít a zaplatit za ni kupní cenu. Věcněprávní účinek podle něj spočívá v přechodu vlastnického práva k předmětu koupě. Tento účinek může nastat současně s obligačněprávními účinky, ale i později, kdy jako příklady uvádí moment předání věci či provedení vkladu do katastru nemovitostí.²⁸⁸

Kupní cena

Dle Bednáře a Kasíka již nově nelze kupní cenu považovat za podstatnou náležitost smlouvy, která by ve smlouvě musela být vyjádřena. Pojmovým znakem podle nich je pouze úplatnost; a že “[s]trany mohou vyjádřit vůli cenu neurčovat, tj. postupovat podle §2085 odst. 2²⁸⁹, případně cenu ve smlouvě neuvést.”

K tomuto závěru řešení dochází na základě faktu, že §2080 NOZ neobsahuje na rozdíl od §409 odst. 2 ObchZ povinnost, aby kupní cena či způsob jejího určení byly uvedeny ve smlouvě.²⁹⁰

K aplikaci §2085 odst. 2 NOZ na koupi věcí nemovitých titěž autoři dále poznamenávají: “Absence určení výše kupní ceny přímo v kupní smlouvě tak například není překážkou povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí, nelze tak již dle našeho názoru vycházet ze závěrů obsažených v NS 30 Cdo 2216/2007, případně v NS 30 Cdo 4242/2011. Jestliže se strany rozhodnou a ujednájí si, že chtějí uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny, použije se pro stanovení kupní ceny pravidlo, které je obsaženo v §2085 odst. 2²⁹¹. Toto ustanovení je sice zařazeno do úpravy koupě movité věci, ale použije se i na případy koupě

286 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.s.32

287 ŠABATA, Karel. Koupě – vybrané problémy v otázkách a odpovědích. *Soudce*, roč. 2016, č. 7, s. 55

288 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2110

289 §2085 (2) NOZ: *Mají-li strany vůli uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny, platí za ujednanou kupní cena, za niž se týž nebo srovnatelný předmět v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle prodává.*

290 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.s.32

291 §2085 (2) NOZ: *Mají-li strany vůli uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny, platí za ujednanou kupní cena, za niž se týž nebo srovnatelný předmět v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle prodává.*

věci nemovité, jelikož tam zvláštní pravidlo upraveno není a §2131²⁹² stanoví, že se na koupi nemovité věci v ostatním použijí ustanovení o koupi věci nemovité přiměřeně. V případě, že strany mají možnost dle své vůle uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny, není možné kupní cenu považovat za podstatnou náležitost smlouvy, jelikož tak strany mohou učinit mimo samotnou smlouvu.”²⁹³

Dále podávají autoři shrnutí relevantní judikatury. Judikáty, o jejichž další neaplikovatelnosti hovoří, shrnují tímto způsobem:

NS 30 Cdo 2216/2007: “Je-li v písemném vyhotovení kupní smlouvy týkající se nemovitosti uvedena kupní cena odlišná od kupní ceny skutečně dohodnuté, je neplatná celá kupní smlouva a není možno považovat za platně uzavřenou ani kupní smlouvu s cenou skutečně dohodnutou, ani kupní smlouvu s cenou uvedenou v písemném vyhotovení.”

NS 30 Cdo 4242/2011: “Kupní smlouva o převodu nemovitosti je podle §37 odst. 1 ObčZ 1964 absolutně neplatná, jestliže v ní uvedená kupní cena neodpovídá kupní ceně skutečně sjednané mezi účastníky.”²⁹⁴

K názoru autorů si dovoluji poznamenat, že se dle mého názoru nedostatečně vyrovnávají s otázkou, zda aplikace §2085 odst. 2 spadá do té množiny ustanovení, kterou lze podle §2131 aplikovat *přiměřeně* také na koupi věcí nemovitých. V tomto ohledu zůstávám vůči argumentaci autorů nepřesvědčena. Podobně také mám za to, že jimi citované judikáty se dotýkají spíše problematiky simulovaného a disimulovaného jednání a zůstává dle mého na zvážení, zda by v tomto ohledu názor soudu ovlivnil ten posun diskurzu, že by kupní cena za podstatnou náležitost považována nebyla.

Odlišně na ujednání o kupní ceně nazírá Tichý, který naopak kupní cenu, resp. ujednání o ní, za podstatnou náležitost kupní smlouvy považuje.²⁹⁵

Dle jeho názoru kupní smlouva nemůže být perfektní, pokud neobsahuje dohodu o kupní ceně, zejména výši kupní ceny a způsob platby.²⁹⁶

Kupní cena musí být buď určitá, nebo alespoň určitelná. Cena tedy může být sjednána výslovně, ale i konkludentně, lze ji zjišťovat výkladem, je možno určit ji odkazem na cenové doložky, katalogy, všeobecné obchodní podmínky. Selžou-li všechna tato kritéria, nastupuje vyvratitelná zákonná domněnka v §2085 odst. 2, která pro tyto případy určuje za sjednanou kupní cenu cenu obvyklou.

Platné bude též ujednání či konkludentní chování, jímž strany odsunou určení kupní ceny na pozdější dobu.

Pakliže ovšem není cena určena a nelze ji výkladovými metodami zjistit ani dovodit z výkladu právních jednání stran či jiných relevantních okolností, a zároveň nebyly naplněny

292 §2131 NOZ: *V ostatním se na smlouvu o koupi nemovité věci použijí přiměřeně ustanovení o koupi movitých věcí.*

293 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.s.32-33

294 Tamtéž.s.33-34

295 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520).* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 743

296 Tamtéž. s. 733

předpoklady výjimky odložení určení kupní ceny na pozdější dobu, pak je takto uzavřená kupní smlouva podle Tichého nicotnou čili zdánlivou.

Je třeba však vést na zřeteli, že strany nejsou časově nijak omezeny v konvalidaci této vady, a dodatečným ujednáním o ceně mohou tuto vadu zhojit.²⁹⁷

Zapletal na konto kupní ceny přináší následující poznatky:

Za nedokonalou považuje zákonnou textaci “je-li ujednán alespoň způsob jejího určení”. Zapletal připomíná, že NOZ zde sice přejímá dikci OZO, nicméně neobsahuje na rozdíl od něj bližší úpravu toho, jakým způsobem se tak má udát. Mezeru v zákoně doplňuje Zapletal judikatorními závěry: jisté podle něj je, že určení ceny je možné odkazem na ceník²⁹⁸; totéž východisko by podle něj mělo platit též o určení ceny třetí osobou, případě odkazem na znalecký posudek. Připomíná, že judikatura k minulé úpravě došla závěru, že odkaz na teprve v budoucnu má být vyhotovený znalecký posudek byl neurčitým, a tedy neplatným právním úkonem, protože stranám smlouvy samým nebylo v okamžiku kontraktace jasné, za kolik prodávají. Zapletal uzavírá, že “[j]e otázkou, zda uvedené závěry budou nadále aplikovatelné, uvedený závěr by [totiž] zpochybňoval možnost smluvního ujednání o budoucím určení kupní ceny třetí osobou.”²⁹⁹

Autonomie vůle stran je dle Zapletalových vývodů z judikatury omezena toliko, že k naplnění požadavků určitosti/určení kupní ceny nepostačuje ujednání stran, že se na ceně teprve dohodnou v budoucnu. Podle něj v této chvíli nelze vůbec hovořit o vzniku smlouvy a kupní cena nemůže být stanovena podpůrně ve výši obvyklé, neboť to by vůli stran odporovalo. Svůj názor opírá o judikaturu ke starší úpravě.^{300 301 302 303 304 305}

K důsledkům neurčitosti kupní ceny předestírá Zapletal řadu dalších otázek. Odkazuje k názoru, že vadu neurčitosti kupní ceny lze dodatečně zhojit, zároveň však předkládá ke zvážení, zda vzhledem k povaze kupní ceny doby podstatné náležitosti, nebyla smlouva uzavřena právě až v okamžiku zdánlivého upřesňování (nevzniklé) smlouvy původní. Ke zvážení čtenáři též nechává potenciální aplikaci §§ 2085 odst. 2, resp. §1792^{306 307}.

297 Tamtéž. s. 743-745

298 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1454/2008

299 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2114

300 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2014, sp. zn. 23 Cdo 1851/2014

301 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3498/2013

302 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 901/2009

303 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 23 Cdo 298/2009

304 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2011 ze dne 23 Cdo 3557/2008

305 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2115

306 §1792 NOZ: (1) *Plyne-li ze smlouvy povinnost stran poskytnout a přijmout plnění za úplatu, aniž je ujednána její výše, či způsob, jakým bude tato výše určena, platí, že úplata byla ujednána ve výši obvyklé v době a v místě uzavření smlouvy. Nepodaří-li se takto výši úplaty určit, určí ji soud s přihlédnutím k obsahu smlouvy, povaze plnění a zvyklostem.*

(2) *Byla-li úplata ujednána v rozporu s právními předpisy o cenách, platí za ujednanou ta, která je podle těchto předpisů přípustná.*

307 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2115

Předmět koupě

Předmětem koupě může být věc, ať už fakticky existující či taková, která má teprve vzniknout.³⁰⁸ Věc vymezuje NOZ v §489, kde stanoví, že *věcí je vše, co je odlišné od člověka a slouží potřebám lidí.*

Z této kategorie dále vyčleňuje ty části lidského těla, které nelze bezbolestně bez znecitlivění obnovit a jež se neobnovují³⁰⁹-- tyto předmětem koupě nemohou být vůbec; dále věcmi dle nejsou zvířata³¹⁰. Ustanovení o věcech však na ně lze použít tam, kde do neodporuje významu a hodnotě zvířete coby smysly nadaného živého tvora; tedy předmětem koupě může zpravidla být i zvíře.

V souladu s tím dle Zapletala může být předmětem koupě jednak věc v souladu se zákonnou textací, přičemž upozorňuje na rozšíření pojmu věc oproti předchozí úpravě na věci hmotné i nehmotné a tedy možnost užití kupní smlouvy pro úplatné převody cenných papírů, obchodních podílů, patentů, ochranných známek či know-how, a jednak živá zvířata, která věcmi nejsou, ale ustanovení o věci se na ně aplikují přiměřeně (§494) a konečně části lidského těla, které jsou obnovitelné a lze je bez znecitlivění odejmout (§112).³¹¹

Zapletal též připouští možnost koupě věci budoucí. Má-li věc teprve vzniknout, je podle Zapletala vznik zásadně podmínkou řádného splnění smlouvy, její platnosti se však nedotýká. K opačnému problému věci neexistující podotýká, že problém se může vyskytnout jen u věci určených individuálně.^{312 313}

Tichý dále tvrdí, že kupní smlouvou přechází věc včetně všech součástí a včetně příslušenství, a to bez ohledu na to, zda si strany byly jejich přechodu vědomy. Pro příslušenství podle něj odlišný režim sjednat lze, pro součást věci nikoli.³¹⁴

Předmět koupě určený jednotlivě podle Tichého v době uzavírání smlouvy sice existovat nemusí, ale v takovém případě musí být součástí ujednání stran, že prodávající předmět

308 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.s.32

309 § 493 NOZ: *Lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny, nejsou věci.*

§112 NOZ: *Člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znecitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou.*

310 §494 NOZ: *Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*

311 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2110

312 Tamtéž. s. 2110

313 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2011, sp. zn. 29 Cdo 3162/2009

314 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520).* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 728

nabude, nebo že bude teprve vyroben. V opačném případě by došlo ke kolizi s §1099³¹⁵, následkem čehož by podle něj byla neplatnost smlouvy pro nemožnost plnění.³¹⁶

Nepřípustné předměty kupní smlouvy:

Vyjma převodu člověka a osobnostních práv Zapletal dále nepřipouští použití typového kontraktu kupní smlouvy k převodu jakéhokoli jiného plnění, nežli druhu *dare*, přičemž odkazuje na východiska Roučka a Sedláčka. Ostatní plnění tak mají spadat každé pod svůj příslušný smluvní typ, např. nájem, pacht, licence.

Otevřenou nechává Zapletal otázku, zda lze kupní smlouvy použít k převodu tzv. negativních hodnot (pojem dále nevysvětluje), nebo zda v případě převodu takové negativní hodnoty půjde spíše o inominátní smlouvu s analogickým užitím ustanovení smlouvy kupní.³¹⁷

Identifikace předmětu koupě a následky:

Předmět koupě musí dle Zapletala být nezaměnitelně identifikován.³¹⁸ Nestane-li se tak, smlouva dle jeho mínění vůbec nevznikla. Oproti tomu vymezení množství jen přibližně vzniku smlouvy v souladu s §2098 nebrání.

Přísné požadavky na vymezení Zapletal s reflexí judikatury poté poněkud změkčuje: o neurčitost vymezení podle něj nejde, je-li vymezen špatně jen jeden z více identifikačních znaků, jestliže z ostatních záměna věci nehrozí.³¹⁹ Podobně neškodí neshoda výměry pozemku uvedené v katastru nemovitostí a ve smlouvě.^{320 321}

Povinnosti stran

- **Povinnost zaplatit kupní cenu:**

Kupní cenou rozumí Zapletal *úhradu za předmět koupě v penězích*. Sjednat ji lze podle něj v domácí i cizí měně, nastiňuje však otázku, zda je možné cenu sjednat i v jiném platidle než-li měně určitého státu (jako příklady uvádí gramy zlata či bitcoin). Polemizuje, zda by případně nemohlo jít spíše o směnu, nechává však otevřené téma bez odpovědi.³²²

Dle mého názoru požadavek institucionálního zaštitění peněz státním celkem ze zákonného ustanovení neplyne; penězi můžeme rozumět jakýkoli do jisté míry univerzální prostředek směny plnící funkce peněz, zejména funkci jmenovatele hodnoty a funkci pokladu. Osobně bych proto k Zapletalově otázce aplikaci kupní smlouvy i v těchto případech připustila.

315 §1099 NOZ: *Vlastnické právo k věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem.*

316 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 729

317 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2111

318 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1551/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2010 sp. zn. 29 Cdo 3376/2008

319 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2262/2013

320 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4504/2007

321 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2110-2111

322 Tamtéž. s. 2112

K zaplacení kupní ceny dojde momentem, kdy se peníze ocitnou v dispozici prodávajícího.³²³ Okamžik splatnosti lze dle Zapletala ujednat jak jako prodej “z ruky do ruky”, tedy jako současné plnění, ale též je možné, aby platba přecházela předání věci (prenumerační koupě), stejně jako aby předání věci předcházelo platbě (koupě na úvěr).³²⁴ Ujednání splatnosti však podstatnou náležitostí smlouvy není.³²⁵

- **“Umožní nabýt vlastnické právo”**

Zapletal má za to, že právo v dostatečném rozsahu disponovat s věcí je předpokladem pro splnění této povinnosti prodávajícího, to, že však v době uzavření smlouvy vlastníkem není, nečiní smlouvu neplatnou, odkazuje přitom na §1760³²⁶. Mezi příklady uvádí výslovně např. situaci, kdy věc prodává prodávající na základě souhlasu třetí osoby – vlastníka -- například na základě smlouvy obstarání prodeje věci.

Zároveň však Zapletal zmiňuje, že judikatura již také v některých případech rozhodla právě z důvodu absence vlastnictví věci u uzavření smlouvy o absolutní neplatnosti smlouvy pro počáteční nemožnost plnění a porušení zásady *Nemo plus iuris*.³²⁷

K neplatnosti kupních smluv na věci individuálně určené, kde má dojít k přechodu vlastnictví již účinností kupní smlouvy, se podle Zapletala dále hlásí „někteří autoři“. S těmito (jím nejmenovanými, ale viz. např. výše Tichý pozn. aut.) autory Zapletal nesouhlasí, oporu pro svůj závěr nachází právě ve zmiňovaném §1760; následkem má být prodlení nebo odpovědnost prodávajícího za právní vadu, a nikoli neplatnost. Toto řešení přijde Zapletalovi vhodnější zejména z toho důvodu, že nepřiznivými důsledky, které nese absolutní neplatnost kontraktu, nestíhá „nevinného“ kupujícího.³²⁸

- **Převzetí věci**

Zapletal uvádí, že převzetí movité věci je stavem kdy “nabyvatel získal moc nad věcí, může realizovat všechny složky obsahu vlastnického práva, zejména věc užívat a volně s ní disponovat, tedy faktické uchopení, přebrání z ruky do ruky”.³²⁹ Dále uvádí, s odkazem na Roučka a Sedláčka, že okamžik odevzdání a převzetí věci se nemusí nutně krýt, což má dopady zejména pro přechod nebezpečí škody na věci. Zároveň také poznamenává, že k převzetí věci nemusí vždy dojít, a jako příklady uvádí případy, kdy již kupující měl u sebe věc v nájmu, či naopak má předmět koupě zůstat u prodávajícího coby předmět zpětného leasingu. V této souvislosti upozorňuje, že je pak žádoucí smluvně upravit související otázky, zejm. právě momentu přechodu vlastnického práva a nebezpečí škody na věci.³³⁰

323 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2011, sp. zn. 33 Cdo 2025/2010

324 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2144

325 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2262/2013

326 §1760 NOZ: *Skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.*

327 Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 3538/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 2309/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2289/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3189/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1345/2007

328 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2112-2113

329 Tamtéž. s. 2145

330 Tamtéž. s. 2145

Účel kupní smlouvy

Bednář a Kasík konstatují úsečně, že účelem kupní smlouvy je převod vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího.³³¹

Současný zákonodárce hovoří o povinnosti prodávajícího “umožnit kupujícímu nabytí vlastnického práva”. Zvolenou textaci vysvětlují Bednář a Kasík takto:

“[...] jelikož ne vždy musí v okamžiku uzavření smlouvy vlastnické právo k předmětu smlouvy existovat, případně nemuselo náležet prodávajícímu. To, že je prodávající zavázán umožnit nabytí vlastnického práva, navazuje také na dosavadní úpravu v obchodním zákoníku, byť zde nejprve v § 409 ObchZ zákonodárce předpokládal povinnost převést vlastnické právo, avšak následně v § 411 ObchZ již jako povinnost prodávajícího stanovoval umožnění nabytí vlastnického práva ke zboží. Důvodem je zde možnost koupě věci od nevlastníka, která může být realizována na základě komise podle §2445 a násl. Případně je třeba také připustit možnost prodeje toho, co bylo doposud součástí jiné věci, ať již movité, nebo nemovité. I v tomto případě vzniká vlastnické právo kupujícímu k předmětu koupě až v okamžiku, kdy se součást stane samostatnou věcí v právním smyslu, tedy jejím oddělením od věci hlavní.”³³²

Jinak se k témuž problému staví Tichý. Základní povinnosti stran dělí na párovou povinnost k dosažení faktického výsledku (povinnost věc odevzdat, povinnost věc převzít) a na povinnost čistě právní povahy (umožnit nabytí vlastnického práva k věci). K tomuto dělení připojuje poznámku, že “[z]da kupující vlastnictví skutečně nabude, je otázkou jeho osobních poměrů, a došlo-li k přechodu držby, nemá prodávající důvod vynucovat převod vlastnického práva (ve vlastním slova smyslu).”³³³

Párová povinnost tedy podle Tichého pochopitelně slouží ke zjednání držby, zajímavější je ovšem jeho výklad povinnosti umožnit nabytí vlastnického práva.

Podle Tichého zákon prodávajícímu nestanoví povinnost převést vlastnického právo, neboť převod vlastnického práva je “automatickým důsledkem koupě (sjednání kupní smlouvy)”.³³⁴

Svoji povinnost tak podle Tichého splní prodávající nejlépe tak, že v době převádění vlastnického práva je sám v potřebném rozsahu vlastníkem; případně jde o některý ze zvláštních zákonem předvídaných případů, kdy vlastníkem být nemusí, a stejně mu oprávnění věc prodat svědčí (komisionářská smlouva, zástavní věřitel, insolvenční správce).³³⁵

Moment, k němuž vlastnické právo přejde, se pro různé kategorie věcí liší, nově zavedeným systémem však podle Kindla je systém konsensuální co do nabývání vlastnického práva, tedy translační účinek smlouvy.³³⁶ K věci určené jednotlivě je to již smlouvou samotnou³³⁷, stejně

331 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.s.31

332 Tamtéž .s. 32

333 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 730

334 Tamtéž. s. 730

335 Tamtéž. s. 732

336 KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník: praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 2 svazky. §1099

337 §1099 NOZ: *Vlastnické právo k věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem.*

tak i u cenných papírů na jméno³³⁸, k věci movité určené podle druhu však nejdříve odlišením od jiných věcí téhož druhu³³⁹. Výjimku tvoří veřejnými seznamy evidované věci movité³⁴⁰ i nemovité³⁴¹, u nichž je to až zápisem do tohoto seznamu. Svou důležitost si tak v NOZ uchovává tradice pouze u převodu cenných papírů na doručitele a na řad.³⁴²

Přechod nebezpečí škody na věci

Podle obecného ustanovení § 2082 odst. 1³⁴³ by moment přechodu nebezpečí škody na věci měl být spjat právě s okamžikem přechodu vlastnického práva. Úskalí tohoto ustanovení dle Zapletala tkví v tom, že se kvůli §2121³⁴⁴ an. neuplatní na movité věci a otázkou zůstává, zda se uplatní vůči věcem nemovitým kvůli úpravě v §2121-2124 a §2130-2131.^{345 346} Možným scénářem tak je vyčerpání všech --obou-- kategorií věcí v právním smyslu coby výjimek z pravidla, které se neaplikuje nikde. K věcem movitým by totiž nebezpečí přecházelo okamžikem jejich převzetí v souladu s §2121 odst. 1; případně okamžikem, kdy k převzetí vinou kupujícího nedošlo podle §2121 odst. 2. K věcem nemovitým by se tak dělo, byl-li smluven čas předání, tímto smluveným okamžikem ve shodě s §2131.

Ještě problematičtější pak podle Zapletala je odstavec druhý téhož paragrafu³⁴⁷, který normuje přechod nebezpečí škody na věci při uzavření smlouvy s odkládací podmínkou. Zapletal spatřuje tři možné interpretační linie co do nejasné textace zákona “smlouva s odkládací podmínkou”:

1. jde o podmínku, která odkládá účinnost celé smlouvy -- pak toto ustanovení nemá význam, neboť podle dosud neúčinné smlouvy nemůže přece dojít k přechodu nebezpečí

338 §1103 (3)NOZ: *Vlastnické právo k cennému papíru na jméno se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.*

339 §1101 NOZ: *Vlastnické právo k movité věci určené podle druhu se nabyvá nejdříve okamžikem, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu.*

340 §1102 NOZ: *Převede-li se vlastnické právo k movité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabyvá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.*

341 §1105 NOZ: *Převede-li se vlastnické právo k nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabyvá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu.*

342 §1103 NOZ: (1) *Vlastnické právo k cennému papíru na doručitele se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání.*

(2) *Vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce cenného papíru však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvlášť zavázán.*

343 §2082 (1) NOZ: *Na kupujícího přechází nebezpečí škody na věci současně s nabytím vlastnického práva. Nabude-li kupující vlastnické právo před odevzdáním věci, má prodávající až do odevzdání věci práva a povinnosti schovatele.*

344 § 2121 NOZ: (1) *Nebezpečí škody přechází na kupujícího převzetím věci.*

(2) *Týž následek má, nepřevezme-li kupující věc, ač mu s ní prodávající umožnil nakládat.*

345 §2130 NOZ: *Ujednají-li strany, kdy má kupující nemovitou věc převzít, náleží kupujícímu od ujednané doby převzetí plody a užitky nemovité věci. Ve stejné době přejde nebezpečí škody na věci na kupujícího.*

§2131 NOZ: *V ostatním se na smlouvu o koupi nemovité věci použijí přiměřeně ustanovení o koupi movitých věcí.*

346 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2116

347 §2082 (2) NOZ: *Při uzavření smlouvy s odkládací podmínkou přechází nebezpečí škody na věci na kupujícího nejdříve dnem splnění podmínky.*

2. jde o podmínku odkládající účinnost přechodu nebezpečí škody na věci -- vše, co pak potřebujeme vědět, už plyne z povahy odkládací podmínky, ustanovení je také zbytečné
3. smlouva obsahuje jakoukoli (jinou) odkládací podmínku, nebezpečí nepřejde, dokud nebude podmínka splněna. Takové ustanovení by oproti dvěma předchozím sice nebylo zbytečné, protože z žádné jiné normy neplyne, zato by nedávalo vůbec žádný smysl. Zapletal proto zdrženlivě uzavírá, že pro výkladové nejasnosti by strany měly raději dbát dostatečně podrobné smluvní úpravy.³⁴⁸

348 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2117

Závěr

Charakteristika a povaha kupní smlouvy

Smlouva kupní je v římském právu nejpozději od konce druhého století př. n. l.³⁴⁹ stabilně konsensuálním kontraktem, tj. kontraktem, vznikajícím již samotnou dohodou o podstatných náležitostech smlouvy. Zkoumané moderní úpravy tuto povahu, až na dále rozvedenou výjimku, nikde nezpochybňují

Problematickou v tomto ohledu se jeví jedině ruční koupě, tedy koupě taková, kdy současně s uzavřením smlouvy nastává i plnění obou stran. Jde o koupi v její rané podobě, jak ji římské právo znalo před rokem 200 př. n. l. a kdy teprve její konsensuální charakter krystalizoval; že tato podoba je proto také dále historicky sporná, je pochopitelné. Spory o povaze ruční koupě jsem zaznamenala u výkladů k OZO³⁵⁰, jakož i k OZ1950³⁵¹. Knapp nicméně v tomto ohledu k úpravě OZ1950 velmi vhodně poznamenává, že ačkoliv u ruční koupě vznik smlouvy a její splnění spadá časově v jedno, nelze jen z tohoto důvodu smlouvu považovat za reálnou, neboť o povaze smlouvy nerozhoduje, zda a jak dlouhé existuje mezidobí mezi jejím vznikem a splněním.³⁵² Oproti spíše z mého pohledu rozpačité debatě na toto téma, o jaké referuje Kubeš³⁵³, mám za to, že Knappovo vysvětlení je velmi přesné a přiléhavé. Vzhledem k tomu, že ve zdrojích k pozdějším úpravám jsem již nezaznamenala, že by případy ruční koupě měly být jakkoli problematické, ačkoliv se příslušné úpravy k žádné výraznější koncepční změně neuchýlily, považuji problém, snad také díky Knappovu náhledu, za vyřešený.

Druhým stálým charakteristickým rysem je, že jde o smlouvu synallagmatickou, ačkoliv někteří autoři tvrdí o moderních úpravách opak (Škárová³⁵⁴, Zapletal³⁵⁵ i judikatura³⁵⁶). Důvodem tohoto tvrzení je nepochopení pojmu *synallagma*, respektive nedůsledné rozlišení synallagmatické povahy jako existence vzájemných nároků z jediné smlouvy, a pravidelných důsledků takové povahy, konkrétně zpravidla současného plnění a možnosti plnění odpírat, není-li vzájemnost zaručena. To, že je ujednána rozličná doba plnění pro každou ze stran, totiž *synallagma* nedělá o nic méně *synallagmatem*. Vzájemnost nároků existuje nadále, pouze odpadá jeden z jeho sice pravidelných, avšak ne nutných prvků do práv a povinností stran. Toto chápání vychází z římského práva, které také pojmu dalo za vznik³⁵⁷, a obecně bylo dále

349 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 337-338

350 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 728-729

351 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 106

352 Tamtéž. s. 106

353 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 728-729

354 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1721

355 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2109

356 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2002, sp. zn. 25 Cdo 1164/2000

357 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 340-341

v historickém diskurzu také takto interpretováno³⁵⁸. V případě správného vymezení a chápání pojmu tak o synallagmatické povaze kupní smlouvy napříč zkoumaným dějinným obdobím nemůže být pochyb.

Podstatné náležitosti

Převážná shoda panuje také v otázce podstatných náležitostí kupní smlouvy. Heyrovský je pro úpravu římského práva vymezuje jako srovnalou vůli stran(1) ohledně předmětu koupě (2) a kupní ceny (3).³⁵⁹

Pro OZO vyjmenovává Kubeš jako podstatné náležitosti vzájemné přivolení (1), věc jako předmět smlouvy (2) a tržovou cenu (3).³⁶⁰

Jistou změnu přináší ZMO: podle Kandy vždy bude podstatnými náležitostmi shoda (1) na zboží jako předmětu koupě (2), a kupní cena vždy, pokud není projevena vůli cenu za podstatnou náležitost nepovažovat (3)³⁶¹. Nebyla-li však taková vůle projevena a cena zároveň nebyla ujednána, k uzavření smlouvy podle Kopáče nedošlo.³⁶² Dá se tedy uzavřít, že aspoň vůle, jakým způsobem bude cena řešena, vždy bude podstatnou náležitostí tvořit také podle ZMO.³⁶³

Pro OZ64 Dvořák a Elischer podstatné náležitosti vymezují jako souhlas účastníků (1) ohledně předmětu koupě (2) a jeho ceně (3).³⁶⁴ K této úpravě se však již ozývají hlasy tvrdící, že podstatnou náležitostí je také označení smluvních stran³⁶⁵, proti nim se ale staví judikatura Nejvyššího soudu.³⁶⁶

Podobný problém přetrvává také v ObchZ, u nějž Dědič za podstatné náležitosti chápe určení věci (1) a určení kupní ceny (2), neuplatní-li se výjimka podle §409 odst. 2, tedy plyne-li z jednání stran shodná vůle uzavřít ji i bez určení kupní ceny; pak je cena určena jako obvyklá.³⁶⁷ I v tomto případě Pelikánová za podstatnou náležitostí považuje určení smluvních stran (3).³⁶⁸

358 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 729

KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 110

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1720

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.1997, sp. zn. 2 Cdon 1356/96

359 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

360 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 741

361 KANDA, Antonín. *Zákoník mezinárodního obchodu*. Praha: Orbis, 1976. s. 142-143

362 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 159

363 DUŠÁNEK, František. Vznik smluv z hlediska ujednání o ceně. *Právní praxe v podnikání*, roč. 1998, č. 5, s. 1

364 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1721

365 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1125

366 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 386/96

367 DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Prospektrum, 1997. s. 917

368 PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. §409-565*. Praha: Linde, 1997. s. 34

Konečně také vymezení podle autorů komentujících NOZ zahrnuje dohodu (1) na předmětu koupě (2) a na kupní ceně (3).³⁶⁹ Vzniká zde již ale diskuze, zda podstatnou náležitostí je kupní cena. Podle Bednáře, Kasíka³⁷⁰ a shodně i Šabaty³⁷¹ totiž nově je podstatnou náležitostí nikoliv již kupní cena, ale pouze úplatnost.

Ať se již diskuze nakonec ustálí na tom či onom závěru, patrné je ve vývoji podstatných náležitostí postupné změkčování povinnosti vymežit ve smlouvě kupní cenu. Za pozoruhodné považují, že tento trend vzešel z úprav obchodněprávních a byl NOZ adaptován a snad dokonce ještě rozšířen. Blíže římskoprávní tradici zůstal v tomto ohledu naopak OZO a oba socialistické občanské zákoníky.

Kupní cena

Římské právo požadovalo přísně, aby výše kupní ceny byla nejmíň objektivně stanovitelná v okamžiku kontraktace. Stát se tak může prostým vyčíslením, nepřímým odkazem na konkrétní cenu, určením ceny jednotky.³⁷²

Spornou byla v římském právu možnost určení ceny později třetí osobou. Spory byly vyjasněny až rozhodnutím císaře Justiniána, podle něž se na takovou smlouvu nahlíželo jako na smlouvu uzavřenou pod odkládací podmínkou, že třetí osoba cenu určí.³⁷³

Ujednání, že cenu určí později jedna ze stran kontraktu, činilo smlouvu nezávaznou.³⁷⁴

Výše ceny měla být ujednána jako přiměřená, resp. nesmělo jít o trh „na oko“. Nemusela však být cenou spravedlivou.³⁷⁵ Opravný institut neúměrného zkrácení při určení ceny nižší, než činila polovina hodnoty věci, znalo až právo justiniánské.³⁷⁶

OZO od římského práva přebralo požadavek objektivní určitelnosti ceny, tedy že cenu je potřeba určit alespoň tak, aby bylo možno ji vypočíst.³⁷⁷ Změkčení doznala možnost určení ceny jednou ze stran: takové ujednání bylo oproti římskému právu přípustné, určovala-li se cena slušným uvážením; pojistku činila možnost moderace ceny takto určené soudem.³⁷⁸

Změny se udály také u určení ceny třetí osobou. Perfekce smlouvy nastala až v momentě, kdy byla tato třetí osoba konkrétně určena, šlo tedy vlastně o zpřísnění požadavků na dané právní jednání. Nebyla-li cena určena ve lhůtě, smlouva byla zmařena. Není-li určena lhůta, každá ze stran mohla od závazku odstoupit, dokud k určení nedošlo.³⁷⁹

369 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 721

370 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.s.32

371 ŠABATA, Karel. Koupě – vybrané problémy v otázkách a odpovědích. *Soudce*, roč. 2016, č. 7, s. 55

372 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338-339

373 Tamtéž. s. 339

374 Tamtéž. s. 339

375 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 388

376 KASER, Max. *Das Römische Privatrecht*. München: C. H. Beck, 1971.. s. 550

377 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 214

378 Vážný č. 2090
Gl. U. 4588

379 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 215

Již OZO také byly známy sazby závazné pro určité druhy zboží. Dohodnutá cena musela takové sazby respektovat, v opačném případě vznikala povinnost vrátit přeplatek a mimo to bylo odůvodněno trestní stíhání.³⁸⁰

Také OZ50 se nadále drží premisy, že cena musí být alespoň objektivně určitelná. Možné je také přenechání určení ceny jen jednou ze stran, pokud k určení jsou sjednána předem známá, objektivní měřítká; ujednání jen na základě libovůle je ovšem vyloučeno. Možné je také přenechat určení na třetí osobě, pokud však třetí osoba cenu neurčí a strany pro tento případ neujednají něco jiného, bude celá smlouva neplatná.³⁸¹

Cena má být spravedlivá; OZ50 se však vzdal institutu neúměrného zkrácení z ideologických důvodů.³⁸²

Shodně též podle ZMO lze cenu určit přímo, či stanovit způsob jejího určení, Kopáč připouští též určení ceny třetí osobou.³⁸³ Nově lze ale též smlouvu uzavřít s vůlí cenu neurčit, v takovém případě se podle podpůrného ustanovení §340 odst. 2 bude platit cena obvyklá.

Přednovelový stav OZ64 počítá s určením ceny dohodou s výhradou omezení cenovými předpisy; sankcí za jejich podstatné překročení podle autorů je absolutní neplatnost.³⁸⁴

Stav ponovelový shodně počítá se sjednáním kupní ceny dohodou i s omezením cenovými předpisy. Způsob, jakým má být cena určena, není však zákonem stanoven. Může se tak stát určením přesné částky, ale i jinak za předpokladu, že přesnou výši je možno určit v momentě splatnosti. Přípustný je odkaz na ceník, rozpočet i odhad se současným určením, kdo jej provede a za pomoci jakých měřítek.³⁸⁵ Možné je také zmocnění třetí osoby, aby kupní cenu určila.³⁸⁶

Od minulé úpravy se liší sankce za porušení cenových předpisů – nově jde pouze o relativní neplatnost. Autoři se však rozcházejí v tom, v jaké části smlouvy tato neplatnost nastane. Fiala, Kindl a kol.³⁸⁷ se domnívají, že by stížena měla být celá smlouva, neboť jde o vadu v podstatné náležitosti; opačný názor, že se neplatnost má týkat jen rozsahu překračujícím či nedovoleně podkračujícím cenové předpisy, zastává Dvořák s Elischerem³⁸⁸, ŠKÁROVÁ³⁸⁹ či Nesnídal³⁹⁰.

ObchZ kopíruje již výše zmiňované schéma a žádá u kupní ceny sjednání alespoň způsobu jejího určení. Umožňuje dodatečné určení třetí osobou; nelze však sjednat, že cena bude

380 Tamtéž. s. 215

381 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 105

382 Tamtéž. s. 105

383 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 159

384 ČEŠKA, Zdenek a kol. *Občanský zákoník. Komentář díl II*. Praha: Panorama, 1987. s. 428

385 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1127

386 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1726

387 FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1127

388 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880*. Praha: Linde, 2008. s. 1727

389 ŠKÁROVÁ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1718

390 PINZ, Jan. *Filosofické otázky genese a koncepce všeobecného obchodněprávního kodexu*. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc 2012. s. 49

určena dodatkem. Možné by to bylo podle Pokorné tehdy, ujednaly-li by si strany, že cena nebude podstatnou náležitostí smlouvy.³⁹¹ Podobně jako v ZMO existuje možnost stran uzavřít smlouvu bez ujednání o ceně, před novelou za podmínky výslovného prohlášení, že takové ujednání ve smlouvě nepovažují, po novele, plyne-li takový úmysl z jednání a vůle stran.³⁹²

Co do úpravy v NOZ se někteří autoři domnívají, že kupní cena již podstatnou náležitostí není; dovozují to z faktu, že NOZ neobsahuje ve vymezení kupní smlouvy na rozdíl od vymezení ObchZ povinnost, aby kupní cena či způsob jejího určení byly uvedeny ve smlouvě.³⁹³

NOZ přejímá klasické závěry: cenu je možno určit přímo částkou, nebo i jen určit nepřímou tak, aby byla cena vypočitatelná. Je možno ji určit odkazem na cenové doložky, katalogy, obchodní podmínky.

Tichý navíc na rozdíl od všech předchozích úprav nyní připouští ujednat, že strany určení kupní ceny odsouvají na pozdější dobu³⁹⁴; Zapletal takové ujednání však vylučuje.³⁹⁵

Pochybná zůstává otázka přípustnosti určení ceny později třetí osobou či znaleckým posudkem, která podle Zapletalovy analýzy k judikatuře minulé úpravy přípustná nebyla, NOZ však sám materii nijak neupravuje.³⁹⁶

Dějinný vývoj lze shrnout tak, že stálíci je možnost vyjádřit cenu numericky či alespoň ji vyjádřit tak, aby byla posléze vyčíslitelná. Moderní úpravy jsou méně přísné než právo římské v tom, že za jistých okolností připouštějí určení ceny jednou ze stran smlouvy, což římské právo nedovolovalo. S nadsázkou „každá po svém“ se pak úpravy perou s problematikou možností určení ceny třetí osobou, což je zpravidla přípustné, ovšem za diametrálně se lišících podmínek a s různými následky.

Předmět koupě

Co do předmětu koupě zůstává kupní smlouva dějinným vývojem prakticky nedotčena. Římské právo připouští prodej věcí movitých i nemovitých, věcných práv k věci cizí, pohledávek, věcí budoucích i věcí cizích; koupí věci očekávané i koupí naděje.³⁹⁷ Nezpůsobilými předměty koupě jsou svobodní lidé a věci *extra commercium*.³⁹⁸

391 POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 1511

392 § 409 ObchZ: (1) *Kupní smlouvou se prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.*

(2) *původní: Ve smlouvě musí být kupní cena dohodnuta nebo musí v ní být alespoň stanoven způsob jejího dodatečného určení, ledaže strany ve smlouvě projeví vůli ji uzavřít i bez určení kupní ceny. V tomto případě je kupující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou podle § 448.*

(2) *po novele 370/2000 Sb: Ve smlouvě musí být kupní cena dohodnuta nebo musí v ní být alespoň stanoven způsob jejího dodatečného určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran ji uzavřít i bez určení kupní ceny. V tomto případě je kupující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou podle § 448.*

393 BEDNÁŘ, KASÍK in HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s.32

394 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 743-745

395 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2114

396 Tamtéž. s. 2114

397 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

Další v této práci zkoumané úpravy se tohoto schématu bez větších odchylek držely, ač se měnil obsah některých pojmů (př. za věci *extra commercium* je potřeba v období účinnosti OZ1950 chápat již nikoli městské hradby či hroby jako v právu římském, ale výrobní prostředky v socialistickém vlastnictví³⁹⁹).

Z drobných výjimek je vhodné zmínit přednovelový stav OZ64, podle něhož věci nehmotné bylo třeba převádět smlouvou postupní a nikoli smlouvou kupní⁴⁰⁰, či ObchZ, který připouští svým užším výkladem převod pouze věci hmotné movité; doktrína se však teleologickým výkladem pokoušela stav korigovat spíše ve prospěch možnosti převodu všeho, co umožňoval i soudobý OZ64⁴⁰¹.

Povinnosti stran a převod vlastnického práva

V koncepci povinností kupujícího setrvává kupní smlouva po celé zkoumané období prakticky nehybně na povinnostech zaplatit kupní cenu a poskytnout potřebnou součinnost při převzetí kupované věci.

Zajímavější je vývoj povinností prodejce a s tím spojené účinky splnění této povinnosti, tj. moment přechodu vlastnického práva.

Právo římské žádalo po prodejci, aby věc odevzdal kupujícímu a zajistil mu pokojné užívání a nerušenou držbu. Kupní smlouva neukládala povinnost převést vlastnické právo; ne každý subjekt trhu totiž kviritským vlastníkem být mohl. Mělo-li však dojít k převodu, dělo se tak dalším právním jednáním odlišným od kupní smlouvy (v klasickém římském právu *mancipatio*, *iniurecessio*, *traditio*).⁴⁰² Účinky, které z kupní smlouvy plynuly, tak byly výhradně obligační.

Také OZO se svou dikcí drželo římskému právu blízko, když jako povinnost prodejce uvádělo „ve svobodnou držbu věc odevzdati“⁴⁰³. Doktrína se však shoduje na tom, že zde již existuje povinnost převést jak držbu, tak vlastnické právo k prodávané věci.⁴⁰⁴ Samotný převod vlastnického práva se pak děl u movitých věcí tradicí, u nemovitostí vkladem do pozemkové knihy.⁴⁰⁵

Koncepce čistě obligačních účinků naznala změny úpravou OZ1950: podle něj se totiž vlastnické právo k věci určené jednotlivě převádí už samotným uzavřením smlouvy⁴⁰⁶, tj.

SOMMER, Otakar. Učebnice *soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 57

398 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva*. Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1929. s. 338

399 KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954. s. 102

400 Tamtéž. s. 167

401 PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. §409-565*. Praha: Linde, 1997. s. 36

402 REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. s. 390

403 §1047 OZO: *Směňující jsou dle smlouvy povinni, věci směněné dle úmluvy s jejich součástmi i se vším příslušenstvím v pravý čas, na místě náležitém a ve stavu, ve kterém byly, když se uzavřela smlouva, ve svobodné držení odevzdati a převzítí.*

404 SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 704

405 KUBEŠ, V. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 756

406 §111 (1) OZ50: *Vlastnictví k věcem jednotlivě určeným převádí se už samou smlouvou, není-li nic jiného ze zvláštních předpisů.*

smlouva má v takovém případě účinek translační. U věcí určených podle druhu zůstává modem převodu vlastnického práva tradice.⁴⁰⁷

ZMO sdílí translační účinky smlouvy částečně: podle §322 odst. 2 ZMO může k nabytí vlastnického práva dojít i tehdy, když zboží nebylo odevzdáno pro jeho vadu⁴⁰⁸. Mimo tuto výjimku však i ZMO zůstává u principu nabytí tradicí.⁴⁰⁹ ZMO také přichází poprvé s textací povinnosti prodejce „umožnit nabytí vlastnického práva“, činí tak z důvodu právní jistoty v mezinárodním obchodním styku, kdy povinnost prodejce bude naplněna i tehdy, půjde-li o nabytí vlastnického práva od neoprávněného.⁴¹⁰

Také v OZ64 se drží „osvědčeného receptu“ – povinností prodávajícího je věc *odevzdat* kupujícímu⁴¹¹, smlouva má častěji pouze obligační účinky, sice u věcí movitých, kde k převodu je zapotřebí tradice, i u věcí nemovitých, kde modem je intabulace. Translační účinek smlouvy se vyskytuje tam, kde to bylo sjednáno u věcí movitých, a ze zákona u neevidovaných věcí nemovitých.⁴¹²

ObchZ užívá k označení povinnosti prodejce v §409 termín „převést vlastnické právo“, doktrína ale vidí v §411 konkretizaci naplnění této povinnosti tím, že prodávající „umožní nabytí vlastnické právo“⁴¹³, tedy jde o stejné vymezení, jako použil ZMO. Míří se na případy, kdy prodejce není současně vlastníkem předmětu koupě.⁴¹⁴ Vlastnického práva se ze zákona nabývá předáním zboží, případně momentem, kdy kupující získá oprávnění nakládat s přepravovaným zbožím.⁴¹⁵ Smluvit také lze, že vlastnického práva nabude až později.⁴¹⁶ V těchto případech si smlouva zachovává svůj obligační charakter. Ustanovení §444⁴¹⁷ stranám umožňuje sjednat i dřívější přechod vlastnictví, jestliže je předmětem koupě věc určená jednotlivě, případě sice podle druhu, ale v době přechodu dostatečně odlišená; teoreticky si tak strany mohou tímto způsobem sjednat, aby smlouva měla ohledně tohoto zboží přímo účinek translační.

407 §111 (2) OZ50: *Jde-li o věci určené podle druhu, je k převodu vlastnictví třeba jejich odevzdání.*

408 §322 (2) ZMO: *Nabytí vlastnického práva nebrání, jestliže k odevzdání zboží nedošlo jen proto, že zboží mělo vady.*

409 §322 (1) ZMO: *K nabytí vlastnického práva k zboží dochází jeho odevzdáním na základě smlouvy.*

410 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 160

411 § 588 OZ64: *Z kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost předmět koupě převzít a zaplatit za něj prodávajícímu dohodnutou cenu.*

412 § 133 OZ64: (1) *Převádí-li se movitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví převzetím věci, není-li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak.*

(2) *Převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.*

(3) *Převádí-li se na základě smlouvy nemovitá věc, která není předmětem evidence v katastru nemovitostí, nabývá se vlastnictví okamžikem účinnosti této smlouvy.*

413 ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1071

414 Tamtéž. s. 1074

415 §443 ObchZ: (1) *Kupující nabývá vlastnického práva ke zboží, jakmile je mu dodané zboží předáno.*

(2) *Před předáním nabývá kupující vlastnického práva k přepravovanému zboží, když získá oprávnění zásilkou nakládat.*

416 §445 ObchZ: *Strany si mohou písemně smluvit, že kupující nabude vlastnického práva ke zboží později, než je stanoveno v § 443. Nevyplyvá-li z obsahu této výhrady vlastnického práva nic jiného, má se za to, že kupující má nabytí vlastnického práva teprve úplným zaplacením kupní ceny.*

417 §444 ObchZ: *Strany si mohou písemně dojednat, že kupující nabude vlastnické právo před dobou uvedenou v § 443, jestliže předmětem koupě je zboží jednotlivě určené nebo zboží určené podle druhu a v době přechodu vlastnického práva bude dostatečně označeno k odlišení od jiného zboží, a to způsobem sjednaným mezi stranami, jinak bez zbytečného odkladu sděleným kupujícímu.*

NOZ pak v definici kupní smlouvy uvádí obě používané formulky: povinnost věc odevzdat a umožnit nabytí vlastnického práva.⁴¹⁸ Také zde se odůvodňuje textace „umožnit nabytí“ skutečnost, že prodávající nemusí být vlastníkem, ale podle Zapletala např. třetí osobou k prodeji oprávněnou.⁴¹⁹ Zaznívají ovšem i vysvětlení jiná, např. Tichý vykládá své stanovisko, podle něhož není vyjádřena povinnost vlastnictví převést, neboť převod je automatickým důsledkem koupě.⁴²⁰

Uzavřená smlouva má translační účinek ze zákona u věci jednotlivě určené⁴²¹ a u cenného papíru na jméno.⁴²² K věci movité určené podle druhu se vlastnické právo nabývá nejdříve odlišením od jiných věcí téhož druhu 423, k veřejnými seznamy evidovaným věcem movitým⁴²⁴ i nemovitým⁴²⁵ je to až zápisem do tohoto seznamu. Svou důležitost si tak v NOZ uchovává tradice pouze u převodu cenných papírů na doručitele a na řad.⁴²⁶ Podle Kindla tím NOZ zavádí konsensuální princip smluvního nabývání vlastnického práva, tj. přiřiká smlouvě samé translační účinky.⁴²⁷

Lze uzavřít, že od dob římského práva dochází k postupnému odchylování se od původní koncepce čistě obligačních účinků kupní smlouvy ke koncepci účinků translačních.

Přechod nebezpečí náhodné zkázy

V římském právu upravovaly nebezpečí náhodné zkázy dvě základní zásady: *casus sentit dominus* tížila vždy vlastníka věci⁴²⁸. Podle Sommera je právě tato zásada původnější, uplatňovala se v římském právu klasickém. V právu justiniánském však převážila zásada druhá, *periculum est emptoris*, která přičítá nebezpečí náhodné zkázy už od okamžiku uzavření smlouvy kupujícímu.⁴²⁹ Samostatnou úpravu podle Bonfanteho měly smlouvy

418 §2079 (1) NOZ: *Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabytí vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.*

419 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2112-2113

420 TICHÝ in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. s. 730

421 §1099 NOZ: *Vlastnické právo k věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem.*

422 §1103 (3 NOZ:): *Vlastnické právo k cennému papíru na jméno se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.*

423 § 1101 NOZ: *Vlastnické právo k movité věci určené podle druhu se nabývá nejdříve okamžikem, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu.*

424 § 1102 NOZ: *Převede-li se vlastnické právo k movité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabývá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.*

425 § 1105 NOZ: *Převede-li se vlastnické právo k nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabývá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu.*

426 §1103 NOZ: (1) *Vlastnické právo k cennému papíru na doručitele se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání.*

(2) *Vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce cenného papíru však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvlášť zavázán.*

427 KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník: praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 2 svazky. §1099

428 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. s. 65

429 VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.-II.* 2. vydání. Brno: Čs. A. S. Právník, 1946. s. 81

uzavřené pod podmínkou: již uzavřením na kupce přešlo nebezpečí zhoršení věci; nebezpečí nahodilé zkázy však nesl až do splnění podmínky prodejce.⁴³⁰

OZO tuto koncepci nepřevzalo; váže okamžik přechodu rizika na okamžik, kdy došlo k odevzdání věci bez ohledu na to, zda s držbou přechází také vlastnictví či nikoliv.⁴³¹ Pakliže věc odevzdána včas nebyla, nastat mohou dvě možnosti s různými předvídanými následky. Nestalo-li se tak proto, že kupující neprojevil součinnost, nebezpečí přejde v moment, kdy měla věc být odevzdána. Nestalo-li se tak však vinou prodejce, ten ponese všechny následky z prodlení, zejm. tedy bude povinen nahradit škodu či strpět kupcovo odstoupení od smlouvy.⁴³²

OZ50 uplatňuje opět jiný princip, a sice, že pevně svazuje přechod nebezpečí s okamžikem nabytí vlastnického práva.⁴³³ Stejným řešením na něj navazuje také OZ64.⁴³⁴ Podle Korecké je tento přístup zvolen, neboť by nebylo spravedlivé, aby nebezpečí zatěžovalo toho, kdo dosud není vlastníkem věci.⁴³⁵

Úprava ZMO zase z důvodu možnosti jednoznačného posouzení odpovědnosti prodávajícího⁴³⁶ sjednocuje moment přechodu nebezpečí s dobou rozhodnou pro posuzování vad zboží.⁴³⁷ Tímto momentem je moment odevzdání zboží, a to bez ohledu na to, kdy se nabývá vlastnického práva nebo zda platnost smlouvy je závislá na podmínce.⁴³⁸ Nebezpečí přejde též, pokud k odevzdání zboží nedojde pro prodlení kupujícího s převzetím.⁴³⁹ Totožnou koncepci přejímá také ObchZ.⁴⁴⁰

NOZ obsahuje obecné ustanovení o přechodu nebezpečí v §2082 odst. 1⁴⁴¹, podle něhož by k přechodu nebezpečí mělo docházet současně s přechodem vlastnického práva. Ustanovení je problematické tím, že zákon obsahuje další zvláštní ustanovení: pro koupi věci movitých se tak bude aplikovat §2121⁴⁴², podle něhož nebezpečí přejde převzetím věci, případně

430 BONFANTE, Pietro. *Institute římského práva*. Deváté vydání. Brno: Čs. A. S. Právník, 1932. s. 522

431 SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 707

432 Tamtéž. s. 707

433 §368 OZ50: *Není-li nic jiného ujednáno, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, jakož i jeho užítky zároveň s nabytím vlastnictví (§ 111). Nabude-li kupující vlastnictví dříve, než se předmět koupě odevzdá, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele.*

434 §590 OZ64: *Není-li dohodnuto jinak, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, včetně užitků, současně s nabytím vlastnictví. Jestliže nabude kupující vlastnictví dříve, než dojde k odevzdání předmětu koupě, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele.*

435 KORECKÁ, Věra a kol. *Komentář k zákonu č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník*. ASPI 1999, ASPI - Původní nebo upravené texty pro ASPI, Identifikační číslo ASPI: LIT16230CZ

436 KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. s. 213

437 §298 ZMO: *Rozhodnou dobou pro posuzování jakosti a množství zboží je doba přechodu nebezpečí škody na zboží (§ 380). Jestliže však k přechodu nebezpečí nedojde pro včasné odstoupení od smlouvy nebo uplatnění nároku na náhradní dodání [§ 305 odst. 1 písm. a)], je rozhodnou doba, kdy by bývalo došlo k přechodu tohoto nebezpečí v případě, že zboží by bylo bez vad.*

438 §381 (1) ZMO: *Nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího i tehdy, je-li kupující v prodlení s převzetím zboží.*

439 §381 odst. 2. ZMO: *K přechodu nebezpečí podle odstavce 1 u zboží určeného podle druhu je zapotřebí, aby zboží bylo odděleno od ostatního zboží a zřetelně označeno jako zboží určené k splnění určité smlouvy a aby prodávající kupujícího o způsobu uložení zboží vyrozuměl.*

440 §455 ObchZ: *Nebezpečí škody na zboží (§ 368 odst. 2) přechází na kupujícího v době, kdy převezme zboží od prodávajícího, nebo jestliže tak neučiní včas, v době, kdy mu prodávající umožní nakládat se zbožím a kupující poruší smlouvu tím, že zboží nepřevzme.*

441 §2082 (1) NOZ: *Na kupujícího přechází nebezpečí škody na věci současně s nabytím vlastnického práva. Nabude-li kupující vlastnické právo před odevzdáním věci, má prodávající až do odevzdání věci práva a povinnosti schovatele.*

442 §2121 NOZ: (1) *Nebezpečí škody přechází na kupujícího převzetím věci.*

(2) *Týž následek má, nepřevzme-li kupující věc, ač mu s ní prodávající umožnil nakládat.*

momentem, kdy se to mělo stát, ale kupující neposkytl součinnosti; pro věci nemovité jde zase o ustanovení § 2130⁴⁴³, kdy nebezpečí přejde ujednaným okamžikem převzetí nemovitosti. Podle Zapletala tak je možné, že se základní obecné ustanovení nebude aplikovat nikde, protože množinu věcí pokrývají obě zvláštní ustanovení.⁴⁴⁴

NOZ obsahuje také úpravu přechodu nebezpečí u smluv uzavřených pod odkládací podmínkou⁴⁴⁵, podle něhož nebezpečí přejde nejdříve dnem splnění podmínky. Podle Zapletala je však celé ustanovení velmi nejasné a žádný dobrý výklad k němu nenachází.⁴⁴⁶

V tomto ohledu tedy římskoprávní úprava zůstala novějšími úpravami nepovšimnuta. Jako podle jediné přechází nebezpečí ihned účinností uzavřené smlouvy, zatímco moderní zákonodárci za svá východiska považují nejčastěji moment přechodu držby, vlastnictví, či konstruují přechod nebezpečí jako určitou sankci prodlévajícího kupujícího.

443 §2130 NOZ: *Ujednají-li strany, kdy má kupující nemovitou věc převzít, náleží kupujícímu od ujednané doby převzetí plody a užitky nemovité věci. Ve stejné době přejde nebezpečí škody na věci na kupujícího.*

444 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2116

445 §2082 (2) NOZ: *Při uzavření smlouvy s odkládací podmínkou přechází nebezpečí škody na věci na kupujícího nejdříve dnem splnění podmínky.*

446 ZAPLETAL in PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2117

Bibliografie

Literatura

Monografie:

- BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou (včetně věcného rejstříku). 3. doplněné a aktualizované vydání.* Praha: Linde Praha a.s., 1995. 671 s.
- BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva.* Deváté vydání. Brno: Čs. A. S. Právník, 1932. 745 s.
- ČEŠKA, Zdenek a kol. *Občanský zákoník. Komentář díl II.* Praha: Panorama, 1987. 819 s.
- DAJCZAK, Wojciech a kol. *Právo římské. Základy soukromého práva.* Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. Olomouc 2013. 423 s.
- DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* Praha: Prospektrum, 1997. 1303 s.
- DUŠÁNEK, František a kol. *Hospodářský zákoník. Komentář.* Praha: Panorama, 1986. 672 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek §488-880.* Praha: Linde, 2008. 2639s.
- FIALA, Josef a kol. *Lexikon. Občanské právo.* 2 vydání. Ostrava : Sagit, 2001. 512 s. Beck, 1997. 386 s.
- FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 1618 s.
- GROTIUS, Hugo. *De jure belli ac pacis. II.* Paris: 1631.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník. 3. podstatně rozšířené vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009. 1481 s.
- HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva.* Sedmé vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského, 1929. 646 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s.
- KANDA, Antonín. *Zákoník mezinárodního obchodu.* Praha: Orbis, 1976. 335 s.
- KASER, Max. *Das Römische Privatrecht.* München: C. H. Beck, 1971. 833 s.
- ARNDTS, Karl Ludwig. *Učební kniha Pandekt, II. díl.* Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 361 s.
- KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 326 s.
- KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník: praktický komentář.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 2 svazky. 1928 s.
- KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo. Druhé přepracované a doplněné vydání. Svazek II.* Praha: Orbis, 1974. 651 s.
- KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo).* Praha: Orbis, 1954. 441 s.
- KOPÁČ, Ludvík. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu.* Praha: Panorama, 1984. 349 s.
- KORECKÁ, Věra a kol. *Komentář k zákonu č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.* ASPI 1999, ASPI - Původní nebo upravené texty pro ASPI, Identifikační číslo ASPI: LIT16230CZ
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské III. Právo obligační.* Reprint původního vydání Praha 1946. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 413 s.
- MARX, Karl, ENGELS, Friedrich. *Vybrané spisy. Svazek II.* Praha: Svoboda, 1950. 567 s.
- MOYLE, John Baron. *The Contract of Sale in the Civil Law.* Oxford: Clarendon Press, 1892. 271 s.
- MUGDAN, Benno. *Die gesamten Materialien zum Bürgerlichen Gesetzbuch für das Deutsche Reich. Theil II.* Berlin: R.v. Decker's Verlag, 1899. 1418 s.
- OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný.* Osmý díl. Praha : J. Otto, 1894. 1039 s.

- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. §409-565*. Praha: Linde, 1997. 600 s.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s.
- POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 1927 s.
- REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. Štvrté prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010. 522 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání Praha: V. Linhart, 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 5424 s.
- SALÁK, Pavel. a kol. *Historie osnovy občanského zákoníku z roku 1937. Inspirace, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. 122 s.
- SCOTT, Samuel Parsons. *The Digest or Pandects of Justinian*. Cincinnati, 1932.
- SKŘEJPEK, Michal a kol. *Digesta seu Pandectae. Tomus II liber XVI-XXXV fragmenta selecta. Digesta neboli Pandekty. Svazek II kniha XVI-XXXV vybrané části*. Praha: Karolinum, 2019. 752 s.
- SKŘEJPEK, Michal a kol. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 2471 s.
- SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. II. Díl. Majetková práva*. Praha 1933. 356 s.
- STALIN, Josif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR*. Praha: Ústřední výbor KSČ, 1952. 406 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2010. 1478 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2009. 2471 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 - 2520)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. 1700 s.
- TUROŠÍK, Michal. *Niektoré teoretické aspekty rímskej kúpno-predajnej zmluvy*. Banská Bystrica: Belianum, 2017. 209 s.
- VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich a.s, 1935. 125 s.
- VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.-II.* 2. vydání. Brno: Čs. A. S. Právnick, 1946. 235 s.
- WINDSCHEID, Bernhard. *Lehrbuch des Pandektenrechts*. Stuttgart: 1879. 816 s.
- ZULUETA, Francis de. *The Roman Law of Sale*. Oxford: Clarendon Press, 1945. 278 s.

Sborníky:

- BUBELOVÁ, Kamila (ed). *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc 2012, s. 16-20.
- PINZ, Jan. Filosofické otázky genese a koncepce všeobecného obchodněprávního kodexu. In

Články:

- DUŠÁNEK, František. Vznik smluv z hlediska ujednání o ceně. *Právní praxe v podnikání*, roč. 1998, č. 5, s. 1
- MACEK, Jiří, ROZLÍVKOVÁ, Lyana. Kupní smlouva podle obchodního zákoníku I. část. *Právní praxe v podnikání*, roč. 1993, č. 3., s.1
- NESNÍDAL, Jiří. Sjednávání ceny – Smluvní cena. *Ekonom*, roč. 1997, č. 29, s. 49

POHL, Tomáš. Cena jako náležitost smluv uzavíraných podle občanského a podle obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*, roč. 1994, č. 2, s. 24
RIEGROVÁ, Vladislava. Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy. *Právo a podnikání*, roč. 1997, č. 1, s. 9
ŠABATA, Karel. Koupě – vybrané problémy v otázkách a odpovědích. *Soudce*, roč. 2016, č. 7, s. 55

Judikatura

Vážený č. 9695

Vážený č. 8829

Vážený č. 7461

Vážený č. 3977

Vážený č. 9280

Vážený č. 10.025 a 10.325

Vážený č. 8814

Vážený č. 2090

Gl. U. 4588

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.9.1974, sp. zn. 3 Cz 46/74

Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16.5.1977, sp. zn. Cpj 258/76

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 05.1.1966, sp. zn. D Co 216/65

Usnesení pléna Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 1967 sp. zn. Pls 1/67,

Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6.2.1973, sp. zn. 7 Co 623/72

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.1997, sp. zn. 2 Cdon 1356/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 386/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1442/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1248/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2002, sp. zn. 25 Cdo 1164/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2014, sp. zn. 23 Cdo 1851/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3498/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 901/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 23 Cdo 298/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2011 ze dne 23 Cdo 3557/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2011, sp. zn. 29 Cdo 3162/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1551/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2010 sp. zn. 29 Cdo 3376/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4.2014, sp. zn. 30 Cdo 2262/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.7.2009, sp. zn. 30 Cdo 4504/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2011, sp. zn. 33 Cdo 2025/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 2309/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2289/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3189/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1345/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2262/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1454/2008

Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 3538/2013

Zákony a důvodové zprávy

ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Důvodová zpráva k Návrhu občanského zákoníku [online]. Cak.cz. [cit. 8. 7. 2020]. Dostupné na <https://www.cak.cz/assets/files/550/OZ-konsolidovan_verze.pdf>*

Sněmovní tisk 844. *Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Důvodová zpráva.* Praha 1937

Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., všeobecný zákoník občanský

Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný zákoník obchodní

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 101/1963 sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 526/1990 Sb., zákon o cenách

Prameny

Digesta:

Dig. 18.1.1pr.

Dig. 21.2.8.

Dig. 18.1.34.1

Dig. 18.1.8.pr

Dig. 18.1.8.1

Dig. 18.1.4

Dig. 19. 1. 6. 1

Dig. 18.1.7

Dig. 18.1.35

Dig. 19. 2. 22.

Dig. 19. 1. 11.

Dig. 18. 6 .8

Dig 18. 6. 3

Dig. 18.6.15

Institute:

Inst. 3. 23. 3.

Codex:

C 4.44.2

C 4.44.8

Gaiovy Institute:

Gaius 3, 139

Abstrakt / Abstract

Tato práce sleduje úpravy kupních smluv v právu římském a v moderních úpravách občanských a obchodních zákoníků od roku 1811 a novějších. Detailně popisuje zejména podstatné náležitosti dle jednotlivých právních úprav, povinnosti stran, způsobilé předměty koupě, způsoby určení kupní ceny a limitaci její výše, způsob a okamžik přechodu vlastnického práva a nebezpečí nahodilého zhoršení a zkázy věci. V těchto kategoriích následně zkoumané úpravy navzájem srovnává, přičemž východiskem srovnání je právo římské.

Mapovanými úpravami jsou římské právo od počátku vývoje kupní smlouvy v asi 2. století př. n. l. , přes právo klasické až po závěry práva justiniánského. Rámcově je zmíněn vývoj v *ius commune*. Dále jsou pak zpracovány úpravy obecného zákoníku občanského z roku 1811, osnovy občanského zákoníku z roku 1937, občanské zákoníky z let 1950, 1964 a 2012, a dále zákoník mezinárodního obchodu z roku 1963 a obchodní zákoník z roku 1991.

Hlavní přínos této diplomové práce spočívá v podrobné analýze sledovaných výše zmíněných kategorií, jejich rozboru a popisu historické tendence jejich vývoje, zhodnocení zmírňování či naopak zpřísnění a kontinuity či diskontinuity jejich vymezení. Současně tak nepřímo práce zobrazuje vliv různých historických úprav na dnešní účinnou úpravu v občanském zákoníku a odhaluje inspirační zdroje a ratio za přijetím jím použitých konceptů.

This diploma thesis describes legal regulations of purchase contracts in Roman law and in modern regulations of Civil and Commercial Codes dated 1811 and later. In particular, it follows in detail the essential parts in accordance to individual legal regulations, the obligations of the parties, eligible objects of purchase, the method of determining the purchase price and limiting its amount, the manner and time of transfer of ownership and the risk of accidental deterioration and destruction. In these categories, it compares the examined regulations, Roman law being the starting-point.

The mapped modifications are Roman law from the beginning of the development of the purchase contract in about the 2nd century BC, through classical law to the conclusions of Justinian's law. The development *in ius commune* is mentioned in general. Furthermore, legal regulations of the General Civil Code of 1811, the outline of the Civil Code of 1937, the Civil Codes of 1950, 1964 and 2012, as well as the International Trade Code of 1963 and the Commercial Code of 1991 are elaborated.

The main contribution of this diploma thesis lies in a detailed analysis of the above-mentioned categories, their analysis and description of the historical tendency of their development, evaluation of mitigation or, conversely, tightening and continuity or discontinuity of their demarcation. At the same time, the work indirectly depicts the influence of various historical regulations on today's effective regulation in the Civil Code and reveals the sources of inspiration and the ratio behind the adoption of the concepts used by it.

Klíčová slova / Key words

kupní smlouva, podstatné náležitosti, prodávající, kupující, předmět koupě, kupní cena, vlastnictví, obligační účinky, translační účinky, nebezpečí nahodilé zkázy, nebezpečí nahodilého zhoršení, emptio, venditio

purchase contract, essentials parts, seller, buyer, object of purchase, purchase price, ownership, bond effects, translational effects, risk of accidental destruction, risk of accidental deterioration, emptio, venditio